

«Jesus står, selv om Dovre faller»

*En etnografi om kristnes erfaringer av hverdagsguddommelighet i en
norsk by*

Tone Høgblad

Masteroppgave i sosialantropologi
Sosialantropologisk institutt

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2015

«Jesus står, selv om Dovre faller»

En etnografi om kristnes erfaringer av hverdagsguddommelighet i en norsk by

Copyright Tone Høgblad

2015

«Selv om Dovre faller, står Jesus»

Tone Høgblad

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Norge er et av verdens mest sekulære land, likevel gjennomsyrrer Gud fortsatt deler av den norske hverdagen og pinsekristendommen er verdens raskest voksende religion. Møtet mellom et samfunn preget av kontinuerlig sekularisering og en evangeliserende kristendom har generert utgangspunktet for denne oppgaven, som bygger på et seks måneders langt feltarbeid i Grenlandsområdet. Der tilbragte jeg tid hos en kristen tverrkirkelig ungdomsorganisasjon, hospiterte på en disippeltreningsskole og var på søndagsmøter i en lokal pinsemenighet. For meg har møtet med feltet også vært et møte med det ukjente og tanken om å finne det fjerne i det nære har et viktig premiss for feltarbeidet.

Informantene mine erfarer Gud på en nær måte, som en kjærlig far eller bestevenn. For dem er han ekte. Det er han som leder dem i hverdagen, med individuelle planer for hver enkelt og alle pleier et intimt forhold til ham. For å oppnå denne intimiteten må de aktivt bryte med sine tidligere liv og gjenfødes i Den hellige ånd. Dette legger grunnlaget for en ny identitet i Kristus, forankret i et kristent fellesskap. Kristendommen forherliger kontinuitetsbruddet gjennom individuelle frelseshistorier og vitnesbyrd ispedd retoriske virkemidler. Målet med oppbruddet og tilegnelsen av et guddommelig forhold er å bli en god disippel. Nøkkelen til et godt disippelskap er viljen til å utøve lydige mot Guds kall og søke å gjennomføre hans plan på jorda. Gud velsigner de som er lydige mot ham, blant annet med økonomisk velstand. Ingen av de som jobbet i organisasjonen får lønn, men lever på pengegaver fra venner og bekjente, en motsetning til både velferdsstaten og forbrukssamfunnet.

Det norske samfunnet er preget av sekularisering og fra et kristent utgangspunkt er nasjonens åndsklima utfordrende. I en beskrivelse av tingenes tilstand ble jeg fortalt at det ligger en ond ånd over landet som suger Kristus ut av befolkningen. Heldigvis er Gud løsningsorientert og kommer med konkrete forslag til god trosforvaltning som forhåpentligvis vil generere vekst. Sekulariseringen får med andre ord tilsvar.

Etnografi fra Norge kommer heller ikke utenom begrepet likhet. I nye relasjoner tenderer nordmenn mot å løfte frem likheter og samtidig tone ned forskjellene. Det gjør ulikheter, som for eksempel religiøs tilhørighet, vanskelig å håndtere. Et resultat av dette er at religionen har blitt mer usynlig på den offentlige arenaen.

Takksigelser

Dette arbeidet har mest av alt vært gøy, mye gøyere enn jeg hadde forutsett, og resultatet har på ingen måte blitt til i ensomhet.

Først av alt, tusen takk til informantene mine som gjorde (fengsels)døren høy og porten vid for meg. Takk for alle muligheter dere ga, alt jeg fikk erfare og for at dere ikke ble lei av å ha meg på slep i et halvt år. Dere gjorde det lett å komme, men vanskelig å dra og jeg er veldig glad for at jeg fortsatt kan stikke innom på besøk.

Deretter, takk til min eminente veileder Thorgeir S. Kolshus for en tilsynelatende urokkelig tro på prosjektet mitt, selv da både kaos og panikk regjerte. Du har gjort meg trygg gjennom hele prosessen og beriket skrivinga mi med gode innspill, rettleidninger og råd. Og, takk for at du overtalte meg til å gjennomføre dette i Skien. Det tror jeg var lurt.

Så, til mamma og pappa, takk for at dere lot meg flytte tilbake på pikerommet for å gjennomføre feltarbeidet. Takk for at dere lagde middag, hørte på hjertesukk, diskuterte, trøstet og børstet støv av norsklærerkunnskapene for en språkvask av oppgaven. Takk til Eivind for gjennomlesing og svært gode tilbakemeldinger. Takk til medstudentene mine, spesielt gutta på Snekkern, for god input, meningsutveksling, utallige kaffepauser og generell hygge. Og takk til Frid, Anna og Marit som har vært både klagemur og støttehjul det siste året, jeg lover å være morsommere fra nå av.

Tusen takk,

Tone

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
Eksorsisme i Bamble	1
Historien om Anette og prosjektets spede begynnelse	7
2. Metodiske betraktninger	11
Hvordan finne informanter?	11
En liten omvei: Introduksjon av Ungdom i oppdrag og Arena	12
Ungdom i oppdrag	12
Arena	15
Posisjonering og tilgang	17
Himmelsk kommunikasjon	19
Resiprositet, arbeid og likhet	21
Feltarbeid i egen (fengsels)bakgård	22
Utfordringer av etisk art	24
3. Skien, bruddenes by	26
Byen som tror	27
Da, menighetenes by	28
Nå, fortsatt menighetenes by?	28
Norsk kristendom	29
4. Er det virkelig deg, Gud?	31
«Come, just as you are to worship»	32
Gud, hvem er det?	34
Gudsdialogen	36
Kristian, kona og den nye bilen	38
Hvordan bli kjent med Gud?	40
Åndelig kunnskapsformidling	41
Hellig bekreftelse	43
Hverdagshelten Gud	44
Umiddelbar guddommelig innsikt	46
Tungetale	46
Åndelig iboende kunnskap	47
Er det virkelig deg, Gud?	48

5. Han er oppstanden!	49
Bruddet: Kristendommens forutsetning, antropologiens blindsoner	51
Et hellig brudd	53
Vitnesbyrdet, bruddets retoriske funksjon	55
Startskudd, ikke sluttpakke	57
Dikotomiserende bivirkninger	59
Han er oppstanden!	61
6. Gud, forsørgeren	63
Støttekurset	64
Det er sesonger i livet, kun en av dem er innhøsting	68
Kristen valuta	71
Frelsesøkonomien	73
Kristen først, norsk så	75
Gud, forsørgeren	76
7. Evangeliet er dødt i Norge	78
Nasjonens åndsklima, Jesus sjekker inn på Paradise Hotel	79
En sekulær samtids utfordringer	81
I <3 Grenland	83
Gud er løsningsorientert	85
Bibelen til alle	85
Den nye folkekirke er fellesskap	87
«Pinseveien eller påskeveien, samme det»	89
Evangeliet er dødt i Norge	90
8. Avsluttende bemerkning	92
Litteraturliste	95
Vedlegg 1: Feltordliste	103
Vedlegg 2: Løvsanger	108

1. Innledning

Eksorsisme i Bamble

I lokalavisa en lørdag i januar dukket det opp et avertissement om et *felleskirkelig*¹ møte i Bamble påfølgende søndag, med en amerikansk pastor på besøk for anledningen. Jeg bestemte meg for å dra. Dette var andre gangen på kort tid at jeg støtte på ordet felleskirkelig og noterte meg at jeg måtte finne ut om dette muligens er en ny trend.

Søndagen utenfor kirka er det vanskelig å finne parkeringsplass. Det lover godt, tenker jeg, for masse folk betyr som regel høyt trykk, men jeg vet fortsatt ikke helt hva høyt trykk i en kristen sammenheng betyr. Jeg håper på *lovsang*, kanskje *tungetale*, og føler meg litt som en kikker. Heldigvis er kirka åpen for alle, det sto det i avisa. Kirka ligger på en liten høyde, lyskasterne bader den i snøflimret lys og det hvite bygget framstår i skarp kontrast til det omkransende vintermørket. Den ser litt skummel ut. Bygget i seg selv er relativt nytt. Grunnsteinen blei lagt på begynnelsen av nittitallet av prinsesse og engleskolegrunnlegger Märtha Louise.

Inne er det varmt og klamt. Ingen hilser eller kikker rart på meg. Ingen ser ut til å reagere nevneverdig på min tilstedeværelse, selv ikke når jeg tar fram notatblokka. I kirkerommet er jeg bare en av mange. Jeg setter meg bakerst i en vinduskarm, for det er ikke flere ledige stoler. Kirkebenker hadde nok vært mer effektivt, men så slår det meg at dette antakelig er et luksusproblem og at det på en vanlig søndag sikkert er langt fra fullt. Rundt meg sitter det damer i lilla gensere. De er overalt. Er det en slags uniform? Det virker usannsynlig at tretti damer i femtiåra plutselig bestemte seg for den lilla genseren til dagens gudstjeneste. Mysteriet oppklares i det de kalles opp på scenen. De er med i koret, og nå ser jeg også like mange middelaldrende menn i burgunde nyanser. Presten ber koret om å stå under møtet, slik at de som nå står bakerst kan sette seg. Jeg smetter over til en av de ledige stolene.

I det møtet skal starte, får jeg en slags åpenbaring. Jeg har hele tiden vært av den oppfattelsen av at religion i Norge var på vei ut i periferien, i samsvar med Webers klassiske sekulariseringstese². Folkemengden denne søndagen vitner om noe annet. Religioner har kanskje ikke forsvunnet, men bare blitt mer usynlige. Jeg kan ikke se på noen av de som sitter rundt meg at de har en tro, tvert i mot ser vi ganske like ut. Og så slår det meg at det jeg som er i mindretall. De med en eller annen form for trostilhørighet er i soleklart flertall. Jeg føler meg plutselig litt

¹Alle emiske begrep introduseres første gang i kursiv og forklares inngående i feltordlista, vedlegg 1

²Sekulariseringstesen bygger på en forståelse av modernisering som løsrivelse av den sekulære sfære fra den religiøse med et resultat som enten sikrer religionens tilbakegang eller dens privatisering (Furseth 2015a, 14).

ensom. Menneskene rundt meg går i kirka fordi det gir dem noe jeg mangler. Jeg går i kirka for å prøve å forstå hva de andre får. Hvor er de resten av uka? Hva gjør de? Hvorfor ser jeg dem aldri? Vet jeg hvordan de ser ut? De er tilsynelatende helt vanlige mennesker, og den misjoneringa jeg fra tid til annen ser på torget i Skien er bare en flik av bevegelsen.

Tankerekka blir avbrutt av fire trubadurer som drar i gang møtet. Sangteksten er synlig på to store skjermer på begge sider av scenen og alle stemmer i på refrenget: «What kind of man Jesus is». Tilhørerne blir stadig mer aktivt deltakende. De fleste har reist seg, klapper i hendene, synger med og vagger i takt med musikken.

Presten kommer opp på scenen, han ber menigheten spøkefullt om å roe seg og takker koret for at de ga vekk plassene sine. Han er ikke iført den sedvanlige hvite prestekjortelen, men har for anledningen på seg en lilla skjorte med hvit snipp stukket inn i kragen og en svart dressjakke. Jeg lurar på om det er et slags inkluderende grep for ikke å skape distanse til de frikirkelige menighetene som er her. Presten fortsetter på brei grenlandsdialekt og jeg merker at det gjør det litt vanskelig for meg å ta han seriøst. Grenlandsdialekten blir ofte utsatt for rå harselas i diverse lokalrevyer. Presten skravler videre, han vitser og er god til å snakke. Og han hedrer denne typen fellesmøte, til tross for at det er på kanten av det vante kirkearbeidet. Jeg lurar på hva han mener med det. Han spør høyt om lovsang er greit i den norske kirke. Han snakker om Joe, den amerikanske pastoren som er på besøk og at han er en velsignelse. Han snakker om Joes kirke, Bethel Church, Redding, California, som er en av verdens mest vidtfarende kirker og hva han har lært av den og ønsker å ta med seg videre.

«Det er viktig», sier presten, «å nå de unge».

Han innrømmer på vegne av hele Den norske kirke at de har sviktet den gruppa.

«I stedet for at kjerka framstår som noe forenelig og godt, erre drittkasting og vonde ord. Det må vi legge av oss. Det felleskirkelige arbeidet er bekreftans og støttans, og det legger grunnlaget for flere tegn og mirakler. Hvis flere får ta del i Herrens mirakler vil flere tro, det æ jæ sikker på».

Så sier han noe jeg kan kjenne meg selv igjen i:

«Vi lever i ei tid hvor vi ikke kan *diskutere* folk te trua, men de må sjæl få oppleve Gud og profetene. Det skjer tegn og undere i Bethel Church, da kan det skje her også. Vi må ta vare på gullet!»

Tilhørerne applauderer og koret drar tre låter. Det er god stemning. Menigheten synger: «Selv er jeg intet, Jesus mitt alb». Det stusser jeg over, er selvoppofrelsen så viktig? Er det en utbredt følelse at uten Jesus er man ingenting? Møtet er mer karismatisk enn jeg hadde forventet, kanskje fordi lovsangene har erstattet salmene eller fordi menighetene er så aktivt deltakende. Jeg

vet heller ikke hvor fastlagt liturgien i den norske kirke er, men jeg har hørt rykter om at den utfordres i flere menigheter i Skien. Menneskene her løfter uansett hendene mot himmelen og synger lovsang, ikke salmer, med lukkede øyne, og en fyr jeg drar kjensel på danser swing bakerst i lokalet.

Joe har kommet opp på scenen. Ansiktet hans er åpent, lettere rødmusset og han prater raskt og høyt, og blir fortløpende oversatt til norsk. Etter min oppfatning oppfører han seg mer som en stand-up komiker enn en prest og skriker ut fraser som «You're a kebab!» og «This is not a disco!». Tilhørerne ler. Joe vil ha mye lys, han vil se menneskene, for Joe har vært på besøk og han har kost seg.

«Har menighetene kost seg?», spør Joe.

«Ja», svares det i kor.

Joe kommenterer prestens ønske om å se mer av Guds kraft. I følge Paulus skjer ikke dette ved hjelp av overtalende argumenter, men i demonstrasjoner av Den hellige ånd. Joe sier at for å nå Ånden må man være sulten og handlende. *Bønn* i seg selv er ikke nok. Tro uten handling behager ikke Gud. Hungeren etter Gud er ikke nok. Folk roper til Gud etter mer. Han gir, og oppfordrer til handling, men folk gjør ingenting samtidig som de forventer å stadig få.

«Trikset», sier Joe, «er å blande appetitten og lengselen for Gud med tro, da blir det kjærlighet».

«Har noen vært i et land i den tredje verden?», spør Joe. Selv har han vært i mange. Be og du skal få, står det i bibelen, men behov alene er ikke nok. Behov alene beveger ikke himmelen. Ellers ville de med størst nød fått mest. Størst nød beveger ikke himmelen. Tro beveger himmelen.

«Er noen klare for å få mot», spør Joe, «vil dere dagdrømme med den himmelske far?». Fem stykker rekker opp handa.

Joe har en veldig intens væremåte, og jeg opplever at møtet er i ferd med å endre karakter fra noe felles koselig til noe annet, noe åndelig jeg ikke er sikker på hva er. Jeg har ikke møtt denne stemningen før. Joes stemme er høy og messende, og jeg er begynnende engstelig uten helt å vite hvorfor og vurderer å gå. Dette er ikke søndagshygge lenger, i stedet føler jeg sterkt at jeg ikke hører til og kjenner et ubehag i kroppen for den påtrengende godheten og den påtvingende åndeligheten. Jeg kikker rundt meg, og skimter noen skeptiske fjes blant de stadig mer *lovprisende* tilhørerne.

Joe fortsetter i et så raskt tempo at oversetteren har vanskelig for å henge med. Joe sier han behandler helvetes søppel som himmelsk gull og jobber på gata i San Fransisco blant

prostitusjon, narkotika og gatebarn. Så utbryter han plutselig at Jesus var sørstatsjøde, på grunn av maten: «They fry butter and put sugar on it». Joe forteller om en dag på jobb, hvor han delte ut brød til hjemløse og drømte om frityrstekt kylling. «Is there a better way to describe God's love than fried chicken?». Joe fikk en *visjon*, en himmelsk drøm, om å lage et kjøkken på hjul. Men, Joe hadde ikke råd til å kjøpe et kjøkken på hjul. Det kostet for mye. Det Gud derimot ga ham beskjed om å gjøre, selv om han egentlig ville bruke tid og krefter på å sette i stand et rullerende frityrkjøkken, var å hjelpe ei enke med å restaurere trailerhuset hennes. Joe adlød, som alltid. Han tok med seg teamet sitt, dro til enka og satte i stand huset.

«But Jesus wanted me to have a *manna* truck like a Bentley!»

Det viste seg at enka Joe hjalp, kjente noen som bygget om biler i New Jersey og de ønsket å gi Joe et bilkjøkken. Guds veier er uransakelige! Enkas hus blei restaurert for 3000\$, mens bilen Joe fikk av enkas venner kosta 300.000\$. Joe har altså en fortjeneste på hundre ganger det han investerte, i tillegg til hele tilden å ha vært lydig mot Gud. Det kaller jeg en solid avkastning og et noe materialistisk fokus på kristendommen. Stemningen i salen er nesten jublende, folk ser ut til å tro på alt Joe forteller. Jeg lar meg ikke imponere, tvert i mot. Jeg er dårlig antropolog: Jeg blir sint.

Joe konkluderer med at hvis Gud snakker til deg, skal du følge ham, for tro og hunger etter tro skaper gudskraft. Det fungerer nesten som et motto. Joe hadde ikke råd til bilkjøkkenet, men han hadde råd til å hjelpe ei dame, også gjorde Gud resten.

Joe drar i gang en ny historie om da han var gjestepastor i en menighet. Midt under talen, som for øvrig var en av hans beste taler noensinne, ble han avbrutt av Gud som fortalte at han skulle si til pastorparet at de skulle bli foreldre. Joe hadde en diskusjon med Gud inni hodet sitt, han hadde egentlig ikke lyst til å si noe, men Gud sa at han måtte, og Joe adlød. Pastorkona reagerte med sjokk. Dagen før Joe kom hadde hun fått beskjed fra legen sin om at hun var infertil. Året etter fødte hun en sønn. Alt blir fortalt på skingrende amerikansk, oversetteren har nesten ubemerket forlatt scenen. Folk i salen ler, klapper i og noen roper ut «amen» og «halleluja». Joe sier at dette kan skje med alle, bare de adlyder Gud. Å adlyde Gud er det viktigste av alt. Gud kommuniserer med et ord, en tanke, et bilde, noe du ser eller hører. Han har mange måter å tale på, men vi må svare og adlyde selv om det skjer med babyskritt.

Til slutt ønsker han å be for noen, be om at Gud må følge med. Plutselig blir jeg redd for at Joe skal be for meg, at han skal ha fått en slags visjon om en ung dame som lurte på noe, eller sliter med de tingene jeg sliter med. Hvorfor skal det være meg? Jeg får høy puls.

Joe fortsetter. Han sier det er noen kvinner i salen med mange forskjellige sykdommer, en slags bevegelig smerte går fra hodet til nakken, til ryggen og til beina. Han oppfordrer de

damene som vet at dette er dem til å reise seg, det skal i alle fall være syv-åtte stykker. Fjorten damer reiser seg og innrømmer at de har det vondt. De er alvorlige med lidende ansiktsuttrykk. Joe lover dem bønn og frihetsord, men sier at han ikke vil snakke direkte til damene, men til *demonene* inni dem. Den bevegelige smerten er en demon som flytter seg rundt inne i kroppen. Demonen har trengt seg inn fordi damene enten er *profetiske*, drømmende eller er tillitsfulle venner. Damene nikker gjenkjennende og tar seg på kroppene sine, som om de blir sett for første gang. Joe forklarer at damene er et lett bytte for sykdomsdemonene fordi de er gode og bruker energien sin på andre og ikke på seg selv. Straffes damene for godheten? Jeg skjønner det ikke.

Joe vet alt dette fordi han selv er profetisk. Joe vil be en *forbønn*, direkte til sykdomsånden som er infiserende og vond. Han ber for damene og sier at de må snu seg rundt. Noen vil leges umiddelbart, andre vil først i morgen tidlig merke at smertene er borte. «Spirit of disease, leave! We cancel you! I say no more, in the name of Jesus Christ!», roper Joe. Damene snur seg rundt i en sirkel. De tar imot, kjenner etter og rister prøvende på kroppene sine. To stykker føler seg bedre allerede, men det har bare blitt verre for ei. Da sender Joe en mann fra teamet sitt bort til henne. Han plasserer den ene hånda i nakken og den andre på panna hennes og ber svakt høylytt. Stemningen i kirkerommet er stigende, nesten elektrisk. Noen har allerede reist seg og gått, de fleste av dem var eldre damer.

Joe fortsetter, samtidig som mannen fra teamet holder det gående med en intens, lavmælt forbønn. Nå er det menn, i alle fall fire, fem, som har vondt i skuldra. Seks menn reiser seg. Teamet til Joe går rundt og legger hendene sine på de vonde skuldrene. Deretter følger migrenen. Joe sier at det er mange her som sliter med migrene. Han ber og *helbreder* folk fra scenen, mens teamet hans flyr rundt og legger hender på her og der. Det er nesten litt bråkete. Joe utbasunerer at alle de med skuldresmerter som har blitt bedt for, nå kan forsøke å vinke til ham, helst uten smerter. To vinker på en fryktelig lett og ledig måte. De har ikke vondt lenger. Menigheten klapper og flere bryter ut i hallelujarop. Joe etterlyser allikevel mer entusiasme. Han lurar på hvor gleden har blitt av.

Dama som fikk mer vondt i stad, blir fortsatt bedt for. Det har gått ti minutter. Jeg legger merke til at folk som setter seg ikke ser friskere ut, og ingen har så langt brutt ut i smertefri jubel. Joe sier så lenge et menneske bare blir litt bedre, er det bra. En mann reiser seg og sier han føler seg nitti prosent bedre.

Joe fortsetter, nå helbreder han synsforstyrrelser fra podiet. Djevelen skal drives ut. Jeg tenker at dette er galskap, at eksorsisme er noe som skjer på film og ikke i ei kirke i Bamble. En

gutt med smerter blir tatt opp på scenen og lagt på gulvet. Gutten har et høyrebein som er kortere enn det venstre. En kar legger en hånd på ham. De ber om at det må vokse ut og at smertene må bli borte. Samtidig står det omtrent tjue andre rundt i kirkerommet og blir bedt for av medlemmer i Joes team. Gutten på gulvet kjenner ingen akutt smertelindring, men sier han er litt bedre. Beina hans har ikke blitt like lange.

Ei dame bryter plutselig ut i ekstasegråt. Hun leies opp på podiet. Der får hun en mikrofon. Hun takker og griner. Hun har blitt frisk, fri for smerten. Dama har blitt oppfordret til *vitnesbyrd* av en i teamet og forteller at hun har hatt mange, lange og vonde år, men at nå er smerten borte. Hun hulker og takker Gud, takker Joe og oppfordrer oss tilhørere til virkelig å benytte oss av denne anledningen.

Men, det rekker vi ikke, for presten annonserer plutselig at det er slutt for i dag. Mange har allerede forlatt kirka. Det blir en hastig avslutning med velsignelse. Også jeg forter meg ut når jeg får tillatelse til å gå. Jeg føler litt på at jeg burde blitt igjen og stilt noen spørsmål, men jeg er for sjokkert. Jeg har aldri følt meg så langt hjemmefra i mitt eget nabolag før. Alt det kjente har fått et nytt uttrykk. Det er ukjent. Å være fremmed blant sine egne er en merkelig følelse. En slags kristenparanoia gryr i magen. Dette er vanlige folk med vanlige jobber. De er sykepleiere og lærere, de jobber på Meny, de går med posten, men har, for meg, et fullstendig ukjent åndsliv. Jeg kjører hjem.

Historien om Anette og prosjektets spede begynnelse

Det er litt utpå høsten. Jeg sitter i kantina på Humanistisk Fakultet på Universitetet i Oslo og er målløs. Anette, en relativt ny studievenninne, har nettopp fortalt meg at i følge hennes forståelse av kristendommen er mannen kvinnens hode. Det er han som er best egnet til å ta beslutninger, både i samfunnet og i familien. Jeg, som datter av en gammel rødstrømpe, vet ikke hva jeg skal si. Anette ser på meg, smiler, og spør om jeg synes det er rart. Jeg svarer ja. Meningen hennes fascinerer meg; jeg trodde Norge var sekulært og at kristendommen først og fremst var tradisjonsbærende, og jeg klarer ikke helt å forstå hvordan vi, som to kvinner i midten av tjuåra, kan mene så noe forskjellig om noe så fundamentalt.

Norge er et likhetsdyrkende samfunn. I nye relasjoner tenderer nordmenn mot å bygge en felles plattform for forståelse og vi trenes opp til å løfte fram likheter, men tone ned ulikheter (Gullestad 2000). Skillelinjene i samfunnet opprettholdes der forskjellene er synligst, ovenfor mennesker som ser annerledes ut, gjerne med ukjente kulturelle praksiser og trosforestillinger. Synlige forskjeller lar seg vanskelig ignorere på samme måte som de usynlige. Anette er nesten helt lik meg. Vi ser like ut, er like norske og har begge en relativt lik bakgrunn. Vi er født inn i ett av verdens mest likestilte land, har gått på den samme offentlige skolen og blitt voksne i det samme velferdssamfunnet.

Da Anette og jeg vokste opp var det vanligst å være kristen, i form av et mer eller mindre utøvende medlemskap hos Den norske kirke. Hjemme hos meg trodde vi ikke og jeg var, på et tidspunkt, den eneste eleven i min klasse som forlot klasserommet da det skulle undervises i kristendom. Jeg hadde livssyn, fritak fra bønn og skolegudstjeneste. Alt dette to tiår før KRL blir forsøkt gjeninnført i den norske læreplanen, abortloven utfordres og pinsekristendommen er verdens raskets voksende trossamfunn (Robbins 2004, 117).

Norden skiller seg ut som ett av verdens minst religiøse steder. Enkelte fortolkere har gått så langt som å beskrive Skandinavia nærmest anti-religiøst, med en høy grad av sekularisering og en lite troende befolkning (Vike 1996, 547). Administrativt er Norge et sekulært land. De religiøse endringene i landet har siden slutten av 1980-tallet pekt i en retning der flere står utenfor trosfellesskap enn tidligere og båndene mellom stat og kirke blir løsere (Furseth 2015a, 10). Samtidig er det ikke nødvendigvis graden og utbredelsen av religion som har endret seg, men forholdet mellom religiøst og offentlig liv. Det ligger ingen automatikk i at statens innbyggere skal slutte å tro, selv om statsapparatet trakter mot å bli mer sekulært og religiøse praksiser flyttes fra en offentlig arena til en mer privat (Bangstad 2012, 53).

De siste årene har likevel trosuttrykk blitt mer synlige i offentligheten enn tidligere, spesielt innen politikk og media. Det setter spørsmålstegn rundt eventuelle endringer eller nye trender i Norges religiøse landskap³ (Furseth 2015a, 10). Den norske migrasjonskonteksten har gjort religionskompleksiteten mer synlig, samtidig har alternativ spiritualitet blitt mer vanlig og religiøse minoriteter krever nå, i større grad enn før, å bli hørt. Flere frikirkelige menigheter opplever vekst. Ungdom er generelt mer åpne for religiøs tilhørighet enn generasjonen forut, noe som synliggjøres i en økt søkermasse til forskjellige norske bibelskoler, kristne folkehøgskoler og misjonsprogram for unge (Botvar og Schmidt 2010, 9). Webers sekulariseringstese står for fall og vi nærmer oss en forståelse av at det i ethvert samfunn, til enhver tid, vil eksistere former for religiøse elementer (Kapferer, Eriksen og Telle 2009).

Feltet mitt, og som Anette også er en del av, er pinsekristent. Bevegelsen omtales som en av de største, globale suksesshistoriene noensinne. Bare ett århundre etter at bevegelsen oppsto i USA, er den nå verdens, raskest voksende religion, med to tredjedeler av religionens medlemmer i Latin-Amerika og Asia. Vesten har ikke lenger patent på Jesus og troen etablerer nye maktsentrum. Pinsekristendommen treffer alle segmenter av befolkningen like godt, både i urbane og rurale strøk og det grenseoverskridende er essensielt både i en bokstavelig og en mer åndelig forstand (Eriksen 2014, 263). Bevegelsen vektlegger en individuell egalitet, der alle er like foran Gud og alle kan ha et personlig forhold til ham (Eriksen 2014, 268) og den kjennetegnes av et uniformt uttrykk på tvers av landegrensene. Praksislikheten er radikal, til tross for de lokale motsetningene troen møter der den slår seg ned (Robbins 2004, 118), med et spesielt fokus på Den hellige ånd og opplevelsen av ekstatiske erfaringer som tungetale, helbredelse og *profetier*.

Studiet av protestantisk pinsekristendom er i ferd med å bli studiet av en majoritet, selv om religionen lenge har vært fraværende som selvstendig forskningsobjekt i den antropologiske fagtradisjonen. Joel Robbins (2014, 158), påstår at kristen etnografi har blitt produsert i lang tid, likevel ikke før de siste femten årene. I den grad studier av kristendom har eksistert, er det ofte som et sekundært aspekt ved en lokal kultur, eller på bekostning av det opprinnelige og ekte, som i en migrasjons- eller kolonikontekst. Årsakene er flere, blant annet er trosretningen den flest antropologer selv praktiserer, noe som gjør at studier av den kan utfordre en analytisk distanse. I tillegg har antropologien tendert mot å forstå kristendommen som en åpenbar størrelse eller kjent fenomen som ikke trenger fornyet undersøkelse, jamføre Hegels utsagn, parafrasert av Fenella Cannel (2006, 3); den er velkjent, men ikke vel kjent. Hovedårsaken er

³ I slutfasen av dette arbeidet utkom antologien *Religionenes plass i offentligheten. Religion, politikk, medier, stat og sivilsamfunn i Norge siden 1980*. Hvis tiden hadde strukket til ville jeg engasjert meg i en dypere debatt med de funnene som presenteres der.

likevel kristendommens forherligelse av kontinuitetsbruddet⁴ (Robbins 2007, 10). Jesus døde for all verdens synd og en ny pakt ble til i hans blod, så revolusjonerende at hele den moderne tidsregninga tok utgangspunkt i frelserens fødsel. Kristendommen oppfattes som en radikal diskontinuitet, der bruddet blir en frelsesnødvendighet (Cannell 2006, 8). Bruddet representerer ikke den kontinuiteten antropologer vanligvis søker å erfare i felt eller har analytiske verktøy for å bearbeide (Robbins 2007).

De siste femten årene har antropologien likevel opparbeidet et mer selvbevisst engasjement rundt kristendom som kulturell logikk (Tomlinson & Engelke 2006, 19). Det foreligger nytt etnografisk materiale og nye teoretiske argument som viser at det er mulig å skape kristendom om til et objekt for krysskulturell forskning. I den konteksten er det viktig å understreke at det ikke fins en enhetlig kristendom, bare kristendommer (Robbins 2014, 167).

Helt siden jeg forlot klasserommet til fordel for livssynsundervisninga en klam augustdag i 1994, har jeg skjønt at de andre har noe jeg mangler; et religiøst fellesskap, troen på etterlivet eller noe langt større enn mennesket selv. Fascinasjonen for Anettes meninger avtok ikke, men resulterte i stedet i denne oppgaven, for det er her, i skjæringspunktet mellom det religiøse og det sekulære i et likhetsfokusert samfunn, at problemstillingen min og feltarbeidet mitt oppsto. Til å begynne med var problemstillingen min hvordan unge karismatiske og konservative kristne skaper og opprettholder grenser mellom seg selv og samfunnet rundt. Det viste seg imidlertid at grenseproblematikken var mindre gjeldende enn jeg først hadde trodd. I den evangeliske kristendommens mandat ligger det et innbakt ønske om fellesskapets stadige vekst, med åpenhet inn til gruppen. Derimot er de personlige grensene mer relevante. Jeg har forsøkt å finne ut av hvordan Gud kommuniserer med kristne og leder dem i livene sine, både i oppbrudd og i kontinuitet, i den sekulær samtidens dynamikk.

Oppgaven er etnografisk orientert med flere teoretiske perspektiv som vil flettes inn etter hvert, med en vekselvirkning mot min empiri. Metodekapittelet tar for seg posisjonering, tilgang og utfordringene ved å bedrive deltakende observasjon i hjemlige egne, samt etiske hensyn.

Stedskapittelet presenterer Skien og viser hvordan de historiske linjene preger stedet og viser hvorfor byen fortsatt har status som et frikirkelig arnepunkt. Etter det nyanserer jeg kristendommens rolle i Norge.

Kapittel fire skisserer et bilde av hvordan det er mulig å ha et intimt forhold til en guddom og tar for seg nyfrelstes opplæring i å høre Guds stemme og svare lydig på sine personlige kall.

⁴ Jeg skriver mer om dette i kapittel fem

Kapittel fem sentrer seg rundt viktigheten av kontinuitetsbruddet. Kristendommen forherliger bruddet gjennom individuelle frelseshistorier og innøvde retoriske virkemidler. I tillegg viser jeg hvordan bruddet er med på å dikotomisere kristendommens uttrykk.

Kapittel seks handler om tilliten kristne har til Gud, spesielt med tanke på hans vilje til å forsørge de som er lydige mot ham. Her vil jeg trekke på klassisk, antropologisk bytteteori, vise hvordan det er mulig å leve på gaver i dagens Norge og kontrastere et slik levesett mot den norske velferdsstaten.

Kapittel sju tar for seg nasjonens åndsklima, de sekulære utfordringene sett fra et kristent perspektiv, Guds løsninger på problemet og generell trosforvaltning med ønske om vekst.

Avslutningsvis vil jeg trekke trådene fra innledningen.

2. Metodiske betraktninger

Gudstjenesten i Bamble representerte ett av de første møtene jeg hadde med deler av det som etter hvert ble feltet mitt og var for meg en tilnærmet sjokkartet opplevelse. Selv om denne formen for eksorsisme aldri ble hverdagskost, overvar jeg nesten daglig *helbredelse* i Jesu navn. I takt med min økende kulturelle kompetanse ble opplevelser som dette mer vanlig og hadde denne søndagen funnet sted i april ville ikke sjokket vært like stort. Men, til tross for at posisjonen min endret seg med tiden, gjorde ikke det oppdagelsen av de, til nå, ukjente forskjellene i nabolaget mitt mindre overraskende.

Det kan med andre ord være eksotisk å reise hjem.

Hvordan finne informanter⁵?

Å opprette kontakt med et potensielt felt var vanskeligere og mer tidkrevende enn jeg hadde forutsett. Det slo meg at det å be om intensivt samvær med en gruppe mennesker over nærmere seks måneder var noe jeg ikke visste hvordan jeg skulle gjøre på norsk. I det hele tatt følte jeg meg ganske retningsløs.

«With relatively little emphasis on formal methodological training (“travel far away and allow yourself to be surprised”), and with amazement or the “spirit of adventure” as methodological guides, anthropologists are generally well equipped for a particular type of travel, namely the journey into the unknown. But how do we question that which is taken for granted? How do we unpack, or problematize, those entities and distinctions which seem self-evidently true?» (Lien 2015, 30)

Da jeg dro hjem til Skien etter nyttårsfeiringa tenkte jeg at nå er jeg i felt, alt som skjer herfra og ut er en del av feltarbeidet og jeg innstilte meg nærmest på å bedrive landsbyantropologi i en middels stor norsk by. Den tanken hjalp meg mot å søke en mer helhetlig og bevisst deltakelse enn jeg først hadde håpet på. I begynnelsen søkte jeg aviser og rykter, lente meg på perifert

⁵ Begrepet *informant* opplever jeg litt problematisk. Det å omtale en gruppe mennesker med én felles merkelapp føles fremmed, i tillegg omskaper kategorien dem til noe instrumentelt som utelukkende skal ha en funksjon i forskningssammenheng. Ordet skaper avstand der jeg opplevde nærhet, men i mangelen på et bedre begrep vil jeg fortsette å bruke det. Menneskene jeg møtte er for øvrig mer enn informasjonen de ga, og de inviterer fortsatt på kaffe.

bekjente som vanket i kristne miljøer og sendte eposter til aktuelle menigheter og organisasjoner, hvor jeg kort presenterte prosjektet mitt og vedla forskningstillatelsen min. Norge er glad i byråkrati (Kolshus 2010, 407), og et papir med en form for statsautorisasjon for arbeidet jeg ønsket å gjennomføre, opplevde jeg legitimerte både forespørselen og tilstedeværelsen min.

I tidsrommet mens jeg ventet på svar, prøvde jeg å kartlegge kristenlivet i Grenlandsområdet, for forsøksvis å skissere bredden i feltet mitt. Kristendommen er verdens mest mangfoldige religion, også i Skien. Grenland er det stedet i Norge med flest frikirkelige menigheter (Solbakken 2015, 40). I tillegg til djeuleutdrivelsen i Bamble, var jeg blant annet innom et felleskirkelig bønn- og lovsangsarrangement i Oslo, regionalkonferansen til *Søsterveven*, som er en kristen kvinnegruppe og *Healing Rooms*, en helbredelsesinstitusjon i Skien sentrum, som er åpen for alle uavhengig av trostilhørighet og helbreder fysiske og psykiske vansker via Jesus Kristus. Denne befaringen gjorde ikke feltet mitt mer håndgripelig, tvert i mot ble rikdommen av frikirkelig aktivitet nesten overveldende. Det flotte i denne sammenhengen er at kirka som regel er åpen for alle, selv om den ikke er åpen for alt. På den måten har jeg blitt kjent med en ny verden et steinkast unna barndomshjemmet mitt. Å finne det fjerne midt i det nære har vært et underliggende premiss for store deler av feltarbeidet mitt, helt fra den spede og kontaktsøkende begynnelsen og til en storstilt avslutning med bibelkampanje i Finnmark

Heldigvis, etter et par uker i mørket, fikk jeg positive svar fra en *tverrkirkelig* misjonsorganisasjonen i Skien og en pinsemenighet i Porsgrunn.

En liten omvei: Introduksjon av Ungdom i oppdrag og Arena

Ungdom i oppdrag

Organisasjonen der jeg tilbrakte brorparten av feltarbeidet mitt heter Youth With A Mission, Ungdom i oppdrag (UiO) på norsk. Det er en av verdens største, tverrkirkelige misjonsorganisasjoner med et kall om å gi Jesus til verden. De teller over 18 000 ansatte fordelt på over 180 land. Organisasjonen er grunnlagt av Loren Cunningham. Da han, i 1956, var på sommerturné med gospelkvartetten sin på Bahamas, fikk han en visjon. Midt under den sedvanlige kveldsbønnen datt et indre bilde av et verdenskart ned i ham. På kartet ble havet levende og bølger, som etter hvert ble til unge mennesker, slo inn over hele verden. De unge delte evangeliene i hver krik og krok, fra strand og fjell til skog og ørken. Gud kalte Cunningham til å etablere et fellesskap som ledet ungdom inn i misjon. Hovedmottoet skulle være «å bli kjent med Gud og å gjøre ham kjent» (Cunningham 2010).

I dag er Ungdom i oppdrag en vidtfavnende organisasjon som når et bredt spekter av mennesker over hele verden. De tilbyr i hovedsak formalisert trening i det å høre Guds stemme

og følge hans kall gjennom grunnprogrammet disippeltreningsskolen (DTS). Utover det tilbys det videre utdanning gjennom organisasjonens eget universitet, University of the Nations, og forskjellige former for undervisnings- og misjonsarbeid. I Norge har UiO åtte sentre og omtrent 300 ansatte, fra Kristiansand i sør til Troms i nord. De jobber allsidig og foruten undervisning, bruker de sin tverrkirkelige posisjon til å samarbeide med lokale menigheter om forskjellige ting, blant annet kortere misjonsreiser utenlands. Organisasjonen jobber også med kristenrussen og arrangerer russetreff. De arrangerer også kommunikasjonskurs og sommerleirer, blant annet med et spesielt fokus på familien. UiO har også sitt eget forlag, Proklamedia, som utgir kristen fag- og skjønnlitteratur, i tillegg et eget medlemsblad, *Mot Målet*, som kommer flere ganger i året.

Hvert år fullfører i underkant av 300 disippeltreninga si i Norge, som er obligatorisk for å kunne jobbe eller studere videre i organisasjonen. De fleste er ungdom i begynnelsen av tjueåra, men det fins også egne skoler spesielt egnet til familier og eldre. Alle de norske basene tilbyr grunnprogrammet, om enn i litt forskjellige varianter; i Ålesund kombineres barristayrket med disippeltreninga, i Skien utarbeider de nå en motor- og misjonslinje, og i vår dukket det opp et forslag om en disippeltreningsskole med spesielt fokus på den humanitære katastrofen i Syria. Misjonskallet er allsidig.

Internasjonalt er organisasjonen et direkte resultat av Loren Cunninghams visjon og ville aldri blitt realisert uten Guds kall. Tilblivelsen kan nesten tolkes i retning av en opphavsmyte, og også basen i Skien har en liknede historie. Skiensbasen ble opprettet i 1995 av et ungt par som kom til byen i august, med planer om å starte disippeltreningsskole i september. De telte tre arbeidere, hadde nesten ingen penger, men et lokale med desperate oppussingsbehov. De ba til Gud og ble bønnhørt. Plutselig donerte en butikk med opphørssalg vekk kjøkkentøy. Senger fikk de fra militære og billige madrasser ble kjøpt inn. En dag dukket en elektriker opp på døra, uanmeldt og ubestilt, og oppgraderte det elektriske anlegget helt gratis, fortsatt vet ingen hvem han var. Etter hvert falt alle bitene på plass og tilslutt var det eneste som manglet en vaskemaskin. Og en formiddag ringte telefonen. Det var ei dame. Hun lurte på om de trengte en vaskemaskin, for hun skulle kvitte seg med sin.

Vaskemaskinen har blitt stående som et symbol på Guds endelige bekræftelse. Basen var ønsket og Gud sørget for at den ble en realitet. Også da UiO-Skien ble kastet ut av sine første lokaler og endte langflate på gulvet i bønn, svarte Gud. Han ga dem et bibelvers der det sto skrevet om å bygge ved porter, murer, gitter og tårn. I 1999 flyttet de inn i de øverste etasjene i gamle Skiens fengsel, et vernet bygg fra 1891. Da var det pizzarestaurant og nattklubb i kjelleren. I 2007 kjøpte de hele bygget og har siden da fylt det til randen med misjonsglade ungdom.

Studentene og deler av staben bor der. De sover i de gamle cellene og har spisesal i fengselskjelleren.

I dag teller er det omtrent 80 studenter og ansatte ved basen i Skien. De har kontorlokaler i sentrum, der alt av undervisning og administrasjon holder til. Da jeg var der, besto lederteamet av fire stykker: Kristian (41) og Lina (35), ekteparet som er basens daglige ledere, Hilma (29) som var administrativt ansatt og Synnøve (30) som leder europaavdelingen. Lederteamet har møter annenhver uke. Ingen av de som jobber i organisasjonen får lønn. Basen tilbyr de tre ulike disippelprogram; Thirst-for-life, Impact og Churchplanting, i tillegg til evangeliseringsskolen som utelukkende er et tilbud til andr  rsstudenter. Hovedfokus er varighet på disippeltreningsskolene varierer, fra seks til ni måneder, men alle linjene tilbyr en teoretisk i Skien og praksis i form av en lengre misjonsreise, *outreach*. I tillegg har basen flere forskjellige avdelinger som jobber med ulikt evangeliseringsarbeid. De har en egen europaavdeling som fokuserer på misjon i Europa og en n  r, relasjonell kristendom. Home and comfort inkluderer alt fra vaktmestertjeneste, bilansvar og kokk. Hospitalitygruppa har ansvaret for alle lærere og gjester som besøker basen. Edge er ungdomsarbeid, rettet mot lokale menigheter og gjennomfører forskjellige arrangement for ungdom.

Feltarbeidet mitt hos Ungdom i Oppdrag var nærmest todelt. Først fulgte jeg all undervisningen på Thirst-for-Life. De ti studentene der, samt de fire som ledet linja, var noen av de jeg tilbrakte mest tid med. Etter at de satte seg på flyet til fremmede misjonsmarker, fulgte jeg den daglige driften av basen.

Undervisningssituasjonen på de tre forskjellige disippeltreningsskolene er lik. Hver uke er det et nytt tema med en ny lærer, hentet inn fra organisasjonens internasjonale nettverk. Alle lærerne er spesialister på temaet de underviser i og temaene er varierte. Jeg deltok blant annet på undervisninga om Det gamle testamentet, Den hellige   nd, Guds farshjerte og *  ndelig krigføring*. Foruten undervisning inneholder også den ukentlige timeplanen faste punkter som stilletid med Gud, *smågrupper*, bibelundervisning, selvstudie og *student devotion*, en time der studentene skriver og presenterer sitt eget vitnesbyrd som grunnlaget for en tale de må holde i løpet av *outreach*. En annen interessant sekvens er timen som heter living room. Den finner alltid sted i noens stue hvor ukas lærer stiller seg til disposisjon for alle mulige spørsmål, både trosrelaterte og av annen sort.

I tillegg må studentene hver morgen gjennomføre sine faste plikter, ofte i forbindelse med rengjøring. De har også en time praktisk arbeid i løpet av uka, i regi av Home and comfort. Alle studentene har en egen oppf  lgingsperson blant de ansatte som de har ukentlige samtaler med, kalt *one-on-one*. Hit fikk jeg ikke tilgang, men ble fortalt at det oftest inkluderer en samtale

om tanker, tro, følelser og tvil. Til disse timene skal studentene ha med seg ei dagbok de oppfordres til å skrive mye i.

Felles for basen er *lovprisningen* hver mandag og torsdag morgen, samt *basemøtene* annenhver uke.

Arena

Arena er en pinsemenighet som holder til i gamle Folkets hus i Porsgrunn. Menigheten ble startet opp hjemme i stua til dagens pastorpar, Anne og Rolf-Inge, høsten 2002 og regnes fortsatt, sammenliknet med andre menigheter i området, som relativt nyetablert. Årsaken til oppstarten var ønsket om å utgjøre en forskjell i lokalmiljøet sitt og være relasjonelle, spesielt ovenfor unge mennesker. Arena presenterer seg selv som en menighet som elsker Gud og mennesker. De etterstreber å gjøre Jesus tilgjengelig for unge, gjennom varme og omsorgsfulle relasjoner hvor alle, uansett bakgrunn og livssituasjon, skal føle seg verdsatt og oppleve tilhørighet. Det er noe av grunnen til hvorfor søndagsmøtene deres aldri blir annonsert i lokalavisa. Menigheten ønsker å utvikle seg gjennom et nettverk av hverdagstroende. De gjennomførte tidlig et *Alphakurs* blant studentene på Høgskolen i Telemark, og flertallet av kursdeltakerne utgjorde menighetens første fellesskap.

Ikke overraskende var Arenas første forsamlingssted i et studenthus. Det vokste de raskt ut av og flyttet så til en forelesningssal på en ungdomsskole. Lokalene har blitt skiftet ut i takt med menighetens vekst og de har vært innom både et nedslitt diskotek og en nedlagt videregående skole, før leieavtalen med Folkets hus gikk i boks. I de nye lokalene fins det en møtesal med scene, lys- og lydanlegg og en kjeller med ballrom, klatrevegg og lekeapparater til Arena Kids. Rolf-Inge forklarte meg at menigheten var fornøyd med tilværelsen i Folkets hus, men at lokalene i seg selv aldri har vært spesielt viktige. Verdien i et samlingshus kan ikke måle seg med verdien av menneskene som samles der. I feltet mitt representerer *kirke* noe helt annet enn et bygg. En kirke er først og fremst kristent fellesskap.

Arena praktiserer også en aldri-alene politikk. Det vil si at nykommere blir oppsøkt og hilst på av flere, for ingen skal være alene med mindre de ønsker det. Første gangen jeg var innom, tok flere kontakt med meg og jeg la etter hvert merke til at de med lang fartstid i menigheten ofte oppsøkte nye medlemmer. I tillegg står det ofte noen i inngangen og ønsker velkommen og deler ut småsnacks, som frukt og nøtter. Lenger inn i lokalet står Connectstanden. Her får nykommerne en velkomstpakke med informasjon om menigheten og en verdikupong til kafeen. Standen er dugnadsbasert og bemannet hver søndag.

Søndagsmøtene begynner klokka fem, men aldri presist. Alle vet at det første kvarteret er satt av til mingling i foajeen, før folk begynner å trekke inn i møtesalen. Salen likner et ballroom, drapert i mørke gardiner med discokule i taket og en scene står i enden av rommet. Selve møtet starter kvart over fem med lovsang. *Lovsangsbandet* leder an i lovsangen og lovsangene⁶ endrer karakter med året. Melodiene er tyngre og mer melankolske på vinteren, mens de blir lettere og lystigere når sommeren nærmer seg. Under møtene synger hele menigheten med og løfter hendene mot taket, sangtekstene er alltid synlig på et stort lerret til høyre for scenen. Lovsangsbandet er også dugnadsbasert og ruller hver uke med seks ukers syklus, noen uker teller bandet fire stykker, andre uker åtte-ni.

Etter allsangen kommer møtelederen opp på scenen, ønsker velkommen, gir litt praktisk informasjon om møtet og ukene framover og avslutter med bønn og kollekt, mens lovsangsbandet spiller rolig i bakgrunnen. Møteleder er heller ikke den samme hver søndag. Etter kollekten følger hovedtalen. Den varer vanligvis et sted mellom en halv time og tre kvarter og holdes både av pastoren, andre i menigheten eller gjestepastorer som er på besøk for å tale. Talen ender alltid med bønn, igjen akkompagnert av rolige lovsanger. Deretter spiller bandet en siste sang, før møtet er ved veis ende. Hvert søndagsmøte følger samme mønster, med liten grad av variasjon.

Arena er preget av en flat struktur, hvor det er kort avstand mellom ledere og medlemmer. Formelt har menigheten et styre, med årsmøtet som øverste organ. Alle kirkas medlemmer har adgang dit og alle har stemmerett. Der vedtar de hvert halvår et overordnet tema for kirkearbeidet. Under feltarbeidet mitt var det "LEVE (som) KONGEN", halvåret før "I <3 Grenland". Det er en kirke som ønsker å være relevant, som tar sosialt ansvar og har en rekke tilbud, spesielt rettet mot barn og unge. Det er egne barnegrupper som kjører parallelt med søndagsmøtene. Hver onsdag er det samvær og leksehjelp etter skoletid. Gjennom hele året er det egne ungdomskvelder annenhver fredag og kirka arrangerer konfirmasjonsundervisning gjennom *Tentro*. Menigheten tilbyr samtale, forbønn, praktisk hjelp, veiledning og bistand til alle som måtte ønske det gjennom Arena Care. I tillegg er det annenhver tirsdag *smågrupper* eller *cellegrupper*. Der søndagens tale daner et utgangspunkt for bønn og samtale. Smågruppene er kjønnsdelte, og alle i menigheten oppfordres til å delta.

Rolf-Inge satt meg raskt i kontakt med en smågruppe. Jeg ble med i én av to rene studentgrupper, bestående av syv jenter. Alle jentene studerte, eller hadde fullført en form for, sosiale eller relasjonelle studier og siktet seg inn mot, eller jobbet i omsorgssektoren. På

⁶ Se vedlegg 2 for eksempler på noen av de lovsangene som ofte ble sunget i løpet av feltarbeidet. Arena og UiO spilte mange av de samme lovsangene.

smågruppemøtene ble den foregående søndagstalen diskutert, i tillegg til at jentene alltid ba for hverandre og eller snakket om stort og smått. Smågruppa tok meg raskt inn i varmen og lot meg etter hvert delta på både film- og spillkvelder, i tillegg til de vanlige møtene annenhver tirsdag.

Hos UiO og Arena snakker Gud til alle og alle kan lære noe av hverandre, til og med av en tvilende masterstudent. Jeg opplevde at denne åpenheten som inkluderte implisitte forventninger til nye mennesker, raskt ga meg tilgang begge steder. Jeg tilbragte hverdagene hos UiO og tirsdagskveldene og søndagene hos Arena. Mest spesielt var det likevel hos ungdommene i det gamle fengselet. Der bor studentene og deler av staben på basen og det ga meg en automatisk tilgang til privatsfæren deres. Dette førte til en mer holistisk tilnærming enn jeg i forkant hadde turt å håpe på og en anledning til å delta på det meste, fra storrengjøring og oppussing til en liten misjonsreise utenlands. Jeg var hos UiO fra morgen til kveld, store deler av hver uke, fra februar og ut juni. En liten gruppe av nøkkelpersoner, i stor grad lederteamet hos Arena og UiO introduserte meg for feltet mitt og videreformidlet meg til henholdsvis smågruppa og Thirst-for-life. Etter at den første kontakten var opprettet, eskalerte det som et kjede av nye bekjentskap. Jeg ble presentert for noen som i neste runde introduserte meg. Jeg ble også tatt med på besøk til flere av de forskjellige menighetene ungdommene gikk i, for at jeg skulle få hilse på og tilfredsstille nysgjerrigheten min. Arena er en av menighetene flere i UiO sokner til og jeg opplevde at de bekreftet hverandre positivt. Blant annet samarbeidet de om en kortere misjonsreise og fungerer i seg selv som et godt eksempel på deler av det lokale, kristne nettverket i Grenland.

Posisjonering og tilgang

I løpet av feltarbeidet mitt har jeg etterstreba å være åpen om hvem jeg er og prosjektets hensikter. Jeg har svart ærlig på spørsmål jeg har fått, mens jeg samtidig har forsøkt å ikke falle inn i verken en forsvarende eller politisert rolle, noe som til tider har vært utfordrende. Der forskjellene preget feltarbeidets begynnelse, ble jeg, etter kultursjokket hadde roet seg, likhetssøkende. Jeg har latt meg overraske over likhetene som har befunnet seg i feltet mitt og meg, eller, som informantene mine ville sagt det: «De gode, kristne verdiene Gud har plantet i oss alle». I *Resonance* poengterer Unni Wikan (2012, 19) verdien i det å være seg selv i en feltrelasjon, om å snakke fra eget hjerte og ikke krysse egne moralske grenser. Det vil gjøre forskeren mer personlig og samtidig minske forskjellene mellom forsker og informant. Disse idealene forsøkte jeg etter beste evne å benytte meg av, spesielt gjaldt det åpenheten rundt min manglende trostilhørighet, agnostisisme og politiske radikalitet. Kort sagt, jeg har vært meg selv,

om enn i en mer avrundet utgave. Wikan (ibid.) understreker videre at informanter generelt vil ha en mer avslappet holdning til forskeren dersom hun er ærlig i sin framtoning og væremåte, fordi de vet hvor de har henne, både på godt og vondt. Jeg følte aldri at jeg sådde tvil om hvem jeg var eller hensiktene mine med oppholdet, og åpenheten min erfarte jeg ga rom for mer tillit enn tvil. I en norsk, selvrealiserende samtid vektlegges det å være autentisk og ekte, både overfor seg selv og andre. I tillegg reiser det et interessant spørsmål; for i hvilken grad kan en forsker, i en så relasjonell disiplin som antropologien er, forvente åpenhet fra sine informanter uten å være villig til å åpne opp selv?

I begynnelsen av feltarbeidet følte jeg sterkt på at min tilstedeværelse ikke skulle stå i veien for noens opplevelser, verken i undervisningssammenheng eller på gudstjenester. Mye av undervisninga, og religiøs tilhørighet generelt, handler om personlige utfordringer og vekst, og det har blitt felt mange tårer i klasserommet. Disippeltreninga er noe de fleste gjennomfører én gang i livet, så i formelle situasjoner søkte jeg en mer observerende rolle. Jeg forsøkte å gi rom uten å skape avstand og lot studentene styre, samtidig var jeg lett å be hvis de for eksempel skulle trenge en statist til dramatiseringa av en bibelhistorie. I de mer uformelle situasjonene derimot, kunne jeg fint lede samtalen inn på områder jeg syns var spesielt interessante, ta opp igjen tråden fra undervisninga, klargjøre misforståelser og stille spørsmål. For meg var det en utfordrende balansegang mellom ønsket om å få med seg alt og på samme tid unngå å være påtrengende.

I løpet av feltarbeidet har jeg ikke hatt ett eneste formelt intervju, men jeg føler likevel at jeg har prata meg gjennom et halvt år. De gode samtalene kom uventet, gjerne med hendene i en gjærbakst eller ei vaskebøtte og jeg erfarte, både hos UiO og i smågruppa, at de fleste var positivt innstilt til å snakke om sin egen tro, spesielt med en som ikke tror. Jeg ble fortalt at det er viktig å bryne troa på forskjellige teologiske dilemmaer, gjerne med utspring i enkle, antatt banale spørsmål fra en uerfaren antropolog. Det skal være rom for både undring og tvil, det gjødsler troa og er med på å holde den levende. Her var mitt agnostiske utgangspunkt et godt verktøy og jeg opplevde at jeg, uten en teologisk innfallsvinkel eller forankring, lettere fikk tilgang enn hvis jeg hadde hatt en religiøs bagasje. Kunnskapsløsheten gjorde at det nye jeg tilegnet meg ikke ble sammenliknet med tidligere lærdom.

Rollen som utenforstående observatør var til å begynne med klart definert og jeg deltok i et fellesskap som ikke var mitt. Dette endret seg imidlertid raskere enn jeg var forberedt på og etter hvert ble jeg en slags venn, et sted mellom student og stab. Som ung og sosial kvinne matchet jeg feltet mitt godt, for både UiO og Arena har store deler av medlemsmassen sin i studentalder. I fengselet opplevde jeg å få like god kontakt med både gutter og jenter, selv om jentene utgjorde et svakt flertall. Her var det også liten forskjell på kjønnene, alle lagde mat,

vasket klær og reiv kjøkkengulv. I Arena var det litt annerledes, mye fordi menigheten har kjønnsdelte smågrupper. Der var jeg mest sammen med andre jenter og de eneste mennene jeg fikk ordentlig kontakt med var pastoren og ektemennene eller forlovedene til jentene i smågruppa mi.

Jeg hadde mange informanter, heller enn få nøkkelinformanter, samtidig er det slik at noen er mer utadvendte enn andre. I det hele kan nok feltet mitt kategoriseres som ekstremt ekstrovert, med få sosiale grensemarkører når det gjelder inkludering. Majoriteten av informantene mine var utadvendte og kontaktsøkende, typiske *evangelister*. Det gjorde det lettere å komme inn som utenforstående og jeg ble nesten alltid oppsøkt dit jeg kom. En reell utfordring jeg derimot sto ovenfor, var hvor lett det er å snakke med de samme hele tiden. Det å aktivt få tak i de som ikke like åpenlyst søker kontakt eller ønsker å prate, var en utfordring jeg kunne vært flinkere til å håndtere. I teorien var jeg bevisst på å samle informasjon fra alle, men i praksis er det overraskende hvor fort en vane skapes.

Jeg hadde ingen nevneverdige problemer underveis annet enn at jeg i begynnelsen følte på at min tilstedeværelse hemmet de andre. Etter hvert innså jeg at det var feil, for feltet mitt har hele tiden vært veldig åpent og jeg har kunnet bevege meg nesten fritt. Tilgangen min har vært stor, og jeg har hatt som mål å delta på alt. Den aktive deltakelsen har vært viktig for meg, fordi den sammensetninga av stab og studenter hos UiO og Arena dette året har vært unik. Flere av de menneskene som formet feltet mitt, har nå reist andre steder, og både organisasjonen og menigheten er steder preget av gjennomtrekk.

Himmelsk kommunikasjon

Feltarbeidet mitt har foregått på norsk og engelsk, to språk jeg behersker veldig godt. I følge Unni Wikan (2012, 57, 106) har språk lenge vært antropologers favorittmedium fordi verbal kommunikasjon er unikt i sin presise evne til å videreformidle tanker og følelser. Stillheten derimot er lite utforsket og kan være utfordrende å befinne seg i, spesielt hvis språket er kjent. Rent lingvistisk befant jeg meg i en privilegert posisjon, jeg forsto det som ble sagt, men i feltet mitt er også tid med Gud, i form av lovprisning og stillhet høyt verdsatt. Det tvang meg vekk fra et verbalt, komfortabelt utgangspunkt og inn i noe annet. Studentene på Thirst-for-life startet hver morgen med *God time* der hver enkelt tilbrakte en skoletime utelukkende i Guds selskap. Det ladet stillheten med mening (Wikan 2012, 57, Coleman 2006b). Ansiktsuttrykk og kroppsspråk ble observert, uten at jeg fikk forklart hvorfor de dukket opp. Det var utfordrende, men også befriende, for stillheten vi tilbrakte sammen ble alltid et behagelig rom for ettertanke.

Jeg observerte uten lyd, tolket stemninger og sammenhenger, og opplevde det som personlig på en mer sårbar måte, kanskje fordi det er en mer uvant form å kommunisere på.

Stillheten sto i skarp kontrast til de morgenene skoledagen startet med lovprisning. Da var det som regel et band som spilte, med rullerende medlemmer fra gang til gang, slik at alle fikk en anledning til å dele sine musikalske gaver. De som ikke spilte, tilba Gud i musikken. De fleste sang med, men noen danset også vilt og uttrykksfullt for seg selv, aldri pardans. Andre falt på kne eller la seg i fosterstilling på gulvet. De fleste hendene ble løftet mot taket og mellom sangene var det mulig å høre svak bønn. Det kunne også ofte være gråt, intense ansiktsuttrykk og spasmer. Alle gjorde noe hver for seg, men på en samhandlende og suggererende måte. Etter hvert som jeg ble mer komfortabel, sang jeg med. Sangene var oftest på engelsk, med synlig tekst via en prosjektor. Både lovprisningen og stillheten lot meg delta på andre og mer likestilte premisser. Det religiøse språket er mer enn verbale ytringer der hele kroppen blir gjort til et talerør.

Når det er sagt spilte den verbale kommunikasjonen selvfølgelig en stor rolle. I et forsøk på naiv observasjon, der jeg bevisst prøvde å legge forhåndskunnskapene mine til side for å unngå hjemmeblindhet (Frøystad 2003, 51), bestemte jeg meg for å lage en feltordliste⁷. Der kjente og ukjente begrep forklares, slik de ble forklart til meg. Jeg opplevde flere ganger at antatt kjente ord fikk en ny eller utvidet mening i den kristne diskursen og ordjakt ga meg en anledning til å komme bakenfor den språklige hverdagsforståelsen. En prosess som kan avdekke lokale tankemåter og kategoriseringer og sikre antropologen en forståelse på feltets egne premisser (Lien 2001a, 71). Et riktig vokabular, der ulike utsagn tjener forskjellige retoriske funksjoner, styrker både tilgang og deltagelse (Henriksen og Repstad 2005, 13). Ordfokuset gjorde det også lettere for meg å kartlegge hvem som pratet med hverandre, hvordan de pratet og hvilke samtaleemner de var innom. I kristne sammenhenger spiller retorikken en sentral rolle⁸ (Harding 1986, 2001, Tomlinson 2014) og en nyansert refleksjon over begrepsbruk kan i noen sammenhenger være utslagsgivende.

⁷ For feltordliste, se vedlegg 1

⁸ Dette kommer jeg tilbake til i kapittel fem.

Resiprositet, arbeid og likhet

Joe, den amerikanske pastoren demonstrerte innledningsvis verdien av å gi. Han gir i lydighet til Gud, restaurerer trailerhuset til ei enke og blir velsignet med et rullende frityrkjøkken. Det førte til at Joe, i neste omgang, kunne gi videre og nå enda flere i misjonsarbeidet sitt. I

Lukasevangeliet står det «Gi, så skal dere få» (Luk 6:38)⁹, et bibelvers som hyppig ble sitert gjennom hele feltarbeidet. Den kristne gaven¹⁰ forutsetter at alle gir blant annet etter prinsippet om *tienden*, som ble introdusert allerede på Abrahams tid, for så å bli rikelig velsignet tilbake.

Denne resiprositetstankegangen påvirket feltrelasjonene mine. I løpet av det første møtet mitt med pastoren i Arena, understreket han at han stolte på at jeg ikke kom til å misbruke den informasjonen jeg samlet. Han ga meg tillit og jeg ville vise meg tilliten verdig. Ettersom tilgangen min ble større, fikk jeg et behov for å komme med en form for gjenytelse, i sann maussiansk tradisjon. Jeg ga av tiden min, var arbeidsvillig og ikke redd for å få skitt under neglene. Det ga meg større innsikt i hverdagslivet til informantene. Her dukket også de gode samtalene opp og flere ganger endte praten i mer sensitive temaer enn jeg tror det ville vært naturlig å bringe på banen i en mer formell setting. Arbeidsøktene nedtonet forskjellene som ligger i en forskersituasjon, for i utførelsen av arbeidsoppgavene ble vi likeverdige bidragsyttere.

I etnografiske beretninger fra Norge er det umulig å komme unna portvaksbegrepet *likhet*. Norsk likhet manifesterer seg først og fremst som sosial likhet, og det egalitære kodifiseres som *å være* eller *gjøre* det samme (Melhuus 2012, 17). Norske sosiale relasjoner skapes ofte ved at likheter framheves og gjensidig bekreftes, mens det som potensielt er forskjellsskapende underkommuniseres. Ola og Kari Nordmann ønsker å «passe sammen» med dem de omgås, og omgangsvenner rekrutteres gjerne fra arenaer der deltakerne har et felles utgangspunkt som arbeidssituasjon, bosetting, religion eller interesser (Gullestad 2000, 16). I hovedsak går likhetslogikken ut på at folk i uformelle og selvvalgte sammenhenger må oppfatte seg selv som hierarkisk balanserte for å føle seg likeverdige, og den norske likheten blir ofte ensbetydende med likeverd (Gullestad 2001b, 35). Delvis ubevisst preget dette også feltoppførselen min. I begynnelsen tok jeg meg selv i å framheve ting jeg aldri ellers ville vektlagt i nye relasjoner, fordi jeg antok at de var viktige eller hadde en spesiell verdi i en kristen sammenheng. Jeg framhevet for eksempel at foreldrene mine fortsatt var godt gift og at også jeg hadde vokst opp i et moralsk godt hjem, til tross for min troløshet, og nedtonet samtidig aspekter ved meg selv som jeg vanligvis ville løftet fram, blant annet min politiske tilhørighet.

⁹ Alle bibelreferanser er hentet fra bibelen 2011, Bibelselskapets oversettelse.

¹⁰ Se kapittel seks for en inngående analyse av den kristne bytterelasjonen.

Marianne Lien (2001a, 87) mener folk forblir like fordi de aldri konfronterer hverandre med ulikhetene og implisitt gjør likhet til en forutsetning for samhandling. Dette kan, i sammenheng med folkehjemmets sentrale rolle i sosialiseringsprosessen, gjøre beskrivelsen av norsk kultur individualistisk med et sterkt skille mellom det private og det offentlige (Gullestad 2000, 24; 116). I feltet mitt er det annerledes, verken UiO eller Arena er spesielt private og den kristendommen jeg møtte var både åpen og inkluderende. Rolf-Inge kunne fint dele ekteskapelige utfordringer i søndagstalen sin, selv om møtet var åpent for offentligheten. Inn til fellesskapet er grensene åpne. Pinsekristne grupper har ofte et overdrevent inkluderingsprinsipp, der alle, uavhengig av sosial eller religiøs tilhørighet, oppfordres til å komme, selv om denne inkluderingen i neste instans søker å bryte med nykommernes tidligere liv (Kapferer, Eriksen og Telle 2009, 6). Likhetsforståelsen blir derfor nærmest tosidig. På den ene siden skal nye medlemmer tilpasse seg menighetens sosiale normer; alle kan komme som de er, men helst bli som fellesskapet. På den andre siden aksepterer de forskjeller i større grad enn det den norske likhetstanken tilsier fordi alle er skapt i Guds bilde, med sine egne personligheter, gaver og talenter. Alle er like foran Gud og det viktigste fellesskapet er i han, deretter med hverandre.

Feltarbeid i egen (fengsels)bakgård

Feltarbeidet mitt er gjennomført i eget samfunn, men ikke nødvendigvis i egen kultur (Lien 2001a, 74). Fellesskapet jeg var en del av lå svært nært, i fysisk forstand, men kulturen jeg møtte var overraskende fremmed og jeg kan fortsatt kjenne på de hverdagslige avstandsmarkørene i morgenbønnen og lovprisningen. I deler av den antropologiske fagdisiplinen eksisterer det fortsatt en mer eller mindre uuttalt antakelse om at feltarbeid gjennomført i egen bakgård står i fare for å utvikle en mangelfull kulturell distanse, som igjen er avgjørende for den gode analysen (Frøystad 2003, 23). Uavhengig av antakelsens legitime opphav, resulterte det i at jeg stadig engstet meg for å overse potensielt viktige fenomen bare fordi de utspilte seg på en kulturelt kjent scene. Samtidig har dette alltid befunnet seg i bakhodet mitt og den kulturelle overlappinga har heller skjerpet sansene mine enn sløvet dem, fordi jeg ikke ville risikere å gå glipp av god data. Mye tyder på at antropologer som utfører feltarbeid i hjemlige trakter har en sterk metodologisk refleksivitet og bevissthet, fordi deres fallgruver på forhånd er så godt karikerte (Lien 2001a, 69)

En av dem som tegner opp slike fallgruver er Signe Howell (2001, 2010). Hun mener hjemmeantropologi medfører større utfordringer i forbindelse med å få tilgang til informanternes privatsfære og et samvær med dem som strekker seg utover forskningsrammene. Det kan resultere i en potensielt tynt etnografisk datamateriale. Jeg var forberedt på dette, men det viste

seg å være unødig bekymring. Jeg har hatt tilgang til klasserom, hjem, diverse arrangementer, båret flyttelass, laga mat og prata om alt mellom himmel og jord. I stedet opplevde jeg at det var min forforståelse som begrenset forestillingen jeg hadde om hvorvidt informantene mine ønsket å tilbringe tid med meg, også utenfor forskningen. For meg var det befriende at institusjonen som på mange måter definerte feltet mitt var plassert i en større sammenheng der feltet naturlig ekspanderer inn i nærmiljøet. Det er forskeren som innskrenker feltet hvis det skal defineres med en begynnelse og en slutt, på samme måte som jeg reduserer forskerrollen hvis jeg hele tiden skal definere om samværet med informantene mine dreide seg om forskningen eller ikke. For eksempel var ikke det norske private spesielt påtrengende i min felthverdag, som igjen førte til at det var jeg, og ikke de, som opplevde det beklemmende å diskutere ting av personlig karakter med folk jeg ikke kjente. I visse tilfeller var jeg langt mer privat enn feltet mitt.

De ekstra utfordringene som kan ligge i et etnografisk studium av egen bakgård ligger også i forskerens oppfattelse av seg selv og evne til å heve seg over gjeldende, ofte internaliserte, sosiale normer som kan hemme den holistiske tilnærmingen til feltet. De fleste mennesker i et moderne samfunn er sammensatte, det gjelder både antropologen og informanten (Gullestad 1996, 46), og, som i alle andre steder, tar det tid å utvikle gode relasjoner som etter hvert gjør samvær i en større sammenheng til en selvfølgelighet.

Utfordringer av etisk art

Det dypt personlige som ligger i en religiøs tilhørighet påvirket feltdeltakelsen min og hvorvidt jeg skulle gjennomføre alt jeg fikk tilbud om. For meg var det utfordrende å samhandle med informantene mine i situasjoner som var private, nære og verdifulle, uten at handlingene mine betød noe større eller kunne settes inn i en åndelig sammenheng. Valget mitt om å være åpen om min manglende trostilhørighet var avgjørende for at jeg kunne gå inn i felthverdagen uten å føle at jeg hånet noen ved å delta i lovprisningen eller *bønnesirklene*. Jeg har både gått til nattverd og latt være, uten annet metodisk grunnlag enn magefølelsen. Det er en balansegang mellom rollen som antropolog med et ønske om førstehåndserfaring og mine personlige grenser, for selv om det er lov å være seg selv i en feltrelasjon (Wikan 2012, 19), føles det å tre inn i en utelukkende observerende rolle som å kaste bort en mulighet. Renato Rosaldo (1993, 9) stiller spørsmålet om det er mulig å oppnå en fullverdig forståelse uten å ha erfart selv, noe jeg har tenkt mye på. Jeg ba aldri, for hvem skal jeg be til, men jeg sto i bønnesirkelen. Jeg sang, fordi jeg liker å synge. Jeg reiste meg i kirka fordi de andre reiste seg, men deltakelsen framprovoserte aldri en erkjennelse av Gud i meg. Jeg følte aldri Ånden i kroppen selv om oppførselen min etter hvert ble innøvd og automatisert.

Jeg hadde mulighet til å få en førstehåndserfaring av viktige, kristne ritualer, men valgte i visse situasjoner å avstå fra deltakelsen. Det gjorde i blant den vitenskapelige rollen vanskelig. I *Deadly Words, Witchcraft in the Bocage* (2010) understreker Jeanne Favret-Saada at det ikke fins en nøytral posisjons å snakke fra i forbindelse med hekseri, fordi ord er en så viktig del av hekserikrigen. Alle som snakker om det, blir automatisk krigførende, etnografen inkludert. Det eksisterer intet rom for en nøytral observatør (Favret-Saada 2010, 10). Kristendom, i motsetning til hekseri, er evangeliserende og prates om både høyt og ofte. Fellestrekket, derimot, ligger i antakelsen av at det ikke er mulig å være en uinnvolvert observatør. I følge informantene mine er jeg, og alle mennesker med meg, Guds barn. Ingen trodde det var tilfeldig at akkurat jeg gjennomførte dette feltarbeidet hos dem. Det var snarere *gudfeldig*, Guds vilje og plan for meg, selv om jeg ikke var i stand til å se det selv. Jeg ble fortalt at jeg ubevisst søkte Gud gjennom andre og flere ba for meg om at jeg måtte slutte med det og heller åpne min egen hjertedør for Jesus. Mine moralske kvaler var med andre ord aldri tilstedeværende hos informantene mine. De ønsker bare at alle deltar og gjennom deltakelsen finner frelsesveien.

Forventningen om at jeg skulle endre trosoppfattelse lå ikke bare implisitt i feltet mitt. Jeg møtte den også i egne kretser. På feltarbeidet sitt blant husmødre i Bergen, fikk Marianne Gulestad (2001a, 47) stadig spørsmål fra venner og bekjente om hvordan hun klarte å omgå folk som var opptil ti år yngre enn henne selv og uten høyere utdanning. Jeg har møtt liknende

reaksjoner, forsøksvis med en humoristisk undertone. Familie, venner og kolleger har alle spurt, ofte sarkastisk, om jeg har møtt Jesus eller blitt frelst. Selv deltok jeg flere ganger i så åndelige og spesielle stemninger at jeg nesten var redd for å høre en guddommelig røst kalle. Jeg vet ikke hvordan omgangskretsen min ville forholdt seg til min eventuelle nyreligiøsitet, men jeg så ansiktsuttrykkene deres da jeg fortalte om eksorsismen i Bamble. Det i seg selv vitner om et særskilt behov for antropologisk forskning fra eget samfunn.

I tråd med mine informanters ønske er verken Arena eller Ungdom i Oppdrag anonymisert. De ønsket å framstå som åpne og inkluderende, og var opptatt av at de «ikke hadde noe å skjule». Jeg forstår åpenheten som en måte å unngå sammenlikninger med andre trosfellesskap som aktivt skjuler noe eller på andre måter unndrar seg offentligheten. Det sekteriske er fullstendig fraværende og medlemmene står fritt til å gjøre det de ønsker. Menneskene, derimot, har jeg anonymisert ved å endre navn, alder og bakgrunn så langt det lar seg gjøre, mens jeg samtidig har forsøkt å ta hensyn til klasse, etnisitet, trostilhørighet og liknende. Noen steder har jeg også endret kjønn, forutsatt at det ikke var en viktig faktor i sammenhengen. Lederskapet begge steder har samtykket til forskningen min. De har latt meg ta del i deres hverdag og gjort det mulig for meg å se Skien med et nytt blikk, i en historie jeg ellers aldri ville fått anledning til å erfare.

3. Skien, bruddenes by

Skien's historie¹¹ er særegen og har blitt skrevet om flere ganger, selv har jeg en mormor som har opplevd å feire både byens 600-års jubileum i 1958 og et påfølgende 1000-års jubileum ved inngangen til det nye millenniet. Det er en by fostret på brudd i mange former og fasonger, i form av gudgitte oppfordringer og katastrofer med fatale konsekvenser. Selv om dette er Skien's stedshistorie, som rommer alt fra nonner, vikinger og bybranner, til omfattende trevarehandel, storindustri og Henrik Ibsen, strekker byens religiøse aspekt seg langt utenfor kommunegrensa.

Mye av den særegne historien har utspring i Skien's tilgjengelighet og strategiske plassering. Takket være vassdraget, og senere også Telemarkskanalen, som fører både inn og ut av landet, var byen allerede i vikingtiden et internasjonalt handelssentrum og en viktig møte- og venteplass, som igjen resulterte i utenlandsk, religiøs påvirkning (Gundersen 2010, 68).

Vannveien har vært avgjørende for Skien, men også ilden har preget stedet. Den første dokumenterte bybrannen jevnet byens benediktinerkloster med jorden allerede i 1317 og fra da av brenner det flere ganger hvert sekel. Hele fjorten ganger de neste århundrene går deler eller hele bykjernen opp i røyk, verst var det i 1886 da kirken, rådhuset og 241 bygårder ble tatt av flammene (Blikstad 2010, 62).

Brannene ødela riktignok byens forsøk på en sentrum-periferidannelse, men førte i stedet med seg en bebyggelse preget av nye, lagdelte enklaver. Den tidlige industrialiseringa sørget for at Skien, i norsk sammenheng, var preget av klassemotsetninger og byen hadde tidlig en aktiv arbeiderklasse (Gardåsen 2010a, 39). En av landets største arbeidskonflikter, Menstadslaget, fant sted i Skien, i forbindelse med etableringen av Norsk Hydros nye utskipningshavn i 1913. Storstreiken pågikk i fem måneder og involverte på det meste over 60 000 arbeidere over hele landet. Konflikten eskalerte og endte med at den daværende forsvarsminister, tidligere skien'smann Vidkun Quisling, sendte et gardekompani fra hovedstaden, i tillegg til tre torpedobåter og ti mineleggere for å roe gemyttene. I de påfølgende dagene ble en rekke demonstranter og arbeidere arrestert (Lunde 2012, 267).

¹¹ På grunn av plassmangel er Skien's historie komprimert, jeg skulle gjerne ha skrevet mer.

Byen som tror

Den tidligste kristne inspirasjonen kom fra Tyskland i forbindelse med industrialiseringen. Lærde teologer brakte med seg en kristendom som la spesielt vekt på enkeltmenneskets tilhørighet i Gud. De tyske Herrnhutterne, «i Herrens varetekt og misjon», spredde broderlyder i byen fra midten av 1730-tallet og utover (Seland og Agedal 2008, 19). Herrnhuterne var sterkt pietistiske, hadde lite til overs for kirken og verdslige gleder, men tok sitt trosansvar alvorlig og hjalp trengende. Legmannsbevegelsen kom tidlig til Skien. Hans Nielsen Hauge var selv innom byen flere ganger og skapte seg en skare av tilhengere, blant dem presten Gustav Adolph Lammers¹² (Øvrum 2010, 266).

Gustav Adolph Lammers ble i 1848 utnevnt til sogneprest i Skien. Han vektla streng kirketukt og nektet de han ikke fant sannferdige i sin kristne livsførsel adgang til nattverden. I løpet av sine første år i Skien var den tidligere sognepresten blitt midtpunkt for de pietistisk-separatistiske strømningene som fantes i byen. Han videreførte sin forkynnelse i tradisjon tro mot både Herrnhuttene og haugianerne og oppgjøret hans med statskirka slo ut i full blomst da han i 1853 stiftet landets første indremisjonsforening med formål om å spre kristen litteratur. Det hele endte til slutt med at han forlot statskirka i 1856, fordi han ikke lenger orket en medlemsmasse med «aandelig døde mennesker». Kirka lot ikke ånden knytte folk sammen, men forherliget i stedet et goldt, ytre formverk og kunne knapt, i Lammers øyne, kalles kristen (Gardåsen 2010b, 242).

I 1845, noen år før Lammers fulle blomstring, ble dissenterloven implementert, som åpnet for muligheten til å stifte kristne trossamfunn utenfor Den norske kirke. Med hjemmel i loven grunnla Lammers det første frikirkelige samfunnet i Norge, «Den frie apostoliske-christelige Menighed». Der innsatte han seg selv som forstander, og predikerte en streng kirketukt med voksende i Skienselva (Gardåsen 2010b, 242). I ettertid angret Lammers og vendte hjem statskirka igjen, men uten å få embetet sitt tilbake. Menigheten hans, derimot, forble, og igangsatte en vekkellesbevegelse som raskt spredde seg til andre deler av landet. Små flokker av Lammers-inspirerte pietister sto for den tidligste frikirkelige organiseringa i Norge, basert på europeiske impulser med grobunn i Skien (Seland og Agedal 2008, 28).

¹² En av Skiens aller største forenes med pietisten Lammers i sitt eget dramatiske dikt. Henrik Ibsens litterære skikkelse Brand er skrevet under sterk inspirasjon av Gustav Lammers. For Brand, lik Lammers, blir presset ut av kirka grunnet en streng pietisme gjennomsyret av valget om et intet eller alt. «O, jeg så ei at det gjaldt, enten *intet* eller *alt*», sa Brand (Ibsen 2000, 107). I feltet mitt het det at alle valg, både store og små, enten var *for* Gud eller *mot* Gud. Ibsens litterære samtid sier også noe om klimaet Lammers levde i, med en sterk frelsestro og tvilen som kilde til fortapelse (Andersen 2012, 239).

Da, menighetenes by

Historien har vist at Skien har et spesielt åndsklima for religiøse vekkelser og kristendommen har vokst i takt med byen. Landets første baptistmenighet ble grunnlagt her i 1850, misjonsmenigheten på Gjerpen i 1879, frelsesarmeen i 1890 og Jehovas Vitner i 1892. Norges første pinsemenighet, Tabernaklet, så lyset i 1908 med slagordet «tilbake til urkristendommen». På den tiden «var det vekkelser og liv i byen, og vekkelser gikk fram som en åndelig vårflom» (Janøy 2010, 286). Tabernaklets vårflom førte etter hvert med seg Aage Samuelsen, en kristen skikkelse av nasjonal karakter (Øvrum 2012, 266). Broder Aage, Herrens glade trubadur, født og oppvokst i Skien, levde et musikerliv preget av fyll og fest, før han fant frelsen i 1944. Fra da av deltok han ivrig i det norske vekkellesarbeidet. Samuelsen var uformell og direkte, fikk raskt stor oppslutning og stiftet i 1957 menigheten Maran Ata. Han er landskjent for sin deltakelse i helbredelsesdebatten om kvakksalverloven på femtitallet og har hatt flere album inne på VG-lista. Albumet «Det er vekkellesluft over landet» solgte hele 75 000 eksemplarer (Wahlstrøm 2010, 325).

Kristne vekkelser fører ofte til oppbrudd og framkaller et vendepunkt med en overgang fra en passiv til en aktiv tilstand. I en større sammenheng kan vekkelserne også medføre endringer i tankemønstre og levesett (Seland og Agedal 2008, 15). Vekkelser er ikke et særnorsk fenomen og i perioder med store, nasjonale vekkellesbølger har det som regel vært under utenlandsk påvirkning, ofte fra Sverige, Storbritannia og USA (Seland og Agedal 2008, 8). Kriser, ulykker eller katastrofer der mange føler seg rammet kan også fungere som en utløsende faktor for vekkellesbølger. Skiens omveltende historie kan muligens ha bidratt til å gjøre stedet spesielt egnet for religiøs svermeri: I sorg og fortvilelse er det lettere for folk å finne sammen. Mennesket føler seg lite og maktesløst og predikanten har et lydhørt publikum (Seland og Agedal 2008, 125).

Nå, fortsatt menighetenes by?

I dag er Skien en middels stor by på det sentrale østlandsområdet, med i underkant av 55 000 innbyggere. De fleste bor i området mellom Skien og Porsgrunn, som igjen inngår i den foreslåtte storkommunen Grenland. Skien er også Telemarks fylkeshovedstad (Thorsnæs 2014). Fortsatt ligger forsamlingshusene tett i tett og det er ikke lenge siden Telemarksavisa kunne slå fast at Grenland har landets høyeste tetthet av frimenigheter. Videre kunne avisa opplyse om at Lukaskirken, et nytt kirkefellesskap hadde slått rot og at det nå fins hele trettisju pinsemenigheter i Telemark, elleve bare i Grenlandsområdet (Solbakken 2015, 40). Kristendommen er ikke ferdig med å sette sitt preg på byen.

Lokalavisas referanse til hyppig, kristen aktivitet, står likevel i kontrast til en blek onsdags formiddag i begynnelsen av feltarbeidet mitt. Jeg befant meg på Herkules, Skiens største kjøpesenter som ligger en kilometer utenfor bykjernen. Rundt meg var det folk i alle aldre, men de speilet ikke byens frikirkelige rikdom. Det var svært lite ved de jeg observerte som tilsa hva slags tror de eventuelt soknet til. En eventuell trostilhørighet viste seg vanskelig å få øye på og jeg så nesten ingen kristne symboler og ikke ett eneste kors. Derimot la jeg merke til et par jenter iført hijab, en mann i tradisjonell, pakistansk drakt og flere ungdommer med politiske symboler. Det førte til at jeg forsøksvis gjettet meg fram til hvem som var kristne, utelukkende basert på fordommene mine. Men, jeg så ingen skjortedamer med bibelflette, ingen mødre med store ungeflokker på kontantstøtteshopping, ingen nonner eller munkar. I frykt for å komme med en samtdiagnose var kristendommen tilsynelatende fraværende blant folk og fe denne formiddagen i januar. Den var usynlig fordi den var lik meg, slik jeg også forsvant inn i en mengde av formiddagshandlene. Alle på kjøpesenteret kunne med andre ord vært potensielle informanter uten at jeg så det. Herkules har heller ingen kristne butikker, og det var i alt tre bibler å oppdrive på senterets to bokhandlere.

Den kristne troen er ikke veldig påfallende utenfor sine klart definerte områder eller ritualer, selv ikke i Skien. Jeg har vokst opp parallelt med en yrende, kristen aktivitet, uten å ha lagt spesielt merke til det. Jeg har aldri hatt et inngående kjennskap til Skiens kristne mangfold, men det har eksistert der fryktelig mye lenger enn det jeg har. Kristendommen har nok ikke alltid vært like usynlig, for i en søndagstale hos Arena ble det fortalt om ville 80-talls tilstander med dansing for Jesus på busstorget i byen. Skien har fortsatt mye religiøst å by på, men det er i større grad enn før blitt en privatsak og må aktivt oppsøkes.

Norsk kristendom

Vinteren 2014 gikk det flere debatter på NRK-ytring som handlet om norsk kristendom. Det var flaut å tro (Gilbert 2014). Helvete måtte aktualiseres (Radiodokumentaren 2014, Lem 2014). Det var på tide at storsamfunnet lærte seg å ikke skjære alle kristne over en kam, for noen av dem kan også være tilhengere av både abort, felles ekteskapslov og et fritt Palestina (Ytring-TV 2014). Kristendommen sliter med å finne en klar og samlet stemme, og debattene problematiserte flere sider av samtidens utfordringer. Marianne Gullestad (2000, 27) hevder at den norske moderniseringen resulterte i at religionen mistet sin plass som overordnet meningssystem og veltet den kristne retten til å definere doxa, den underforståtte delen av kulturen som ikke er gjenstand for debatt. Fra å være en premissleverandør for tro i, har kristendommen nå blitt gjort

til gjenstand for debatt og opplever å måtte forsvare en posisjon den tidligere kunne ta for gitt. Kristne selvfølgeligheter har sluttet å være det

Selv om Norge er et av verdens mest sekulære samfunn, har evangelisk-luthersk kristendom lenge hatt en særstilling i landet. Det er få vestlige demokratier som ikke er tett knyttet til en religion. Spesielt har de nordiske landene blitt preget av en fusjon mellom kirkelige institusjoner, stat og nasjon (Furseth 2015b, 176), eksempelvis ble den norske statskirken avviklet så sent som i 2012, men statsoverhodet må fortsatt bekjenne seg til den kristne troen (Sommerfeldt 2014, 206). I tillegg er velferdsstaten innskrevet i en kristen kulturarv og kirka ble tidlig en del av det nasjonalistiske prosjektet. Velferdsstatens to grunnpilarer, full arbeidsdekning og sosial trygghet, samsvarer med lutheranismens ideer om daglig arbeid til Guds velbehag og lutherske prester proklamerte tidlig en likeverdskultur som resulterte i at statskristendommen var raskt ute og motarbeidet sosiale forskjeller. I et land der likhet knyttes til likeverd, fikk disse tankene god grobunn (Melhuus 2012, 19-20). Sammenblendingen av grunnlovens kristne utgangspunkt og sosialdemokratiske verdier, som et progressivt skattesystem og gratis helse- og utdanningstilbud, har blitt godt forvaltet av velferdsstaten (Vike 2004, 15).

Den norske sekulariseringsprosessen kan betegnes som et politisk prosjekt med sikte på å opprette et skille mellom religiøs og politisk makt og organisere et felles liv i et trospluralistisk samfunn, der forskjellige religioner må dele påvirkningskraft og samfunnsmakt med andre tankeretninger og institusjoner (Leirvik 2012 8-10). Kristendommen som overordnet kulturell realitet, har som følge av dette utviklet seg til et mer privat anliggende (Gullestad 2000, 45). Norsk kristendom fyller både rollen som tradisjonsformidler og pådriver for sosiale relasjoner. Statskirken har riktignok blitt utfaset og det skjer en form for sekulær differensiering, men fortsatt spiller kristendommen en viktig rolle. Til tross for en redusert politisk innflytelse, er fortsatt ett av Den norske kirkes hovedanliggende å være et talerør for de mest forsvarsløse i samfunnet som en etisk påvirkningskraft (Melhuus 2012, 103). Kristendommen er fortsatt nært tilstedeværende i statlige institusjoner, for både fengsler, sykehus og universiteter har sine egne prester (Furseth 2015b, 177).

4. Er det virkelig deg, Gud?¹³

«Den kristne guden er best. Den beste pakka. Du trenger ikke bevise noe for ham, han elsker deg uansett. Det er ikke et spørsmål om hva du skal gjøre eller hvordan du skal vise deg verdig, det handler bare om å tro», Trude (42)

I begynnelsen var Gud og i nesten alle begynnelser er Gud. Både Arena og UiO er grunnlagt etter hans ønske. Verken menigheten eller organisasjonen ville ha eksistert hvis ikke Gud hadde etterlyst dem. Hadde det ikke vært for lydigheten til Gud, ville ikke det kristne mangfoldet vært like mangfoldig. Jeg ble fortalt at Gud har en plan for hvor hvert enkelt menneske, til tross for menneskets frie vilje. Evnen til å gjennomføre Guds plan viser lydighet til kallet og skaper nærhet til Gud. Ditto ulydighet skaper avstand, og alt som skaper avstand er *syndig*. Alle kall er like mye verdt, selv om de er høyst forskjellige, for så lenge jobben skjer i Ånden er det likegyldig om du er Jørgen Hattemaker eller Kong Salomo. Det er lydigheten til Gud som gir verdi og viljen til å følge den er nøkkelen til et godt disippelskap. De fleste av ungdommene i fengselet oppga Guds kall som årsak til hvorfor de endte opp i Skien.

Evangelisk kristendom søker en nær Gud, spesielt i karismatiske kretser higer folk etter å erfare Gud personlig, intimt og umiddelbart. Fordi han ikke sender ut noen av de vanlige kjennetegnene på eksistens, må kristne gjøres oppmerksomme på kommunikasjonsformene hans. Ord alene er ikke nok og blant mange kristne eksisterer et ønske om å tilegne seg uvanlige, mer åndelige og kroppslige erfaringer som brukes til å utvikle et bemerkelsesverdig intimt og personlig forhold til Gud (Luhrmann 2004, 518). Disse ukjente og overnaturlige følelsene blir tolket som et bevis på en kraft som gjør seg kjent i og gjennom kroppen, og blir noe kristne jobber for å erkjenne. Det overveldende og ukontrollerbare blir tegn på en regjerende og allestedsnærværende guddom (Cassaniti og Luhrmann 2014, 337).

UiOs hovedmotto er å bli kjent med Gud og å gjøre ham kjent. De ønsker å lære seg selv og andre hvordan Gud kommuniserer med dem, og hvordan de kan kjenne igjen hans stemme i den ellers vanlige flyten av tanker og følelser. Informantene mine erfarte Gud på en virkelig måte som gjorde kristendommen levende for dem. I dette kapittelet vil jeg undersøke hva som ligger i den personlige relasjonen informantene mine opplever å ha til Gud og hvordan den etableres, læres og vedlikeholdes gjennom kristne praksiser. Kort sagt; hvordan Gud leder folk i hverdagen.

¹³ En henvisning til Loren Cunninghams bok *Is it really you, God?*

«Come, just as you are to worship¹⁴»

Det er en mandagsmorgen i slutten av februar og uka starter som vanlig med en times felles lovprisning for hele basen. Svenske Björn leder an. I begynnelsen klimprer han rolig på en akustisk gitar mens resten av gjengen synger med. Jeg sitter på en av de midterste radene og ved siden av meg sitter det en ung amerikaner. Han har funnet framsangteksten til meg på mobilen sin, uten at jeg har spurt om det. Han tenkte bare at jeg ikke kunne den og sikkert hadde lyst til å synge med og det forsøker jeg, selv om jeg aldri har hørt sangen før.

«There is hope in the promise of the cross
You gave everything to save the world You love
And this hope is an anchor for my soul
Our God will stand
unshakeable¹⁵»

Synges det med innestemmer, før det plutselig eskalerer og stemninga blir elektrisk som på en rockekonsert. Björn er ikke alene på scenen lenger, både Peter og Jone, og ei jeg ikke vet navnet på ennå, har kommet opp. En gitar til, et keyboard og en afrikansk tromme blir nå traktert etter beste evne. De rundt meg løfter hendene mot himmelen, noen kneler og andre forsvinner inn i intens bønn, så vidt hørbart mellom sangene. Det er ingen som prøver å overgå bandet, men jeg lurar på om de kanskje ubevisst forsøker å overgå hverandre. Kontrastene i utøvelsen av lovprisningen er uansett stor. Tommelfingerregelen er å be Gud om rettledning og la han lede an i rituallet. Det er rom for kreativ utfoldelse, for hvis Gud ber deg om å knele, så kneler du, og sier han at du skal ligge helt stille på en sofa, gjør du det. Såpass har jeg fått med meg.

Ellen (22) kommer og setter seg ved siden av meg. Hun er *stab* ved den ene disippeltreningsskolen og er i Skien på andre året. Ellen setter seg langt innenfor intimgrensa mi og legger handa si raskt over mi, før hun tar den bort. Hun spør om jeg har et forhold til Gud. Jeg svarer nei. Hun spør om jeg har lyst til å bli utfordra på det, om jeg virkelig har lyst til å bli kjent med Gud. Jeg sier ja, høyt og tydelig og at jeg er interessert i å finne ut av hvem han er. Jeg har lyst til å forstå det jeg ikke skjønner. Hun forteller meg at én måte å få kontakt med Gud på, er å delta ordentlig i lovprisningen, lukke øynene, åpne opp kroppen og virkelig ta imot, ikke bare følge med på det alle andre gjør. Hun sier at jeg må å gi Gud all oppmerksomheten min.

¹⁴ Philips, Dean and Craig - *Come, just as you are to worship*

¹⁵ Hillsong United - *Anchor*

Ellen spør om hun kan be for meg. Jeg sier ja. Bønn er en måte å vise omsorg på. Hun legger handa si mellom skulderbladene mine og ber høyt: «Kjære Gud, jeg ber om at Tone vil finne deg og se akkurat hva du er, for henne, i henne, i stedet for at hun ser deg gjennom andre. Hun må få en anledning til å søke deg og du må vise deg for henne (...)». Armen hennes hviler tungt mot ryggen min og jeg tar meg selv i å vente på noe, uten helt å vite hva. Jeg kjenner etter i hele kroppen. Så takker Ellen for at hun har fått lov til å bli kjent med meg, før hun sier: «Jeg stikker og tilbringer litt mer tid med Gud, jeg», og nærmest sklir ut av stolen og kneler på gulvet ved siden av meg.

Jeg blir sittende å observere til en annen jente kommer bort. Hun sier at hun er veldig glad for at jeg er her, for jeg er så bra. Hun lurar på om hun kan gi meg en klem. Jeg sier ja, også klemmer vi med hele kroppen, lenge. Jeg har lagt merke til henne tidligere, hun pleier å gå rundt og klemme på folk under lovsangen. Etterpå spør hun hvordan jeg synes det er å være her. Jeg svarer at jeg koser meg og er veldig takknemlig for måten jeg har blitt tatt imot på. Ansiktet hennes sprekker opp i et mildt smil og hun sier at de forsøker så godt de kan. Målet er å møte folk som Jesus gjorde. Han er den sanne, kristne måten å være i verden på.

Samtalen vår avbrytes i det Sigrid, en annen ansatt, går opp på scenen. Hun lukker øynene, tilter hodet bakover og takker for helbredelsen så alle hører det. Gud har leget henne. Han har fylt henne med kjærlighet. Hun gråter. Det gjør mange andre også, både jenter og gutter, og plutselig har lovprisningen sklidd over i en kollektiv *popcornbønn*, der hvem som helst kan si hva som helst, uten noe form for organisert rekkefølge. Lucy tar ordet. Hun takker og er glad. Alva ber. Trude ber. Sigrid ber igjen og gråter mer. Maria kommer opp og klemmer henne. Alva følger etter. Plutselig trøster alle hverandre, selv jeg får en arm rundt skuldra. Det blir stille en stund.

Benjamin bryter stillheten. Han har fått en beskjed fra Gud, akkurat nå, og forteller at vi ikke skal sammenlikne oss med andre. Det er unødvendig. Alle er unike og bidrar ulikt. Lucy stemmer i og sier at alle er like mye elsket av Gud. Resten av forsamlingen svarer «ja» og «amen», mens vi passer godt på sidemannen. For meg oppleves det som et intenst og inkluderende fellesskap som skaper en slags kollektiv omsorgsfølelse. Med ett er lovsangen over. Vi får beskjed om at neste time starter om ti minutter. Det er bemerkelsesverdig hvor fort studentene henter seg inn, tørker tårer, klemmer hverandre og slenger sekken på ryggen, fra krampegråt til småflørting på mindre enn ti minutter.

Gud, hvem er det?

«It ought to be difficult to believe in God. God is invisible. You cannot shake God's hand, look God in the eye, or hear what God says with your ears. God gives none of the ordinary signs of existence. (...) And yet of course people believe in God» (Luhrmann 2012, xi).

Jeg både møtte og ikke møtte Gud i feltet, som en usynlig, men likevel tilstedeværende informant. Han var like aktivt tilstede i feltet mitt som informantene mine, på en like hverdagslig og altomfattende måte. Jeg snakket aldri direkte til ham, men ble fortalt at han snakket til meg, ofte via andre. Jeg møtte Gud i undervisninga, spesielt i de ukene med et ensidig fokus på ham, én av dem var blant annet viet til *Guds farshjerte*. Jeg møtte Gud i søndagstalene, i lovprisningen, i smågruppene, i samtaler og som limet i de sosiale relasjonene jeg fikk observere og delta i. Jeg vil forsøksvis si litt om hvem Gud er, til tross for at han i seg selv er et mysterium det ikke er mulig å avdekke i løpet av et vanlig liv på jorda. Det var informantene mine klar over, men de ønsket likevel å forstå så mye som mulig og for det er disippeltreningsskolen et godt utgangspunkt.

Både UiO og Arena presenterer Gud som en kjærlig og allmektig far, Jesus som menneskesønnen og frelseren og Den hellige ånd som en iboende kraft som virker på jorda her og nå. Til sammen danner de treenigheten, den kristne guden. I bibelen blir alle tre beskrevet som personer med menneskelige karaktertrekk. De vet, føler, hører og snakker. Alle tre er like gode, like rettferdige, like mektige og de er enige om alt. I en personlig dialog vil ikke Jesus kunne si én ting og Ånden noe annet. De er i seg selv et perfekt fellesskap. Guds immanente sameksistens er faktisk så definerende at det i seg selv blir grunn nok til hvorfor det kristne fellesskapet, *kirken*, er så høyt verdsatt.

«Det er to ting man aldri kan gjøre aleine, det ene er å være gift og det andre er å være kristen. Vi er skapt for å være i fellesskap med Gud og med hverandre. Det er i fellesskapet trua vokser», sa Rolf-Inge, pastoren i Arena, i en søndagstale.

Gud skapte ikke menneskene fordi han var ensom, men fordi han ønsket å utvide fellesskapet. Noen av informantene mine fortalte meg at Gud skapte menneskene fordi Jesus hadde lyst på søsken, før de sa at vi alle er brødre og søstre i ånden. Mennesket er skapt i Guds bilde¹⁶ og hans skapervilje ble ofte framhevet, med et spesielt fokus på familien, det aller helligste fellesskapsbeviset som fins. Familien er Guds tiltenkte plan for menneskene. I felthverdagen min

¹⁶ Fordi alle mennesker er skapt i Guds bilde må Gud være både mann og kvinne, det var informantene mine enige om. Allikevel omtales Gud konsekvent som han, mann, far eller Herre. Annelin Eriksen (2014, 265) framhever noe av pinsekristendommens kjønnsparadoks der hun beskriver at alle i teorien er like foran Gud, men praksisen tilsier noe annet. Trosoppfatningen er maskulin og individualistisk der menn, i større grad enn kvinner blir utvalgt av Gud til spesielle oppdrag. I oppgaven min er kjønnsfokus relativt fraværende fordi jeg opplevde en stor grad av praksislikhet blant kjønnene i feltet mitt.

var familiemetaforikken en gjenganger. Den trekker paralleller fra treenigheten inn i familien og gjenfinner den i relasjonen mellom mor, far og barn eller i ektepakten mellom mann, kvinne og Gud. Alt fellesskap er forankret i Gud.

Gud er, har alltid vært og skal alltid være den samme. Han er livets klippe og evighetsaspektet ved han ble ofte løftet fram som noe av det beste. Uansett hvor kaotisk verden eller livet oppleves, står Gud fast som den samme. Likevel endres oppfattelsen av Gud kontinuerlig.

I følge Tanya Luhrmann (2012, xv) møter enhver generasjon kristne Gud med sine egne forutsetninger. De siste tiårene har gudsforståelsen endret seg og blitt mye mer personlig og nær enn før. Den gudsforståelsen jeg møtte, ble presentert meg som dypt menneskelig, nesten sårbar, med en ubetinget kjærlighet, uten andre ønsker enn å få lov til å være nær, personlig og tilstede, som en far eller bestevenn. Denne typen personlig gudsdyrkelse har røtter i en del av den amerikanske hippiebevegelsen og de var først ute med å forstå Jesu disipler som radikale revolusjonære med et stort kjærlighetsbudskap. På begynnelsen av 1970-tallet grunnla de bevegelsen Jesus Freaks som omskapte Jesus til sin egen. De leste Jesus rett ut av evangeliene uten noen form for teologisk rammeverk, omskapte bibelen til et samtidsdokument og fra å være en moraliserende regelrytter ble Gud gjort til en alliert lagkamerat og selve definisjonen av kjærlighet. De hadde ingen religiøse retningslinjer for hvordan han skulle eller kunne tilbes og de introduserte kristendommen for hullede olabukser og lovsanger i en folkrocktradisjon (Luhrmann 2012, 16-23). Jesus Freaks gjorde Jesus nær på en ny måte og viljen til endringen kom via Den hellige ånd, som en medierende kraft mellom Gud og mennesker.

Både i det gamle fengselet og i menigheten snakker de ofte om Åndens virke og ber om hans nærvær. Da Jesus fór opp til himmelen igjen, sendte han Ånden til jorda. Det er han som virker her og nå, som en alltid tilstedeværende guddom. Den hellige ånd tar bolig i kristne og velsigner dem med himmelsk kraft. Han gir mennesker personlighet, talenter, spesielle evner og overnaturlige gaver, bedre kjent som *nådegavene* eller Åndens gaver (1 Kor 12). Det er Ånden som lærer bort hvem Jesus er og hvordan nåden fungerer. Han viser menneskene *syndene* de har begått, men uten å være moraliserende, og fyller tomrommet den bekjente synden etterlater. Disippeltreningsskolen vier en hel undervisningsuke til Den hellige ånd, som var felles for alle de tre *DTSene*. Der lærer de blant annet at gråt og spasmer er tegn på Åndes tilstedeværelse. Informantene mine gråt generelt masse. De gråt under taler, i lovprisningen, i bønnesirkler, under stilletiden med Gud, i smågrupper og på scenen. Det tok litt tid før jeg forsto at gråten var både god og ønsket, fordi det betød at Ånden var nær som et uttrykk for intimitet.

Oppsummerende ble jeg fortalt at Gud har skapt alle, er til for alle og ønsker nærhet med alle. Han vet hva hver enkelt trenger og møter folk på deres egne premisser. Det står skrevet i *bibelen*, Guds ord gitt til menneskene gjennom forskjellige profeter og evangelister. Informantene mine opplever at bibelen er sann og en personlig dialog Gud aktivt møter dem i og som rommer svar på alle verdens problemer. De fleste i feltet mitt la bibelen, sammen med Jesus, til grunn for sine handlinger. Det viktigste vet et moderne disippelskap er å møte folk som Jesus gjorde, nærmest revolusjonerende i sin rettferdige og likeverdige medmenneskelighet. Jesus er menneskesønnen og frelseren, selve samhandlingsidealet. Han er essensen i kristendommen og som en informant påpekte: «Christianity is to be a Christ-follower».

Gudsdialogen

Tradisjonelt har den norske guden vært fjernere enn ham jeg ble kjent med i feltet, der de eneste møtepunktene har vært i kirken eller gjennom bønn. I Norge er bønnen nesten allemannseie, implementert i hverdagen via bord- eller kveldsbønn og i fortvilede situasjoner der vanlige ord ikke strekker til. Hos ungdommene i fengselet var bønnen over alt, som den mest hverdagslige måten å kommunisere med Gud på, blant annet innledet den dagen, velsignet maten, startet opp og avsluttet basemøter og helbredet syke.

Bønnen er ett av de viktigste verktøyene for å opprette nærhet og intimitet til Gud. Ideelt sett skal bønnen organisk bli en del av hverdagen og bønneemner kan være nesten hva som helst. Informantene mine ba flere ganger i løpet av en dag, for eksempel startet som regel hver undervisningsøkt med en *takkesigelse* for læreren og en bønn for timens læringsutbytte. Det var alltid studentene som ba. De reiste seg, gikk fram til tavla, la hendene på læreren og ba. Alle i klassen ble oppfordret til å gjøre dette, men i praksis var det de samme som meldte seg hver gang. Når folk inkluderer Gud i små og nære ting, som hvilke klær de skal ta på seg om morgenen eller hvilke rute som er raskest å kjøre til Porsgrunn, skaper de en hverdagslig intimitet til ham lik den som fins i andre familiære relasjoner (Luhmann 2012, 77). Josh (22), en av studentene på Thirst-for-life, forklarte meg at jo mer han snakket med Gud, desto nærmere ble forholdet.

Bønnen åpner opp relasjonen til Gud og gjør forholdet personlig. Alle kan be, selv om noen er flinkere til det enn andre. I følge informantene mine er bønneferdigheter noe Gud kan velsigne troende med, samtidig som evnen til å be kan trenes opp, spesielt med tanke på valg av kommunikasjonsstrategier og hvor mye tid som settes av til praksisen i hverdagen. Det fins en

rekke selvhjelpsguider¹⁷ til bønn og på disippeltreningsskolen ble studentene fortalt at det i begynnelsen kanskje ville føles unaturlig å snakke rett ut i lufta, til noen som tilsynelatende er fraværende. Nøkkelen er å trosse disse følelsene og gjøre bønnen til en vane. Gud hører deg uansett hvor rart det føles og etter hvert vil det som oppleves som en monolog, bli en dialog. Både UiO og Arena oppfordret folk til å skrive ned bønnene sine på en *bønnelister*, for å gjøre det enkelt å sjekke eventuelle *bønnesvar*. Pastoren i Arena proklamerte at han telte bønnesvar og velsignelser på iPhonen sin, slik at det var lett å finne fram i tunge stunder der han tvilte eller hadde vanskelig for å kjenne at Gud var nær. Dette bidrar til å gjøre det overnaturlige fysisk og nært.

Bønnen snakker *til* Gud, ikke *om* Gud og informantene mine ble oppfordret til å sette av mye tid i hverdagen til bønn. En slags tommelfingerregel var at den skulle rettes mot Gud, gjennom Jesus og i kraft av Ånden. De bønnene jeg overvar ble som regel alltid sagt til Jesus, og navnet hans ble repetert ustoppelig, gjerne først, sist og i midten av setningene. Det er godt synlig i bønnen Nelly (21), ansatt hos UiO-Skien, ba for meg på et morgenmøte i slutten av feltarbeidet mitt: «Jesus, hør oss, Jesus. I dag ber vi for Tone, Jesus, må ho få lov te å bli kjent med dæ. Må du være nær ho, Jesus... Jesus... La ho få erfare dæ, Jesus, ja, Jesus, og la ho vite at ho har en værdi i dæ, Jesus. Ho erkkje oppgaven ho skriver, Jesus, ho er så mye mer i dæ, vis ho det, Jesus! Takk for Tone, Jesus!».

Det er mulig å be om nesten alt og i undervisninga lærte studentene at ingen bønn er for liten. Det fins flere typer bønn, og jeg møtte blant annet den vanlig bønnen som er en individuell samtale med Gud. Forbønnen, der noe eller noen blir bedt for av andre, som da Nelly ba for den framtidige oppgaveskrivinga mi eller i situasjoner der det bes om helbredelse. *Takkesigelser*, som er takkebønner. Gud skal ikke bare mases på for å dekke eventuelle behov eller fungere som en klagemur, han er også alle velsignelsers opphav og skal takkes deretter. *Popcornbønn* er en kjede av individuelle bønner, som følger etter hverandre uten noen form for struktur, gjerne sentrert rundt samme tema. Til sist; *gruppebønn* som likner popcornbønn, men i stedet for at folk venter på tur, ber alle samtidig og i munnen på hverandre.

¹⁷ Proklamedia selger flere, blant annet *Bibelbønn – en veiledning* og *Bønn for dine kjære*.

Kristian, kona og den nye bilen

På et basemøte i midten av mai dukket Kristian opp i sann gledesrus. Jeg kan ikke huske å ha sett ham så fornøyd noensinne, mannen simpelthen strålte, og etter lovprisningen, fortalte han hvorfor. Familien hans hadde blitt bønnhørt. Så delte han en utrolig historie om Guds ønske og evne til å forsørge¹⁸.

Historien begynner i en altfor trang og liten Golf på vei til Vestlandet. Det er stengt over Haukeli og familien på fem må derfor tilbringer de neste fjorten timene i bilen. Det blir amper stemning. Det blir oppkast. Det går ikke lenger. To voksne mennesker og tre barn, samt bagasje, får ikke plass i en Golf. På et punkt var det så trangt at eldstemann ikke klarte å bla om sidene i boka han leste. En ny bil har stått på ønskelista en stund, men siden familien ikke har lønnsinntekt og samtidig pusser opp kjøkkenet, skal det mye til før det kan bli en realitet. Kristian og Lina bestemmer seg for å intensivere bønnen. De trenger en ny bil. Det begynner å bli prekært. De ber. Ni dager seinere skriver de i dagboka si at de er trøtte og slitne.

I forbindelse med oppstarten av *Healing Rooms* i Skien, får basen besøk av et lederteam fra Healing Rooms Finland, som skal bidra med hjelp og støtte. Lederteamet begynner å be for situasjonen til Kristian og Lina. Da skjer det mye. Ei får opp et bilde av en stor bil, men klarer ikke se hva slags. Deretter visualiserer en annen fra lederteamet en haug med kniver og gaffler. Han skjønner ikke hvorfor, men det gjør Kristian og Lina. De håper det er Gud som forteller dem at han at han kjenner til behovene deres og også tenker på kjøkkenprosjektet. Bønneseansen avsluttes i gråt. Det finske lederteamet har gjort det klart at både bilen og kjøkkenutstyret «is already yours in the heavenly». De ber om at det raskt må bli materialisert.

Februar kommer og går, mars likeså, men ingen bil dukker opp. Et snev av utålmodighet blusser opp i familien og de diskuterer om de skal selge den gamle, og kanskje båten, for å finansiere et nytt bilkjøp. Verken Kristian eller Lina er komfortable med denne tanken, for det strider imot prinsippet om å stole på Gud som forsørger. Samtidig er det ikke lenge til mai og en forestående konfirmasjonsturné på Vestlandet. Det bli en slags mental deadline. De kan ikke gjennomføre den turen i Golfen. Samme kveld får Lina en visjon. Hun ser en bil som forsvinner inn i en tunnel, og forstår det som at de ikke skal selge den gamle bilen, men roe seg ned, vente og se. Det er utfordrende å ikke løse dette selv, men forbli sterke i troa.

En lys maikveld, i det Kristian og Lina svinger inn foran huset sitt, står det en splitter ny bil utenfor, en stor Volvo med firehjulstrekk. Ved siden av den står en person med nøkler og venter. Bilen er en gave. Personen forklarer at han lenge har hatt et ønske om å støtte familien i misjonsarbeidet deres og følte Gud sa til ham at dette, et stort engangsbidrag heller enn én fast

¹⁸ Mer om Gud som forsørger i kapittel 6.

månedlig sum, var måten å gjøre det på. Kristian og Lina syns det er vanskelig å forstå og vanskelig å ta imot. Dette har de bedt om så lenge og så viser Gud seg like trofast som det de vet at han er. Ikke bare velsigner han familien med en ny bil, men han gir dem muligheten til å selge den gamle for å finansiere kjøkkenet.

Tilhørerne sitter som fjetret, jeg også, før det brytes ut i gledesrop. De kan ikke tro det. Gud er den største. De klapper. Kristian smiler og sier at det er bare sånn Gud er, raus, trofast og god.

Tålmodighet i bønn er en forutsetning for et eventuelt vellykket resultat. Kristian serverer et mirakel til et lydhørt publikum, som alle er i begynnelsen av sine egne trosreiser. På det samme basemøtet dro Kristian parallellen fra sin egen velsignelse og over til den akutte kontorsituasjonen UiO-Skien befant seg i. Kontorene organisasjonen fram til nå har lånt gratis i et av Skiens mest sentrale bygg, skal selges. I løpet av en halv måned må de finne et nytt tilholdssted som inkluderer både undervisningsrom og kontorer. Allikevel er det ingen synlig panikk å spore blant lederteamet på basen. De er rolige og ber til Gud om at han må hjelpe dem med å finne en løsning, med en implisitt forventning om at han vil det. Kristian henvendte seg så til studentene og spurte om de stolte på Gud. Alle, inkludert meg, svarte ja. Den utrolige historien vi nettopp hørte gjør det ikke utenkelig at Gud vil bifalle med enda ett mirakel. Bilen fungerer ypperlig som en påminnelse om bønnens kraft, tålmodighet og Guds trofasthet. Basemøtet endte med at Kristian ba oss reise oss og be en gruppebønn for nye kontorlokaler.

Glansbildehistoriene, lik den ovenfor, handler om hvordan konkrete behov blir gjort til bønneemner over lang tid, med en gud som til slutt innfrir. Ingenting er umulig for Gud og han ønsker å gi folk framgang. I flere pinsekristne miljøer er streng moralisme byttet ut med en positivitetsforkynnelse som lover både rikdom og suksess (Coleman 2004, 2006a, Ehrenreich 2010), der bønnen blir et medium for å nå Gud og skape en nær relasjon til ham. Disippeltreningsskolen tilbyr en formalisert opplæring i kommunikasjonen med Gud, som på sikt forhåpentligvis vil utvikle seg til en dyp relasjon, lik den Kristian beskriver. Han og kona var sterke i troa og tålmodige i bønnen, og for det ble de belønnet.

Hvordan bli kjent med Gud?

Johan (22), en norsk ansatt ved europaavdelingen på basen, fortalte meg hvordan han satt i Australia, midtveis i bibelstudiene sine, og ut av det blå fikk tanker, bilder og ideer om misjon i Europa og undervisning tilknyttet en UiO-base. Til å begynne med var Johan usikker på om dette faktisk kom fra Gud eller om han bare hadde hjemlengsel. Han søkte bekreftelse for det han trodde var kallet sitt, blant annet ved å tilbringe mye tid i bønn. En dag kom en medstudent inn og fortalte at Gud hadde snakket til ham om Johan, om et misjonskall i Europa og om *kirkeplanting*. Johan, som før det aldri hørt om kirkeplanting, følte han fikk en slags guddommelig bekreftelse og kontaktet etter hvert basen i Skien. Der møtte han visjoner om å gjøre evangeliene levende i Europa, samt et ønske om å plante en ny menighet i byen. Johan mente nå, med sikkerhet, at han visste hvor Gud ville sende ham.

Johan kommer fra et kristent hjem og har vært aktivt praktiserende hele sitt liv. Allikevel brukte han mye tid på å forsikre seg at hørte Gud riktig. UiO ble grunnlagt fordi Gud fortalte Loren Cunningham at ungdom hadde et særskilt behov for en mer formalisert opplæring i kristen tro, spesielt når det gjaldt å identifisere Guds stemme og leve etter kallet hans. Noe av det viktigste studentene på disippeltreningsskolen lærer er hvordan Gud snakker til dem. Han kommuniserer på flere måter; direkte til hver enkelt med en indre, hørbar stemme, eller via bilder i hodet eller ved å så tankespirer i sinnet som tilsynelatende kommer ingensteds fra. Gud formidler følelser, bønnesvar og spesifikke bibelvers. Han kan også prate gjennom andre eller til grupper som bekreftelse på individuell søken eller bønn. Ungdommene i fengselet tenderte mot å samle all gudskommunikasjonen i formuleringene *å snakke med* eller *å høre* Gud. Jeg opplevde at vanlige, mellommenneskelige relasjoner dannet utgangspunktet for den nye, åndelige intimiteten. Studentene ble oppfordret til å la samtalene med Gud basere seg på kunnskaper fra samtaler generelt.

Nyfrelste opplever gjerne etter hvert at Gud har snakket til dem også før de var klar over det selv. Det kan være uforklarlige tanker eller bilder som plutselig dukker opp i hodet og som i ettertid tolkes i en kristen sammenheng og forstås om unnfangelsen av forskjellige bønneemner (Luhmann 2012, 53). Guds stemme blir etter hvert klarere og enklere å få taket på, og i følge informantene mine har gjenkjennelsesprosessen som regel brattest læringskurve i begynnelsen av det intime forholdet. Erfarne kristne hører Gud lettere enn en som er ny i troen, samtidig er den guddommelige kommunikasjonen en aktivitet med et iboende forbedringspotensial. Mange av dem som hadde vært aktivt troende i flere år, forklarte meg at de tidvis syns det var vanskelig å alltid med rette klare å identifisere en tanke med et klart opphav i Gud eller konkretisere Gud ut fra det som vanligvis befinner seg i sinnet. Johan søkte fortsatt bekreftelse i kallet sitt gjennom

flere kanaler, selv om han har lang fartstid som kristen. Det å lære seg å gjenkjenne Guds stemme er en kompleks prosess.

Åndelig kunnskapsformidling

Fordi Gud ikke sanses på vanlig måte, snakker til troende på en måte som samsvarer med de personlige erfaringene hver enkelt har (Csordas 1990, 22) og fordi han er så personlig i måten han tar kontakt på, mangler deler av disippeltreninga en fasit. Enkelte temaer, som bibelundervisning og misjonsbefalingens mandat, kan lett formuleres verbalt og er godt egnet for klasseromsundervisning. Men, mye av pensumet på disippeltreninga tar utgangspunkt i en form for kunnskap som ikke like lett lar seg presentere språklig. Jeg opplevde at informantene mine blant annet syns det er vanskelig å videreformidle måten Ånden virker i kroppen på eller hvordan tungetalen dypest sett fungerer. Ikke-lingvistiske konsepter kan være utfordrende å lære bort uten at de mister noe av sin opprinnelige betydning. I Maurice Blochs (1991, 186) studier av menneskelig tilegnelse av praktiske og mer hverdagslige oppgaver har mennesker en tendens til å lære når de gjør, som fører til at deler av den kulturelle kunnskapen overføres på mer uutforskede måter.

Peter (21), en av studentene på Thirst-for-life, følte at Gud snakket klarest til ham når han skrev. Hver morgen skrev han ned alle bønnene sine uten å tenke over hvilke ord han brukte eller hvordan han formulerte seg. Da han leste gjennom teksten etterpå, forsto han at det var Gud som hadde styrt pennen og ikke han selv. Det som sto på papiret var så fjernt fra Peters egne tanker, både i innhold og uttrykk, at det ikke var tvil om hvem det var som egentlig hadde skrevet. Hanna (19), en annen av studentene, beskrev seg selv som et veldig praktisk menneske, med løsninger på det meste, og fornemmet derfor Gud mer i følelsene, som en slags ubeskrivelig form for visshet.. Hanna følte Gud sterkest i det emosjonelle, nærmest paralyserende og uten evnen til å gjøre noe med det. Hun ble bare sittende å ta imot og bearbeide, og mener at Gud på en positiv måte har tvunget henne til å bli kjent med uvante, men viktige sider av seg selv som det å være sårbar og ha tillit til Gud.

Det er ikke bare ord som skaper Gud. Kroppen er også et viktig redskap for å erfare kristendommen, noe Hanna viser i sin beskrivelse av et åndelig guds nærvær. Mye av denne typen kulturell læring skjer ordløst og kan miste betydning hvis den blir forsøkt tvunget inn i en mer språklig form (Müller 1996, 225). På disippeltreningskolens timeplan er både God time og lovprisningen kroppslige måter å nærme seg Gud på. Det er ingen som forklare hvordan undervisningstimene skal gjennomføres og hver enkelt må selv lytte til Guds instruksjoner for

hvordan vedkommende skal bruke tid sammen med ham. Begge skoletimene er tid satt av til personlig samvær med Gud på hans premisser. Selv om lovprisningen ofte utføres i fellesskap, er deltakerne individuelle i sin utførelse av den. Gud tilbes med kropp og sinn. Folk synger med eller tier, sitter eller står, de løfter hendene mot taket, faller på kne, ligger i fosterstilling, gråter eller får rykninger i kroppen. I begynnelsen, før Guds stemme og påfølgende instruksjoner høres klart, antar jeg at kroppen benyttes mer enn hodet i disse sammenhengene. Deler av den kroppslige kunnskapen er lett overførbart i fellesskapet, fordi det er mulig å se hvordan andre handler, for så å gjøre det samme. Selv min kropp vet hvordan den skal te seg på en riktig måte i lovprisningen.

Å lære seg lyden av Guds stemme blir derfor parallelt med å lytte med kroppen. Kroppen har en egen evne til kunnskapsformidling, som i visse tilfeller kan fortone seg relasjonelt. Hanne Müller (1996) og Massimiliano Mollona (2009) tar begge utgangspunkt i håndverkere som behersker sveisekunsten for å si noe om kroppslige former for opplæring. I kunnskapsoverføringen mellom en sveisemester og en læresvenn skjer mye av kommunikasjonen via kroppen. Måten sveisemesteren viser fram posituren sin på avslører noe av profesjonens språk. I den subjektive og flyktige kjennskapen til stålet, blir lærlingene innlemmet i forhold som avhenger av sveisemesterens ordløse kompetanse (Mollona 2009, 34). Müller (1996, 227) kommer til en liknende erkjennelse. Hun opplevde å nå et punkt i sin egen opplæring der den verbale kunnskapen tok slutt og hun måtte bero seg på å kroppsliggjøre teknikkene selv. Hun observerte andre, fikk instruksjoner og erfarte etter hvert at kunnskapen forankret seg i vanen. Hun følte at hun mestret faget den dagen hun sluttet å reflektere over hva hun gjorde når.

På samme måte bygger de første gudserfaringene på kunnskap nyfrelste allerede besitter i kraft av å være relasjonelle, tenkende og følende mennesker. I disippeltreninga ble studentene oppfordret til å snakke med Gud slik de snakket med andre som står dem nært og den individuelle oppførselen i lovprisningen liknet resten av fellesskapets. Studentene lærer å vende oppmerksomheten sin mot indre erfaringer, som tanker og bilder, der erkjennelsen av at det kan komme fra Gud blir avgjørende. Sammen med en økt kroppslig bevissthet danner det grunnlaget for en kristen kunnskapstradisjon (Luhmann 2012, 158). Det kristne fellesskapet blir en forutsetning for overføring av kompleks kunnskap, og i takt med at studentene vokser i troa, blir det enklere å skille ut Gud fra sitt eget tankesett og tydeligere la seg rettlede av ham.

Hellig bekreftelse

Gud kommuniserer på mange måter, men kommunikasjonsstrategiene hans forteller ikke hvordan folk *vet* at han prater til dem. Det fins ingen vanntett sjekkliste for hvordan Gud høres ut, men internt i det kristne fellesskapet eksisterer det retningslinjer for å bekrefte at det faktisk er han som snakker (Luhrmann 2012, 65). Retningslinjene er ingen fasit, men ett sett med verktøy hver enkelte kan benytte seg av. Johans historie fungerer illustrerende:

Den første retningslinjen skal klassifisere den nyoppdagede tanken, følelsen eller indre bilde enten som guddommelig eller som et produkt av egen fantasi. Hvis tanken er spontan eller uventet er det større sannsynlighet for at den stammer fra Gud. Da Johan fikk en visjon om å jobbe med evangelisering i Europa var det en ny tanke, noe han ikke tidligere hadde sett for seg eller ønsket. Samtidig befant han seg i Australia med hjemlengsel og stolte ikke helt på at tanken kom fra Gud alene. Johan søkte derfor mer bekreftelse for det som potensielt kunne være ett nytt kall, slik han på samme måte var blitt kalt til å gjennomføre *School of Biblical Studies* i Australia. Det neste steget i prosessen er å sannsynliggjøre at tanken kommer fra Gud. Dersom visjonen motstrider Guds bibelske ord, bokstavelig eller åndelig, og den for eksempel handler om å skade seg selv eller andre, kommer den ikke fra Gud. Gud er utelukkende en kilde til godhet. Johans kall samsvarte med den bibelske misjonsbefalingen og oppfattelsen UiO-Skien har av at evangeliet er dødt i Europa. Hvis tanken i neste omgang sikres gjennom flere begivenheter, som i et bibelvers eller gjennom andres bønn, styrker det et guddommelig opphav. Johans bekreftelse kom fra en medstudent. Det at medstudenten hadde fått så klare bilder av Johan som europamisjonær og brakte kirkeplantingen på banen, uten at Johan hadde diskutert dette med vedkommende først, tolket han som et himmelsk bevis. Hvis flere enn én får den samme tanken, er det større grunnlag for å tro at det er Gud som snakker. Den siste retningslinjen handler om indre ro. Guds stemme skal gi ro og velbehag. Johan følte en indre fred da beslutningen om å flytte til Skien ble tatt og han har heller ikke tvilt i ettertid. I dag jobber Johan i europaavdelingen og leder den disippeltreningsskolen som har et spesielt fokus på kirkeplanting.

Retningslinjene la grunnlaget for en bekreftende praksis som, når den repeteres for de fleste av dagens gjøremål, vil resultere i at kristne etter hvert utvikler et mønster for himmelsk bekreftelse. Gjenkjennelsen av Guds stemme er til en viss grad både privat og felles. Gud kommuniserer ulikt med hver enkelt, men bekrefte i andre gjennom sosialt tillærte og kollektivt delte mønstre (Luhrmann 2012, 66).

Å kjenne igjen Guds stemme er ikke bare viktig for ungdommene i fengselet, men er en forutsetning for evangelisk kristendom av samme art. Både hos UiO og Arena fortalte folk meg på en helt hverdagslig måte hvordan de snakket med Gud om små og store trivialiteter, fra innkjøp av nye vinterdekk til bønn om helbredelse for naboens kreft. De fleste prater med Gud hver dag og skapte på den måten en nær relasjon til ham.

Hverdagshelten Gud

Ideelt sett skal den nære relasjonen med Gud sørge for at han inkorporeres i hverdagen på en like nødvendig og naturlig måte som mat og drikke gjør det. Lucy, en student på Thirst-for-Life, forklarte meg at Gud er like livsviktig for hennes eksistens som næring er det. En av lærerene som underviste på disippeltreningsskolen kunne fortelle at de fleste ulykker som skjer internt i organisasjonen faller på fridager. Da har medlemmene en tendens til å skru av Gud og glemme å be om nærværet hans. Forvaltes gudsrelasjonen riktig via bønn, takksigelser og lydighet, vil det derimot gå bra. Ungdommene i fengselet konsulterte i alle fall Gud daglig, spesielt i jobb- og studiesammenheng.

Hver uke på Thirst-for-life startet som regel med en felles lovprisningsstund for hele basen, med et unntak. En morgen i slutten av mars skulle ikke lovsangen gjennomføres på vanlig måte. Alle ble bedt om å ta med seg en pute fra kosekroken, legge seg på gulvet og søke nærhet i Gud. Josh og Lucy, som var ansvarlige for dagens morgensamling, hadde bedt til Gud om å få svar på hvordan han ønsket å bli tilbedt og Gud forklarte da at i dag ville det være riktig å lene seg tilbake, slappe av og vise sårbarhet. Så da gjorde vi det. Lucy satte på en spilleliste med rolige lovsanger, uten synlig tekst, og flere sang lavt med selv om alle lå hver for seg med øynene igjen. Jeg hørte at noen begynte å gråte, men ingen gjorde noe med det for alle hadde forsvunnet litt inn i seg selv. Mot slutten av timen ålte Peter seg bort til meg og sa at Gud hadde bedt han om å fortelle meg at Gud elsket meg og ser meg, selv når jeg er alene og følte meg ensom.

Hendelser som aktivt inkluderer Gud, har en tendens til å bli mer vellykket enn andre. Etter den litt alternative morgenlovprisningen, ble studentene mer eller mindre kollektivt enige om at det virkelig hadde gjort godt og takket Gud for at han så hva de trengte i en ellers stressende periode. Med unntaket av Kristians historie om bilen, som tilhører mer sjeldne mirakelfortellinger, trekkes små hverdagsseiere stadig fram som eksempler på hvordan Gud er involvert på en god måte i folks liv. Da jeg var med å arrangere *Prison Break*, et lokalt ungdomsarrangement i regi av UiO, var det Guds fortjeneste at været ble fint, så vi kunne gjennomføre de aktivitetene vi hadde planlagt ute. Det var også Guds fortjeneste at det ikke var kø på veien til en kristen veldedighetsbutikk da vi skulle jobbe frivillig under *mini-outreachen* til

England. I kontrast til glansbildehistoriene, der forventningene til Gud samsvarer med det som faktisk skjer, delte informantene mine sjelden eller aldri bønner de ikke opplevde ble hørt eller om bøttesvar som uteble. Hvis det hadde regnet, vi ikke hadde rukket fram tidsnok eller hvis Kristian og kona måtte selge båten for å finansiere en ny bil, ville det ikke vært noe å fortelle om. Fordi Gud utelukkende er god, blir den troende selv ansvarlig for bøttesvarenes fravær (Ehrenreich 2010, 130).

I undervisningsuka som handlet om åndelighet, fokuserte læreren, amerikanske Daniel (33), på hva som hindrer folk i å høre Gud. Daniel forklarte at det var flere årsaker til hvorfor Gud kan oppleves som fraværende eller stum, mange har for eksempel en grunnleggende feil forståelse av hans natur. Her brukte Daniel katolikkene for å illustrere poenget sitt. Katolikkene tror at Gud er for stor til at det er mulig å ha et personlig forhold til ham. Det er feil, for Gud ønsker seg et intimt forhold til alle mennesker og derfor må hans karakter og natur studeres slik at alle mennesker forstår at de kan være nær ham. Disippeltreningsskolen er et riktig studium av Gud. I neste omgang vektla Daniel handlinger. Syndige handlinger eller handlingsgrunnlag skaper distanse til himmelen. Synden kan ha mange uttrykk og fristelsene i samfunnet vårt er store. For eksempel kan kropp, sex, usikkerhet, latskap og ideen om den subjektive sannheten være kilde til synd og avstand. Et dårlig selvilde, med rot i Satans løgner, gjør det også vanskelig å høre Gud. Daniel understreket at synden enkelt kan bevisstgjøres. Den hellige ånd kan raskt vise hver enkelt hva som må endres før det er mulig å få å bøttesvar.

Årsakene til Guds stumhet ligger med andre ord hos troende selv, og ikke hos Gud. Studentene lærte at de må rettlede seg etter hans guddom, for han vil dem vel uansett. Derfor må også Guds kommunikasjon forsikres så bredt, helst i fellesskap eller i bibelen, for å bli en så lydig disippel som mulig. Etter hvert som den personlige troen ekspanderer og studentene blir sikrere i erfaringen av Gud, er det ikke alltid bekreftelsesomveiene må vandre. Enkelte ganger kommuniserer Gud så direkte og umiddelbart, blant annet i form av tungetale og profetier, at det ikke etterlater rom for tvil. Den umiddelbare innsikten kommer til uttrykk i en talende kropp der det menneskelige og det guddommelige møtes (Csordas 1990, 29).

Umiddelbar guddommelig innsikt

Tungetale

Den pinsekristne tungetalen er en av de mest verdsatte nådegavene. Det er et *før-babelsk*, rituelt språk som muliggjør direkte kommunikasjon med Gud (Coleman 2006b, 169). Tungetaleren stiller kroppen sin til disposisjon og lar ånden manifestere seg i den. Språket som kommer ut mangler semantiske komponenter og ingen av de spontane ytringene betyr noe i en lingvistisk sammenheng (Tomlinson 2014, 39). Thomas Csordas (1990, 25) argumenterer for at tungetalens funksjon i kristne sammenhenger er å forene det menneskelige med det guddommelige; ordet blir kjøtt. Jeg erfarte oftest tungetalen så lavmælt, gjerne sporadisk under lovprisnings- eller bønnestunder, at den i begynnelsen var vanskelig å få med seg. Trine (27), lederen i smågruppa mi, forklarte meg at tungetalen forekom sjeldnere og under mye roligere omstendigheter nå, enn for ti år siden. Bare to ganger opplevde jeg tungetale i høylytt, ekstatisk form og det var i forbindelse med to tverrkirkelige arrangement; et seminar om helbredelse i Oslo og lørdagsmøtet til *Søsterveven*, et kristen kvinnearrangement.

Ettermiddagsmøtet hos *Søsterveven* nærmer seg slutten, vaffeldunsten ligger tungt i lokalet og omtrent to hundre kvinner i alle aldre har møtt opp. Hovedtaleren, en liten kvinne med overraskende høy stemme, proklamerer kristen kvinnesak fra podiet. Kvinner må elske fram generasjoner av kvinner, dette er Jesu gull, for den hånden som rører ved vuggen, rører ved verden. Publikum responderer med små, anerkjennende tilrop. Talen knytter seg opp mot den forestående kvinnetiden, i sinne over statens selvutnevnte rett til å definere livets begynnelse i uke 12. Hvert år er det 15 000 norske barn som ikke starter på skolen. Det er en voldsom urett. Kvinnene i salen blir stadig mer høylytt enige, og i det hovedtaleren spør høyt om hvor det har blitt av den kristne kvinneverden, reiser ei dame seg brått. Hun vakler bort til scenen, spe og mørkhåret, og forteller med gråt i stemmen at hun har fått et budskap. Hun lener seg krokboyd mot mikrofonen, lukker øynene og lar ordene komme som en foss

«Nuasagasala korminor lasgskorni», sier hun, i flere omganger.

Tilhørerne hos *Søsterveven* ble alle innlemmet i det rituelle språkets betydning ganske kort tid etter at budskapet ble levert. Ei dame reiste seg og kom med oversettelsen, som stort sett sammenfalt med budskapet som ble delt i hovedtalen. Det å forstå og oversette tungetale er også en verdifull nådegave, hvor kunnskapen kommer akutt og uten noen form for bekreftelse. Den roligere formen for tungetale, som foregår mer individuelt og lavmælt, blir sjelden oversatt på samme måte, men likner mer et mantra eller meditasjonsord.

Åndelig iboende kunnskap

De Gud har velsignet med nådegaver er som regel klar over det og benytter seg aktivt av de i hverdagen. En type åndelig innsikt ble av mange på basen beskrevet som en følelse av at noe helt spesifikt er tilfelle eller er i ferd med å skjer. Dette impliserer et nærvær av en type kunnskap som overskrider sinnet (Coleman 2004, 429). Denne kunnskapen kan komme akutt, som tungetalen, men den kan også gjøre seg kjent på andre måter. Informantene mine, spesielt blant UiO, snakket mye om *å ha hjerte for* noe. De hadde hjerte for Europa, for Skien, for fellesskapet eller noe annet gudgitt. Tanya Luhrmann (2012, 107) beskriver det som en spesiell form for gudeomsorg der Gud putter noe i hjertene til de troende. Å si at noe skjer i hjertet betyr gjerne at erfaringen er privat, personlig og dypfølende. Det er en følelse som dukker opp fordi Gud ønsker at den skal være der og vitner på den måten om Guds egne følelser. Det var Synnøves hjerte for Europa som resulterte i etableringen av *Mission Europe*. Hun har også hjerte for fellesskapet og en nær, relasjonell kristendom, og begge deler preger det nye kirkefellesskapet¹⁹ som europaavdelingen plantet høsten etter feltarbeidet mitt.

En annen type åndelig, iboende kunnskap formidles gjennom profetier eller *kunnskapsord*, som kommer direkte fra Den hellige ånd. Ånden bringer med seg en følelse av sikkerhet som stikker dypere enn den hverdagslige vissheten. Historier med et slikt utgangspunkt forteller ofte om personer som *vet* at noe er sant, før de finner ut at det faktisk er det (Luhrmann 2012, 58).

Etter lunsjen, en dag i slutten av mars, kom Olivia (19), student på Thirst-for-Life, springende inn i klasserommet full av iver. Hun var fra seg av glede fordi Gud, for første gang noensinne, hadde snakket til henne om en ukjent kvinne, med en så akutt og klar stemme at hun ikke kunne mistolke det. Hun hadde vært på butikken for å handle mat da bilde av ei dame i rød jakke plutselig åpenbarte seg inni henne. Olivia skjønnte ikke hvorfor, men i det hun rundet den neste hylla fikk hun øye på ei dame kledd i rødt. Gud ba henne ta kontakt og hun gjorde det, til tross for at hun fryktet reaksjonen hennes. Olivia forklarte at Gud ville hun skulle be for den fremmede dama. Dama reagerte med skepsis, sa at hun ikke var kristen og følte seg usikker på hvordan dette i det hele tatt fungerte. Olivia svarte at det ikke gjorde noe og spurte om dama trodde hun trengte bønn eller kjente noen som kunne trenge det. Det viste seg at broren hennes var syk og Olivia visste at det var noe med lungene hans før hun ble fortalt det. Det vippet henne av pinnen. Olivia hadde aldri tidligere *profetert* noe om noen, før hun plutselig fikk beskjed fra Gud om å be en forbønn for en med lungebetennelse. Resten av klassen mottok Olivias vitnesbyrd med jubel.

¹⁹2:42-kirka ble grunnlagt høsten 2014.

Olivia visste at dama i den røde jakka trengte hjelp og at broren hennes hadde lungebetennelse. Hun beskrev det lik en spontan og uventet innsikt som ikke kom fra henne selv. I situasjonen hadde heller ikke Olivia tid til å be Gud om bekreftelse. Tanken slo henne så sterkt at den ikke etterlot rom for tvil. I følge Simon Coleman (2004, 430) er en karismatisk kristen av dette slaget åpen for å videreformidle en guddommelig vilje, spesielt i vanskelige eller utfordrende situasjoner, der åndens makt blir realisert i det den overføres fra det indre selvet og over i nærmiljøet. Flere hos UiO fortalte meg at Guds ord kunne komme til dem på liknende måter og instruere dem til å handle raskt, i lydighet til budskapet.

Er det virkelig deg, Gud?

Dette kapittelet handler om å erkjenne Gud og måtene han kommuniserer på. Gud snakker til alle, selv de som ikke tror på ham²⁰. Fellesnevneren for erkjennelsen av en guddommelig kommunikasjon, er vissheten om at budskapet ikke er et produkt av egen fantasi.

Informantene mine har tilgang til Gud fordi de har valgt å tro at de har det. De jakter på det sanselige i de ofte usanselige gudserfaringene sine og føler, ser og hører Gud i fellesskapet. Thirst-for-Life og Arena er eksempler på slike fellesskap som vektlegger en stor grad av personlig transformasjon, fra uvisshet, via en utdanning som delvis mangler fasit, til kunnskap og bevissthet i Gud. Gud blir en kilde til ny erkjennelse og lydigheten til det personlige kallet blir noe av det viktigste en kristen kan utøve. Hvis Gud kaller deg til noe, skal du adlyde uavhengig av om budskapet er forståelig eller ikke. Lydigheten skaper nærhet til Gud og med den følger velsignelsen.

Jeg ble gjentatte ganger forklart at det å høre Guds stemme er avgjørende for alle områder i livet. Det er Gud som bryter opp og skaper nytt, det er Gud som forsørger, det er Gud som leder hver enkelt i hverdagen, og eksemplene om vellykket, guddommelig kommunikasjon blir ofte framhevet og videreformidlet på en god måte. UiO ønsker å dele Jesus med verden, men det er ikke mulig å formidle vennskap uten kjennskap.

²⁰ Under et arrangement jeg besøkte fortalte en prest meg at han var overbevist om at selv ateister kan ha guddommelige erfaringer, de var bare ikke klar over det selv.

5. Han er oppstanden!

Det er seint i mars og en helt vanlig torsdag, med en litt uvanlig skoletime. Pultene er ryddet vekk og stolene er satt i en sirkel. Det er ingenting vi kan gjemme oss bak, fikle med eller forsvinne i annet enn hverandre. Jeg overhørte at det skulle virke betryggende. Marie, stab ved Thirst-for-life, forklarte at dette er en spesiell time. På timeplanen heter den student devotion, som best oversettes med vitnesbyrd eller direkte som studentenes hengivenhet, og det er studentene selv som skal stå for innholdet. Poenget med timen er at studentene skal skrive ut sine egne vitnesbyrd, som igjen skal legge grunnlaget for en tale de skal holde i løpet av outreachen. Framlegget er satt innenfor visse rammer, blant annet skal det inneholde et før; fortapelsen i det tidligere livet; en periode der studentene opplevde tvil eller at Gud var fjern; et møte med Gud, gjerne selve *åndsdåpen*, og hvordan det har resultert i nåtiden og den planlagte framtiden med Gud. Alle må legge fram. Alle skal snakke i maks ti minutter hver. Marie sier at de gjør dette for å bevisstgjøre studentene på Guds inngripen i livene deres. I tillegg er det god trening i å snakke slik at alle forstår, for budskapet bør være lettfattelig. Elisabeth, en annen i staben, skal ta tiden og notere ned alle observerbare usikkerheter som små bevegelser, nervøse lyder eller fikling.

«And, remember, you guys, *Christianese* should be avoided». Elisabeth ser på meg og smiler.

«Tone, do you know what *Christianese* means?» Jeg rister på hodet. Elisabeth forklarer at *Christianese* er en samlebetegnelse på ord og uttrykk bare kristne bruker og som andre ikke intuitivt forstår. Hun nevner åndelig krigføring og nådegavene som eksempel. Det ikke går an å forvente fellesskap hvis folk ikke skjønner hva du sier.

Det er Peter og Mette som skal presentere i dag. Marie samler dem i midten av sirkelen og legger armene rundt dem. Hun lukker øynene og ber. Resten av klassen slutter å snakke og lukker øynene de også. Regnet trommer mot takvinduet og Marie snakker til Jesus. Hun ber om at han må sørge for at framlegget går bra, sier at det ikke er noe å grue seg til, for Jesus skal være der og gi trygghet. Studentene skal bare dele av hans godhet. Hun ber om at de må føle seg rolige. Det blir nesten litt poetisk. Stemningen er nedtonet, men iblandet en slags respektfull forventning. Så er vi stille litt, før Peter begynner.

Peter står i sokkelesten, midt i rommet, og snakker litt raskere enn han vanligvis gjør. Han forteller at han er fra et kristent hjem og har vokst opp i en misjonsfamilie. Foreldrene hans

var pastorer og kirka deres lå rett ved siden av barndomshjemmet. Kristendommen var så vanlig for Peter. Kirka og menigheten var overalt. Han lar blikket sveipe rundt i sirkelen. Det kristne glansbildet raknet da han var i tenårene. Religionen ble bare regler, påbud og forbud. Peter følte ingen eierskap til troen og hadde ikke noe personlig forhold til Gud. Han besøkte flere kristne ungdomsarrangementer. Da følte han tilhørighet, men i det han kom hjem igjen, var han bare ensom. Peter forteller at han var sint på Gud, frustrert og såret og bestemte seg for å gi det ett år, for virkelig å teste Gud. Han dro til Skien, fikk jobb i misjonskirka og blir om mulig enda mer ensom. Gud er fortsatt fjern og ingenting ble som han hadde tenkt. Noen i kirka inviterer han med på *Café Motta*, UiOs torsdagskafé. Han blir med og der møter han endelig et fellesskap han føler seg hjemme i. Han bestemmer seg raskt for å søke disippeltreningsskolen.

Peter forteller at han oppførte seg som en drittunge de første ukene på Thirst-for-Life. Han hadde en trang til å stille alle til veggs med vanskelige spørsmål, for å finne ut om de virkelig visste hva de trodde på. I stedet møter han andre i samme situasjon og blir overrasket over at de er åpne om å kjenne på tvilen. «After two weeks at the DTS I decided to give my life to Jesus and now I am truly discovering God and he is closer than ever», sier Peter. Han gjenfinner stadig seg selv i Gud. Allikevel holder han ting skjult i kroker av hjertet sitt, spesielt når det kommer til musikk. Peter er glad i musikk, det har han alltid vært, og en sein kveld i fengselet bestemmer han seg. Dette er det han vil, all in, alt for Gud. Peter avslutter med å fortelle at han slettet all musikken som ikke hadde et kristent opphav, før han leser fra Lukasevangeliet: «Slik er det altså: Ingen av dere kan være min disippel uten å gi avkall på alt han eier» (Luk14:33).

Han smiler. Vi klapper, og tar en runde med tilbakemeldinger. Peter var rolig, ærlig og tillitsverdig. Han snakket ikke Christianese og holdt seg innenfor tidsrammen. Han setter seg.

Mette henter den grønne lenestolen. Hun legger det ene beinet under det andre og lar bibelen hvile i fanget. Hun ser på oss en stund før hun begynner.

Mette sier at dette ikke er en «happy-clappy Christian story». Hun forteller, med et mørkt drag over fjeset, at hun har en kristen familiebakgrunn og var på mange kristne leirer uten å føle noe. «It was confusing, because everybody told me all the time that God loves me, but I didn't feel it. I didn't feel a thing». Hun søker seg til Skien. Inni seg har hun allerede bestemt at dette er siste sjanse, hvis hun ikke føler noe nå, så er det ingenting å føle. Hun vil ta en disippeltreningsskole for å leve budskapet fullt ut og være kristen med hele kroppen, hele tiden. Så viste Gud seg. Han viste henne hvordan det skulle være. Han åpnet henne opp, og bibelen gikk fra å være en støvete bok til å bli levende visdom, som hun kunne gå tilbake til, lese i og dobbelsjekke. «God turned me around. God healed me, just when I needed it the most. We can see with the eye, hear with the ear, but we won't get nowhere if we don't understand with our

hearts». Mette stråler. Hun løfter bibelen og fortelleer at de siste dagene har det nærmest rent inn med åpenbaringer. Gud har sprengt alle de boksene hun har forsøkt å putte han inn i, for han elsker oss alle og vil tilbringe tid med oss. <

«He goes out to search for that last sheep, me, and that's just God», avslutter Mette.

«That's how it is for everybody, at least in some sense », sier Rachel, stab på Thirst-for-life, «there is so much to discover, about oneself and about God». Studentene må bare fortsette å vokse i troa.

Både Peter og Mette kommer fra kristne familier, hadde tvil, men ga den tid og lot seg utfordre av egen tro. Det er en fellesnevner for flere i klassen. De opplevde å komme til et slags veiskille, men bestemte seg for å la Gud få en siste sjanse før de avskreiv troen fullstendig og her har den grobunn. Peter proklamerte at han har gitt livet sitt til Jesus. Mette finner svar på alt i bibelen. De er virkelig midt i det. Plutselig begynner Lucy å gråte. Hun synes det er så sterkt at de var så ærlige da de delte. Det følte hun veldig på. Det var tøft av Peter å innrømme at han holdt ting skjult for Gud, men at han tilslutt valgte å bryte helt med de tidligere vanene sine, selv om det betød å ofre noe han virkelig elsket.

Timen er slutt. De fleste reiser seg og slentrer ut. Jeg ser Elisabeth huke tak i Peter og Mette, og hun ser på dem med et alvorlig ansiktsuttrykk. Hun vil gjerne be for dem begge to, nå og raskt, sånn at ingenting skal angripe dem. De er sårbare etter å ha delt. Elisabeth legger en hånd på hver skulder og ber om at de må føle seg sterke. Hun sier at ingen autoritet vil bli gitt til løgner eller manipulerende krefter, men at de må fortsette å være rene. Hun ber for at de må finne en ny frihet, en ny sannhet og at Gud må åpne hjertene deres og fylle tomrommet med Ånden. Så velsigner hun dem og lar dem gå.

Bruddet: Kristendommens forutsetning, antropologiens blindsoner

Joel Robbins (2007, 10) argumenterer for at antropologien, teoretisk sett, har vært kontinuitetens vitenskap. Objekter underlagt antropologiske studier, som symboler, mening, logikk og strukturer, har vedvarende kvaliteter ved seg og endres så gradvis at folk flest tror de forblir det samme. Det resulterer i en forståelse av kjernekultur som ensbetydende med tradisjon. Kultur blir noe som kommer fra gårdsdagen, reproduseres i dag og skaper morgendagen. Det eksisterer ikke et eksplisitt rom for endring og forandringene utvikler seg ofte langsomt og mer dynamisk. Robbins (ibid.) konkluderer med at antropologien i mindre grad har interessert seg for og teoretisert diskontinuitet og at det kan skape en blindsoner som blant annet gjør kristendommen til et utfordrende studieobjekt. Kristne ideer om endring, tid og tro baserer seg på brudd. Da

Gud, via Jesus, ble menneske, brøyt kristendommen med jødedommen. Bruddet er selve religionens eksistensgrunnlag. Den kristne tidsdimensjonen representerer ikke bare mulighetene for oppbrudd, men ønsker det. Religionens historie fortelles, både kollektivt og individuelt, i episodiske før-etter begrep der skapelsen av bruddet blir en frelsesnødvendighet (Robbins 2007, 9-11).

Kollektivt fronter pinsekristendommen en diskontinuitet og har utviklet et robust paradigme for en bemerkelsesverdig universell tekning. Mye av bevegelsens globale suksess kan tilskrives evnen til å bryte med lokal kultur, men på samme tid være ekstremt åpen for den. Religionen både angriper og aksepterer det tradisjonelle åndslivet, riktignok forstått som en form for demonisk åndelighet. Dette kjemper pinsekristendommen imot (Robbins 2003, 223). Kampen kalles åndelig krigføring og har et overordnet mål om å bryte fullstendig med fortidens kulturelle røtter (Marshall 2014, 352).

Den samme prosessen skjer også individuelt. Bruddet med det tidligere livet skal framprovosere en erkjennelse av egen synd og det jobbes aktivt for at synderen skal fremmedgjøres fra sitt gamle jeg, slik Peter følte han måtte slette all den ukristne musikken. Susan Harding (1986, 170) beskriver det som en indre overgangsrite, en liminalfase preget av forvirring og søken etter å høre en ny stemme. Tanya Luhrmann (2005, 520) kaller det å dø fra seg selv for å fødes på ny. Et ordelag jeg også fant blant ungdommene i fengselet. Radikale hendelser skaper et før-etter perspektiv som preger religionen, lik en evig runddans som sørger for vekst i troen. Bruddet blir en kilde til godhet. Det brytes med gamle tider for å starte på en framtid med Gud. Disippeltreningsskolen er et sted der bruddets etterfase er under en stadig forbedring. Studentene lærer gjennom undervisningen å bygge sine kristne biografier på bruddet og flere opplever å stadig møte Gud på nytt internt i fellesskapet. Det fins en kontinuitet i det evige bruddet og i dette kapitlet vil jeg illustrere hvordan kristen diskontinuitet tolkes individuelt, men med kollektive ringvirkninger. I tillegg vil jeg presentere vitnesbyrdets retoriske funksjon og trekke parallellen det episodiske før-etter perspektivet skaper. Det har påvirket religionens uttrykk og gjenfinnes i dualistiske begrepspar som vondt-godt og mørkt-lyst.

Et hellig brudd

I en av de siste undervisningsukene før Thirst-for-Life dro på outreach var temaet forbønn, lovprisning og åndelig krigføring. Daniel, ukas lærer, startet første time med å smelle opp et lerret og sette på Swedish House Mafias landeplage fra 2012²¹. Han sang med på refrenget, «My father said, don't you worry, don't you worry, child, see heaven's got a plan for you», før han så på oss og spurte hvordan det kunne ha seg at tre troløse menn fra nabolandet fikk til å dele et av vår tids største budskap på en så altomfattende måte. De nådde en haug med mennesker som ikke kjente Gud, men likevel lot seg fenge. Da vi ble svar skyldige sa Daniel at det var opplagt. Gud hadde gitt dem sangen. Så sa han at en av vår tids største feil er ønsket om å kategorisere alt som enten sekulært eller hellig. Det fins ingen splittelse. Det fins ingen sekulær jobb, ingen sekulære sanger, ingen sekulære venner, Gud skal inkorporeres i alt. Alt vi gjør er enten for Gud eller mot Gud. I alle valg vi tar, må vi velge å bryte med fienden for å kunne velge frelsen.

Det kristne bruddet er mer enn en akutt overgang. Joel Robbins (2004, 127) beskriver det som et livslangt, stadig pågående prosjekt som i pinsebevegelsen bevisst ritualiseres. Troens symbolverden er gjennomsyret av målet om å separere folk fra sin egen fortid og transformasjonen vektlegger en endring fra umoralsk til moralsk, fra svak til sterk og fra uverdigg til verdigg (Eriksen 2014, 268). En pinsekristen hverdag er preget av valg, feilvalg, bekjennelse av synd og tilgivelse. Synderne blir fremmedgjort fra sine tidligere stemmer og reorienteringen av nyfrelstes moralske felt er et av de viktigste aspektene ved pinsebevegelsen. «God turned me around. God healed me, just when I needed it the most. We can see with the eye, hear with the ear, but we won't get nowhere if we don't understand with our hearts», sa Mette og studentene på disippeltreningsskolen fant ny moral i et bekræftende fellesskap der trosforhold bæres utenpå klærne og illustrerer Guds virke i hverdagen. Der lærte jeg at det alltid vil være rom for å vokse i troa. Ingen er perfekte og ingen vil kunne bli det i dette livet, men alle kan sikte seg inn mot en så bibelsk livsførsel som mulig.

En bibelsk hverdag har rot i lydigheten til Gud. På Thirst-for-life lærte studentene at alle valg de foretok seg, fra påkledningen om morgenen til hvordan bibellesinga kunne gjennomføres mest effektivt, skulle inkludere Gud. Det studentene velger vil i neste omgang få tilgang til å styre livene deres. Peter brøyt med musikken, for hvis musikken ikke hadde et kristen utgangspunkt kunne den påvirke han i negativ retning. Bruddet hans ligger like mye i den konstante avvisningen av troløs innflytelse som i åndsdaopen og blir på den måten tosidig. Først forstått og

²¹ Swedish House Mafia – *Don't you worry, child*

feiret som en definerende enkelthendelse, deretter betegner det også en pågående trosreise. Kristne har en tendens til å representere prosessen ved å framheve diskontinuiteten slik både Mette og Peter skisserte opp vitnesbyrdet sitt med utgangspunkt i et brudd. Studentene lærte en spesifikk måte å formidle sin egen historie og Guds konkrete inngripen i livene deres på

I Language, Charisma, and Creativity (1997, 50) argumenterer Thomas Csordas mot det akutte bruddet som en forutsetning for kristen tro. Informantene hans erfarte bruddet som en mulighet til å oppdage deres sanne jeg og få lov til å bruke tid på å bli kjent med den nye utgaven i Kristus. Hildur (21), student ved Impact-DTSen, fortalte meg om sin omvendelsesprosess som begynte da hun flyttet til Norge for å jobbe. Hun kommer ikke fra en kristen familie, men oppsøkte likevel et kristent miljø, mye fordi hun følte seg ensom. Hun likte samholdet og merket etter hvert en gradvis forandring i seg selv. Hun ble mindre overfladisk og mer trygg på hvem hun var. Da hun skjønnte hvor dette var på vei, ba hun til Gud om et tegn og en setning ble skapt i henne. Hun kunne verken høre eller føle den, den var bare der, inni henne. Hildur ville ikke dele selve setningen med meg, men den var så avgjørende for henne at hun vendte seg om til et nytt liv med Jesus.

Peter hadde det på en liknende måte, han kom fra et kristent hjem, men ble ikke døpt i Ånden før etter disippeltreningen var påbegynt. For både Hildur og Peter var det nødvendig med friheten til å oppleve at dette var prosesser de kontrollerte selv. Simon Coleman (2003, 17) beskriver det som en kontinuerlig omvendelse. Kontinuiteten er relasjonell og en stadig pågående prosess for å videreutvikle den kristne identiteten. Til å begynne med søkte Hildur et fellesskap, men fant etter hvert en personlig gudstro. Kristne fellesskap havner i noen tilfeller i en slags mellomposisjon der medlemmene i en periode kan bevege seg fram og tilbake mellom det livet de har brutt med og det livet de ønsker å leve (Engelke 2004, 106). Bruddet får på den måten en mer dialektisk og langvarig effekt. Selv om Peter, Mette og Hildur kan sette fingeren sin på det eksakte tidspunktet de ble kristne, ofte ensbetydende med åndsåpen, var det først gjennom fellesskapet at de fant utgangspunktet for sine personlige brudd. De møtte både Gud i hverandre og tillot seg å bruke tid på å bli kjent med ham. Til tross for bruddets tilsynelatende umiddelbare funksjon, oppleves grensene for religiøs tilhørighet.

Vitnesbyrdet, bruddets retoriske funksjon

De fleste jeg snakket med i løpet av feltarbeidet delte sin trosbiografi med meg. De fortalte om at de møtte Jesus og ble kristne eller hvordan Gud og en rekke gudfeldigheter ledet dem til troa. De vitner om en frelsesvei som gir et narrativt bevis på en faktisk Gud. Vitnesbyrdet er en konfrontasjon mellom et vitne og en lytter. Vitnet forteller om Jesu inngripen i sitt eget liv, et mirakel eller en hendelse som nærer troen, helst med referanse til bibelen, og historien skal forsøksvis fortelles så godt at lytteren ønsker å bli kristen selv (Harding 1986, 170).

De gryende disiplene hos UiO lærer én spesifikk måte å legge fram sin egen historie på, med et før-etter perspektiv sentrert rundt bruddet. Historiene framstår enkeltvis som rene mirakelskildringer og er ofte et produkt av en standardisert retorikk slik at den egner seg i misjonskontekster, for eksempel på outreach. Gjennom en syklisk bevegelse mellom ulike retoriske figurer som erklæringer, løfter og handlinger viser Matt Tomlinson (2014, 26) hvordan en pinsepastor på Fiji bygger opp talen sin på en evangeliserende og effektiv måte. Pastoren repeterer fem hovedtematikker; Gud er allmektig, han er her eller kommer til å komme, han skaper overflod, mennesket er syndig og trenger Gud, derfor må han lovprises og takkes. (Tomlinson 2014, 34). Tomlinsons poeng er at ord skaper brudd, som i neste omgang danner vitnesbyrdet. Talene som springer ut av Thirst-for-life er like standardiserte. Student devotion lærer studentene å skrive ned sine personlige historier og setter sammen trosskildringer til et mønster med bruddet som klimaks. Studentene ble bedt om å ta utgangspunkt i en form for krise. Peter og Mette fortalte begge om en fjern Gud og en tomhet ved tilværelsen. Andre i klassen trakk fram førekteskapelig seksuell omgang, fyll og hærverk. Felles for alle historiene er en form for krise, etterfulgt av et ydmykt møte med Gud, der Jesus ender opp med å redde dem og de bryter med sine tidligere liv. Historiene er klassiske versjoner av vitnesbyrdet og er fulle av kontraster; før-etter, uren-ren, mørkt-lys. De fleste frelseshistoriene jeg hørte fulgte som regel den samme, ritualiserte oppskriften og framhevet alle diskontinuiteten. Det gode livet med Gud må stå i kontrast til det tomme livet uten. *Etter* blir verdiløst uten *før* (Robbins 2004, 127).

Både hos UiO og Arena er vitnesbyrdet høyt verdsatt og dukker opp i samtlige møter på en helt hverdagslig måte; «God time var veldig bra i dag, Gud var spesielt nær», «jeg bekjente syndene mine i dag tidlig og nå føler jeg at jeg flyter av sted med en ball av lys inni meg», «vi fikk en ny bil i går». Det er stadige småbrudd og påfyll av hellighet. Et proklamert vitnesbyrd fratar synden autoritet og forteller om hvordan Gud er god og nær. Vitnesbyrdet konstituerer også et fellesskap som fungerer positivt bekreftende for den guddommelige kommunikasjonen.

Utover dannelsen av fellesskap, søker vitnesbyrdet å redde ufrelste sjeler. Susan Harding (1986, 169) argumenterer for at selve frelsesmomentet ligger der lytteren blir talende og ikke nødvendigvis der vedkommende tar imot Jesus. Hun påpeker at vitnesbyrdet er mer enn en uformell samtale mellom et frelst vitne og en forlatt lytter. Samtalepartnerne deler ikke en felles plattform, verken for den situasjonen de befinner seg i eller i den mer generelle forståelsen av virkeligheten. Dette er i vitnets favør som via språket forsøker å separere tilhøreren fra sin egen virkelighet og tidligere kulturelle antakelser, for så å investere en fundamentalistisk kjerne i dem, der Gud er inkludert, som skal brukes for å tolke nye, åndelige erfaringer. Sannhetene som skapes i en slik situasjon er delvis lingvistiske der det overnaturlige erfares som Guds stemme og ånden hans videreformidles gjennom ord (Harding 1986, 169). På den måten blir vitnesbyrdet tillagt to retoriske funksjoner; først som et argument for å endre selvet og deretter som en metode for å forvandle eller omvende et publikum (Harding 2001, 35).

Susan Harding (1986, 187) følte selv at hun ble fanget i de fundamentalistiske og retoriske strategiene informantene hennes benyttet seg av. Hun opplevde at hun ble snakket til som om Gud også styrte livet hennes og etter hvert begynte hun, mer eller mindre ubevisst, å tenke og snakke som dem. Selv fikk jeg også beskjed om at jeg måtte slutte å søke Gud gjennom andre, men våge å åpne øynene mine og innse at Gud hadde ledet meg til UiO-Skien. Dette var hans plan for meg. Språket de benyttet seg av fortalte om et fellesskap som intenst ønsket at jeg skulle bli med på ordentlig, i det de la hendene sine på meg og ba om at jeg måtte slippe Jesus inn. Informantene mine opplevde at de gjorde meg en tjeneste ved å hjelpe meg på vei mot frelsen, for det er ikke mulig å forstå Jesu godhet uten å ha erfart den selv.

Jeanne Favret-Saada (2010, 16) landet på en liknende konklusjon i sin studie av hekseri i Bocage. Alle som snakker om hekseri, blir automatisk en del av heksepraksisen. Ingen, som ikke allerede er hekser, vil snakke om hekseri og som antropolog fins det ingen andre løsninger enn å bli selvpraktiserende. Det er stor forskjell mellom stilltiende hekseri og offentlig evangelisering, spesielt med tanke på at evangeliseringen ofte sikter seg inn mot uinnvidde, men heller ikke her er det mulig å observere fra en nøytral posisjon; folk er enten frelst eller forlatt. Det er ikke mulig å bare være litt kristen (Harding 1986, 171).

Det kristne budskapet handler om omsorg og fellesskap, men fellesskapet lar seg vanskelig realiseres hvis ikke folk forstår eller kjenner seg igjen i det som blir sagt. Synnøve, leder for Mission Europe, fortalte meg at vitnesbyrdet ikke bare handler om å snakke, men om å snakke fra hjertet. *Communicate* skal helst bli til *communicare*. Vitnesbyrdet fortelles for å endre liv og innehar potensielle ringvirkninger langt utover historien som deles. I det noen deler et vitnesbyrd, omskapes den passive lytteren til en aktiv tilhører. I denne sammenhengen blir det

aktuelt å trekke inn Simon Colemans (2006b, 53) forståelse av språk som valuta i en verbal veksling der historiene får et sosialt liv utover den konteksten de oppsto i. Hos UiO-Skien snakkes det fortsatt om hvordan en vaskemaskin på mirakuløst vis materialiserte seg da de trengte det som mest, selv jeg har hørt historien gjengitt flere ganger. Vaskemaskinen, som et symbol på Guds evne til å forsørge, blir noe medlemmene kan identifisere seg med og som i neste omgang vil inngå i hver enkelt students fortelling om en omsorgsfull og raus Gud. Historien skaper grobunn for både frelsen og fellesskapet. På samme måte blir søndagstalene i Arena alltid gjort tilgjengelige på internett i etterkant av møtet. Den er utgangspunktet for aktiviteten i smågruppene. Bibelen, selve Guds ord til menneskene, er kanskje det største eksempelet på hvordan tekster lever videre og stadig blir gitt en legitimerende kraft som handlingsgrunnlag.

På feltarbeidet opplevde jeg vitnesbyrdene som gjødsel til allerede eksisterende fellesskap. Personlig så jeg ingen komme til troa ved å høre andres frelseshistorier, men jeg hørte utallige fortellinger om folk som fant Jesus, spesielt fra outreachen. Situasjonene der vitnesbyrdene ble delt, var ofte intime og nærværende, og fortellingene var ofte personlige skildringer som modig fortalte om et tidligere usunt forhold til livet. Utover det erfarte jeg ingen åndelighet annet enn den som gjorde fellesskapsfølelsen mer gjeldende.

Startskudd, ikke sluttpakke

Å bryte opp signaliserer ofte en slutt, men der noe slutter, begynner noe annet. I en kristen sammenheng betegner bruddet som regel noe godt og folk dør fra seg selv for å innlede en ny og sann tid med Gud. Bruddet blir en forutsetning for himmelsk nærhet, for Gud skal fylle det tomrommet oppbruddet etterlater med kjærlighet, sannhet og innsikt.

Da Synnøve bestemte seg, i samråd med Gud og resten av gjengen ved Mission Europe, for å plante et nytt kirkefellesskap i byen, måtte hun bryte med Arena, hennes tidligere menighet. I oppbruddet lå det ikke et snev av fiendskap, bare støtte og velsignelse, og den siste søndagen Synnøve var hos Arena, tok pastor Rolf-Inge henne opp på scenen. De snakket om vennskapet sitt, det nye fellesskapet og Synnøves visjoner og tanker rundt europamisjon. Synnøves drøm er å vekke nærmiljøet på et lavskalanivå gjennom et nært fellesskap. Den nye menigheten, lik Arena, kommer ikke til å annonsere møtene sine noe sted, men ha et ønske om å vokse relasjonelt. De vil jobbe ut mot ufrelste mennesker og ikke bli et nytt tilholdssted for de som allerede samles. Etter hvert sklei praten over i en slags takketale der Synnøve løfter fram det hun syns var flott med Arena. Hun fortalte at hun starter det nye fellesskapet i lydighet til Gud og vektla at det ikke

skal være en konkurranse, men helst felles vekst for begge parter. «Gud har jo egentlig bare én menighet», understreket Synnøve.

Det var Rolf-Inge enig i og presiserte eksplisitt at det ikke var snakk om et brudd med Arena, men heller en kristen multiplikasjon for å nå ut til nye mennesker. Han fortalte at da Synnøve kom til ham med det nye kallet sitt, gjorde hun det med tårer i øynene. Selv ble han også rørt, for det føltes litt som om lillesøstera hans skulle flytte ut av huset. «Men», fortsatte Rolf-Inge, «enhver kirke med rundt tohundre medlemmer bør ha ansvaret for å plante ei ny, selv om dette ikke er en offisiell utsending». Både Synnøve og Rolf-Inge vil nye ting som kan bli større enn Grenland og signaleffekten av bruddet blir en startpakke alle kan nyte godt av, både de som bryter og de som blir igjen.

I all evangelisering, både hjemme og borte, blir bruddet en forutsetning for suksess. Gud spiller på forskjellige kulturforståelser for å spre budskapet på en best mulig måte. Da Daniel underviste på Thirst-for-life, brukte han seg selv som eksempel. Daniel kommer fra California og der eksisterer det en annen type vinkultur enn i Norge, også blant kristne. Han forteller at blant vennene sine og i menigheten snakkes det mye om vin og vinproduksjon. Vinen har til og med en naturlig plass i kristne sammenkomster, den nytes til maten, men misbrukes ikke. I Norge er det annerledes. Her er det blant kristne en tilnærmet ikke-eksisterende drikkekultur. Da avstår Daniel selvfølgelig fra å drikke vin mens han er i Norge. Han må være villig til å ofre det, for på best mulig måte å kunne lære bort det han skal. Dessuten vil han ikke bli den læreren som dukker opp med en vinflaske til kveldsmaten når reglementet tilsier at det er forbudt å nyte alkohol på basen. Lokale, kristne tradisjoner skal alltid respekteres og før en reise til en fremmed kultur, må studentene være villige til å bryte med egne tradisjoner for å la Gud fylle dem med sannhetene om det stedet de reiser til.

Alle brudd som skjer i tråd med Guds kall, er gode og inneholder et utgangspunkt for noe nytt og sant. Daniel lærte også studentene at alle valg enten er for Gud eller ikke, med et underliggende premiss om kontinuerlig oppbrudd. Hverdagslige handlinger blir etter hvert en ring av småbrudd og bekjent synd, begrepsfestet av Marianne Gullestad (2000, 159) som livsstilspietisme. Tradisjonelt er livsstilspietismen forankret i hardt arbeid for å berge sjelen fra evig fortapelse med en forståelse av at frelsen bare kommer ved å erkjenne tyngden av sine egne synder (Seland og Agedal 2008, 18). Livsstilspietismen etablerer en forbindelse mellom norsk vekkelseskristendom og forståelsen av likhet som likeverd. En vekkelse er i seg selv egalitær, alle som deltar i den blir gjort like foran Gud, mens de fortapte holdes utenfor gjennom en normativ fordømmelse av enkelte handlinger, som i norsk sammenheng ofte har dreid seg om alkoholkonsum og forekteskapelige seksuelle relasjoner.

Dikotomiserende bivirkninger

Livsstilspietismen, valgene som alle er for Gud eller ikke, Brands intet eller alt representerer en dualistisk oppfattelse av det kristne verdensbildet. Det er et før og et etter, et godt og et vondt, et lyst og et mørkt. Disse metaforene preger feltet mitt og illustrerer en kristen forståelse av livet. Mye av pinsekristendommens globale suksess kan tilskrives religionens evne til å være stedløs samtidig som den har en lokal forankring og lykkes med å slå rot flere steder (Robbins 2003, 222). Bevegelsen er i en stadig dialog med det tradisjonelle åndslivet, ikke i en fornektelse av det, men som engasjert i en kamp mot det.

Pinsebevegelsen benytter seg av begrepet åndelig krigføring for å forklare at det fins mørke krefter i verden menneskene må slåss mot. Jesus har kommet for å slåss med dem, men han er ikke helt og fullt tilstedeværende og derfor er krigføringen en stadig pågående. Gud kjemper mot Satan både kollektivt og individuelt, i alle delene av det jordlige livet (Meyer 2002, 255). Bibelen understreker dette i fortellinger om at Jesus brukte mye tid på å identifisere, interagere med og bortvise demoner (Cassaniti og Luhrmann 2014, 337). De fleste jeg møtte, både hos UiO og Arena, forsto bibelen bokstavelig og selv om ikke alle hadde stått ansikt til ansikt med de mørke kreftene selv, var de en reell kilde til bekymring og blir tatt alvorlig. Elisabeth måtte innledningsvis raskt be om Guds beskyttelse for Peter og Mette fordi de var sårbare og spesielt utsatte for demoniske angrep etter å ha delt vitnesbyrdet

På Thirst-for-life var det viet en egen undervisningsuke til den åndelige krigføringen. Der lærte studentene blant annet at det eksisterer ulike onde ånder i forskjellige land, på samme vis som kulturer er mangeartede. I løpet av outreachen må studentene respektere det fremmede åndslivet og ikke prøve å få herredømme over det. Daniel, læreren, fortalte at ei han hadde studert med ble sengeliggende med en ukjent sykdom i flere dager fordi hun prøvde å drive ut demoner mens hun var på misjonsreise i Egypt. Disse demonene er ukjente og utenforstående har ingen autoritet over dem. De må overlates til lokale kjentfolk. Daniel gjorde oss også oppmerksomme på den høye forekomst av ånder i Asia og oppfordret studentene intenst om å la det ligge hvis de noensinne reiste dit. Utenlandsk åndelig krigføring inngår ikke i UiOs mandat. I stedet kan studentene alliere seg med de gode kreftene og be for helt spesifikke steder, for eksempel i land der det av en eller annen grunn er vanskelig å være kristen i. Stedene kan være hvor som helst, for eksempel en flis på et torg og hvis noen trækker på akkurat den ene flisen vil de bli velsignet med en kristen glede. UiO bør skape gode, åndelige møtepunkter som sørger for medmenneskelighet, riktignok med evangeliserende baktanker.

Også i Norge er det viktig å be om Guds tilstedeværende og sannhet. Satan sprer løgnene sine over alt, selv i Skien. En formiddag i fengselet ble jeg invitert til å være med på et bønnemøte for fellesskapet. Basens lederteam samlet seg med de andre avdelingslederne for å høre Gud. Han taler klarest hvis flere får det samme budskapet på likt. Møtet skulle foregå i kjelleren på fengselet. Alle spisebordene var nå stablet langs veggene sånn at vi kunne sette oss i en ring. Først skulle alle bruke tid hver for seg. Kristian, som ledet seansen, oppfordret oss til virkelig å lytte etter Guds stemme og Silje og Iver spilte lovsang, mens alle etter hvert forsvant mer og mer inn i seg selv. Folk reiste seg og sang, løftet hendene og ba eller knelte. Ei lå sammenkrøpet på gulvet og hikstegråt. Hun har tidligere fortalt meg at hun møter det kontinuerlige bruddet sitt i de samme usannhetene og gang på gang lar hun løgnen ta overhånd. Nå ba hun igjen om tilgivelse. Tilslutt endte alle sammen opp i en tett klump midt på gulvet, lik pingviner som prøver å holde varmen. Jeg sto mellom to av organisasjonens mest driftige damer, vanligvis staute og høyreiste, nå sårbare og små, med armene rundt dem og hørte Lina tale rolig i tungen rett foran meg.

Etter det satte vi oss tilbake i ringen for å dele det som hadde kommet til oss under bønneseansen. Vi fikk utdelt små papirlapper der vi skulle beskrive fellesskapet. «Men», sa Kristian, «noen har kanskje en vranglære om hva fellesskapet er». Løgnen skulle skrives ned på en liten lapp og kastes vekk. Sannheten skulle nedtegnes og så deklameres, for sannhetene får mer åndelig tyngde hvis de sies høyt. Løgner ble skrevet ned. Hun som gråt skrev masse med liten skrift og delte det. Deretter krøllet hun sammen lappen og kastet den vekk. Den landet ved foten til Alexander. Han fikk en liten gysning i kroppen i det han sparket den ut av sirkelen. Flere løgner ble most sammen til små, skeive klumper, fysisk separert fra kroppen, og kastet. Sannheten ble ytret høyt og handler om enhet, tillit til fellesskapet og at vi alle er av samme ånd.

Det kontrastfulle bærer med seg et brudd i sin egen motsetning. Verden blir todelt med en riktig og en feil side og resultater av personlige valg representerer enten en lys, sann og god framtid med Gud, eller en mørk, ond framtidstrussel. Det fins ingen mellomposisjon, for Jesus er den eneste veien, sannheten og livet. I ytterste konsekvens kan det tolkes dit hen at alt godt er fra Gud og alt vondt er fra Satan, et verdenssyn UiO tar avstand fra fordi det ikke samsvarer med konseptet om fri vilje som er et av de viktigste premissene i kjærlighetsrelasjonen til Gud. I antropologisk tradisjon blir det et rasjonalitetsspørsmål. Evans-Pritchards (1976, 18) skildringer av azandene følger liknende linjer. Der er alt vondt som skjer et produkt av hekseri og hekseriet blir en forklaringsmodell på alle tilsynelatende tilfeldigheter. Det samme gjør Gud og Satan, det gode og det onde. Likheten mellom azandenes hekseri og demonisk trakassering hos kristne karismatikere er av en rasjonell heller enn en kulturell karakter. Kan problemer tilskrives en

åndelig enhet eller angrep, fins det ingen anledning for oppstandelse av potensielle sosiale konflikter²², til forskjell fra azandene der folk stadig ble beskyldt for å forhekse hverandre (Csordas 1997, 62).

Han er oppstanden!

I mye pinsekristen aktivitet avhenger effekten av ordenes manipulasjon. Det å avgjøre hva en frase betyr, enten det er et budskap eller i form av tungetale, er noe av det mest sentrale i kristne ritualer (Tomlinson & Engelke 2006, 6). Miraklene som videreformidles fungerer motiverende for andre *troshandlinger*. De presenterer en oppskrift på nærhet til Gud, den faller tilsynelatende i smak og resulterer i at hver enkelt føler de har sitt eget forhold til Gud som på samme tid både er allment og unikt. Pinsebevegelsen har utviklet en serie med bruddritualer, eksemplifisert blant annet i student devotion og vitnesbyrdets retorikk, som søker å erstatte synden med åndelig påfyll. Det skal skille troende fra samfunnet rundt og deres tidligere liv og skape enhet om sannhetene som blir bekreftet i det kristne fellesskapet (Robbins 2003, 225). Etter åndsdåpen er gjennomført, i hovedbruddets etterfase, bør alle kristne generelt, studentene spesielt, involvere Gud i alt de gjør. Alle handlinger, fra hvilke internettsider som besøkes, bøker som leses, musikk som lyttes til, samtaler etc., bør ha et kristent opphav.

I kristendomsantropologen kan bruddet kritiseres som en litt for ensidig tilnærming til temaet og Chris Hann (2007, 390) understreker at det i praksis likner en langtrukket prosess heller enn et akutt oppbrudd. Dette stemmer blant annet for Peter, Mette og Hildur. De bekjente seg som kristne lenge før åndsdåpen ble gjennomført. Likevel er bruddet en nødvendighet fordi det markerer et tydelig skille for løsrivelsen fra det tidligere og syndige livet og erklærer starten på en framtid med Gud. Overgangen er på samme tid både brå og langtrukken, med åndsdåpen som et definerende utgangspunkt. Bruddet skapes retrospektivt av sine egne retoriske komponenter satt sammen til en serie av hendelser. Verdien skapes gjennom ordene, men oppleves som brudd, krise og redning. Slikt snakkes vitnesbyrdet om og det er formatet de personlige historiene puttes inn i. Det skaper et kontinuerlig brudd. Gode kristne skal inkorporere Gud i hverdagen og stadig bekjenne sine synder, for slik å kunne krølle de sammen til små, ubetydelige lapper som kastes vekk. Simon Coleman foreslår (2003, 20) at diskontinuitetsbegrepet utvides som analytisk konsept fordi det er en egenverdi ved handlinger like mye som det er en mekanisme for å utvide fellesskapet.

²² I seg selv en interessant tanke i et norsk, likhetsdyrkende samfunn.

Forskjellige vitnesbyrd forteller ulike jubelhistorier om helbredelse, bønnesvar og gaver. Gud premierer lydighet og pinsekristendommens nykarismatiske verdensvinning har de siste årene kommet med lovord om både helse og velstand (Coleman 2004, 2006b). Gud vil at hver enkelt skal lykkes og lykketreffene deles i fellesskap som bevis på hans forsørgeransvar.

6. Gud, forsørgeren

«Hvorfor skal vi leve på Gud? Vi ser at han er ekte, at han eksisterer og at han er den sanne kilden. Skriv ned det Gud forsørger deg med, sånn at du husker det seinere. Og ikke la penger være en motivator, men Guds kall!», Bente (48)

Ingen av de som er ansatt hos UiO får lønn, men for å få lov til å jobbe i organisasjonen må hver enkelt garantere en månedlig inntekt på minimum 4000 kroner. Det skal dekke kost, losji og noko attåt. Husleia i fengselet er lav og maten rimelig, men ingen kommer spesielt langt på 4000,- i dagens forbrukssamfunn. Likevel har jeg informanter som har fått innvilget huslån uten lønnsinntekt men med en budsjettert tiende eller som eier enebolig, bil, båt og har tre unger på privatskole, uten formelt å tjene ei krone. Hvordan er det mulig?

Svaret er Gud. En av UiOs kjerneverdier, nr. 16 for å være presis, lyder: «YWAM is called to practice a life of dependence upon God for financial provision». Det er Gud som forsørger og stempler lønningssjekken. Indirekte er det familie og venner som overfører penger, gjerne månedlige beløp, men de gir i lydighet til Gud og informantene mine får fordi de er lydige i kallet sitt. Gud videreformidler det andre gir.. Flere av de jeg møtte, både i smågruppa og i det gamle fengselet, fortalte historier om at de i perioder nærmest har overlevd på luft og himmelsk kjærlighet. For ei handlet det om en femtilapp på en ellers slunken konto, der Gud fikk seddelen til å vare i flere uker. Andre har forklart at penger plutselig dukker opp helt uventet i form av helt spesifikke beløp de mangler, gjerne i forbindelse med reiseutgifter til outreachen. Kristian og Lina fikk en ny bil, de var tålmodige og stolte på at Gud ville være der for dem. Selv basens opprinnelsesmyte er myntet på en donasjon i ellefte time.

En kristen gave er gitt i lydighet til Gud og skaper sosiale relasjoner med implikasjoner som strekker seg ut over selve livet. I tråd med Mauss' (1995) forståelse av gaven som et totalt, sosialt faktum fins det ingen passiv mottaker av velstand gitt i ånden. I dette kapittelet vil jeg vise hvordan det er mulig å leve på gaver i et forbrukersamfunn. Jeg ønsker å sette lønningspraksisen hos UiO opp mot klassisk antropologisk bytteteori, kontrastere det mot velferdsstaten og den norske ganske eksplisitte normen som tilsier at det vanskelig lar seg gjøre å blande vennskap med penger.

Støttekurset

Juni er her, med varme, grønt gress og sommerlunsjer i fengselsbakgården. Det er stille på basen, både evangeliseringsskolen og den ene disippeltreningsskolen er uteksaminert, vi som er igjen bedriver stort sett en form for rengjøring. I begynnelsen av uka dukket imidlertid noen av Impact-jentene opp igjen. De hadde blitt forespurt om å komme tilbake til høsten for å jobbe som stab og i den forbindelse skulle de på støttekurs. Der lærer de hvordan de best mulig kan overleve på gaver fra venner og bekjente.

Den påfølgende mandagen er støttekurset i gang. Jeg inviterte meg selv med og sitter nå i stabsstua sammen med de andre. Bente (48), ansatt ved hovedbasen på Grimerud, skal holde kurset som varer i tre dager. Hun starter med å fortelle om seg selv, mannen sin, barna sine og familiens misjonskall. De lever på gaver, hele gjengen. Hun viser bilder og sender rundt familiens nyhetsbrev, et pent og forseggjort hefte hvor de siste månedenes aktiviteter blir oppsummert. «Det er en informasjonsbrosjyre til alle som bidrar med penger eller bønn», forklarer Bente, «de får nyhetsbrev seks til åtte ganger i året, slik at de kan se at vi forvalter gavene deres på en god måte». Nederst på nyhetsbrevet står forskjellige bønneemner og et kontonummer, i tilfelle noen har glemt det eller ønsker å gi mer.

«Dette er et støttekurs, men vi skal ikke snakke om fundraising, vi vil heller snakke om *friendraising*», sier Bente og smiler. Retorisk har hun rett. Kurset handler ikke om hvordan hver enkelt kan skaffe seg en størst mulig sum, men hvordan de kan bygge opp nettverkene sine. På disippeltreningsskolen lærte studentene at Gud er alles forsørger og vi begynner kurset med å snakke om når han viser seg som livnærer i bibelen. Flere episoder blir foreslått i plenum, som da Gud ga israelittene det lovede land, brødfødde dem i ørkenen med himmelsk manna eller da Jesus metta fem tusen med litt brød og fisk. «Første gangen Gud viste seg som forsørger», sier Bente, «var i Paradis etter syndefallet. Da laget han klær til Eva og Adam».

Bente fortsetter: «2084 ganger i bibelen nevnes økonomi, mens tro og frelse er nevnt under 300 ganger hver». Hun viser oss hvordan bibelen legitimerer det å overleve på gaver. Økonomi og trygghet er veldig viktig for Gud og på den måten kan vi forsvare at vi lever i overflod. Gud gir mye, men vi må huske å være takknemlige og gi tilbake ved å vise lydighet til kallet. Bente ber oss notere ned at i det Gud kaller oss til noe, har han allerede planlagt en form for forsørgelse. Hun trekker inn enka fra 1.Kongebok. Enka brukte det siste melet hun hadde på å forsørge profeten Elia, selv om det betød at hun og sønnen måtte legge seg på tomme mager. Herren så offeret og velsignet henne rikelig. Siden da gikk aldri melkrukka hennes tom igjen (1.Kong 17:7-16). Bentes poeng er soleklart: Fullføres Guds kall, vil han velsigne rikelig tilbake.

«Jesus var selvforsørget, men valgte å leve på andres gaver. Vi bør også være villige til å leve sånn», sier Bente. Deretter følger et dypdykk i bibelen. Bente trekker fram mange eksempler, uthever spesielt Matteus 10:9-10: «Skaff dere ikke gull eller sølv eller kobbermynter til å ha i beltet, ikke veske til reisen, heller ikke to kjortler eller sandaler eller stav. For en arbeider er verd sin føde» og 1. Korinterbrev 9:14: «På samme måte har Herren bestemt at de som forkynner evangeliet, skal leve av evangeliet»

«Ikke ha mindreverdighetskomplekser», sier Bente, «da er dere dårlige ambassadører for Gud. Vi er verdt det vi får og vi må tillate oss å få med god samvittighet, for vi gjør en viktig og verdig jobb. Er det viktigere å være statsminister i Norge enn DTS-stab i Skien? Hva er mest åndelig; oppvask eller å vekke opp de døde? Så lenge du gjennomfører Guds plan eller gjør jobben i Ånden, er alt åndelig og det er det som er viktig. Vi skal ikke sammenlikne oss med venner, det er å tale løgn til seg selv. Vær stolt av det du gjør! Du er ikke bare en DTS-stab, du er en disippel som utøver Guds vilje!»

Kursdeltakerne nikker med iver i blikket, og kikker opp fra notatene sine. Martha, ei av jentene, utbryter: «Vår jobb er så viktig at vi kan gå ut og be om penger for den». De andre nikker. Bente smiler og alle er enige. Vi er viktige.

«Ungdom i oppdrag lever av evangeliene i alt de gjør. Men, det er ikke alle som skal stå på førstelinja, midt i bushen med bibelen under armen», sier Bente, «noen skal også lage mat. Vi muliggjør hverandre». På den måten blir historiene fra disippeltreningsskolenes outreach også kokkens historier i forespørsel om pengestøtte. Så lenge alle handler i lydighet til Gud vil de ulike arbeidsoppgavene ha samme mål. Det er essensen.

Fokuset flyttes over til Paulus. Vi lærer at Paulus var utdannet teltmaker, men at han ikke satte opp mer enn tre telt i løpet av yrkeskarrieren sin. Han levde nesten utelukkende på økonomisk støtte. Paulus reiste land og strand rundt for å fortelle om Jesus og etablere nye kirker. På reisene ble han utrustet med både kost og losji av fremmede han møter langs veien og han er fornøyd uansett hvor lite eller mye han får. «Det er jo ikke gaven jeg er ute etter, men frukten av den, og den skal bli godskrevet dere rikelig», sier Paulus (Fil 4:17) og skisserer et resiprositetsmønster jeg begynner å ane konturene av. Resiprositeten strekker seg inn i etterlivet og jeg tenker at det i seg selv kanskje virker stimulerende på givergleden.

Etter lunsj fortsetter vi med mer konkrete råd for hvordan hver enkelt best mulig kan bygge et sunt og kontinuerlig nettverk av givere. Vi stiller oss i en sirkel. Bente har tatt med seg et klatretau, gir hele taukveilen til Martha. Hun forklarer at vi skal stille spørsmål, om hva som helst til hvem som helst i ringen, men når vi gjør det, skal vi holde fast i en ende av tauet og sende kveilen videre. Det gjør vi helt til tauet er brukt opp og vi står igjen med en slags tauplattung. Tauet er så sammenvevd at det holdt en av oss hvis noen ønsket å legge seg nedpå. Bente forklarer at dette er en visualisering av et nettverk, som tar deg i mot hvis du faller og er selve grunnmuren i et godt støtteapparat. Bente ser på oss: «Folk gir til folk de kjenner, stoler på og bryr seg om. Det må vi huske på når vi skal be dem om bidrag. Dere som har blitt invitert til å komme tilbake for å jobbe som stab, inviter videre! Spør venner om de vil være med deg i ditt misjonsskall som ditt misjonsteam. Dette er friendraising. Spør Gud: Hvem vil høre min historie? Og Gud vil vise deg hvem det er greit å spørre. »

«Er det ok å spørre ikke-kristne om penger?» Det er Thale som spør. Bente ser litt perpleks ut og det går et par sekunder før hun svarer. Hun sier at hvis Gud har bedt deg om å søke etter potensielle givere blant ikke-kristne, er det greit, men vennskapsforholdet må tåle et avslag uten at det blir ødelagt. Selv har hun få ufrelste venner, så hun kjenner seg ikke helt igjen i problemstillinga. Hun understreker uansett at mange ikke-kristne også er svært sjenerøse.

«Etter at dere har spurt Gud om hvem som vil høre historiene deres, sett dere konkrete økonomiske mål! Men, la folk selv bestemme om de vil støtte deg eller ikke og la utgangspunktet være å be til Gud om hvem som er villige til å lytte. Ingen skal gi hvis ikke Gud først har bedt dem om det. Folk skal bare gi av lydighet. Så, hvordan kommuniserer vi best mulig, på den mest effektive måten?» spør Bente. Hun sier at potensielle givere må møtes ansikt til ansikt. Det er viktig å kommunisere med mer enn det verbale språket. Hun oppfordrer jentene til å lage konkrete avtaler for å fortelle om misjonsskallet, men uten å spørre direkte om bistand med en gang. På det første møtet oppfordrer hun alle til å ta med en liten gave; lys, servietter, sjokolade eller noe fra outreachen, et fotoalbum og et kart, for slik konkret å kunne vise hvor Gud har ledet hver enkelt og til hva. Deretter bør organisasjonen presenteres først i internasjonal skala, så lokalt, før egne framtidsvisjoner eller drømmer legges fram. De er det viktig å inkludere. Bente sier vi bør avslutte med å gi en pekepinn på et beløp det hadde vært ønskelig å motta og hvor ofte det burde komme. Hun gir jentene i lekse til i morgen å skrive ned hvordan de ønsker å presentere organisasjonen, seg selv og sine egne *visjoner*. I tillegg skal alle ta med ei lista over ti stykker som potensielt kan være interessert i å høre de personlige historiene. I morgen skal vi bruke tid på å øve inn presentasjonen

«Det fins tre svar: ja, nei eller kanskje. De fleste har allerede bestemt seg på forhånd, men noen trenger tenketid. Det er lov, men spør hvor lenge. Foreslå for eksempel en uke og si at du ringer opp igjen da. Du må alltid ringe. Får du nei, undersøk om du kan spørre igjen ved en senere anledning. Si til alle at de må be til Gud, så de gir i lydighet. Send dem nyhetsbrev uansett», sier Bente.

Nyhetsbrevet oppdaterer de personlige misjonsteamene. De bør komme flere ganger i året, helst annenhver måned. Alle må skrive og sende ut hvert sitt, for det er viktig å vedlikeholde nettverket. Ideelt sett skal 10% av arbeidstiden hos UiO gå til å pleie relasjonene til støttepartnerne. Det er vanlig å sette av minst en uke i året der de viktigste bidragsyterne besøkes. Det er viktig å uttrykke takknemlighet ovenfor misjonsteamene, enten ved å arrangere en middag eller ved å gi gaver. «Gaver viser sjenerøsitet, kjærlighet og støtte. Vanligvis gir man gaver til jul, for eksempel en DVD lagd på basen eller en CD med taler fra *GO-fest*. Be til Gud om kreativitet til å lage gaver, planlegg gavene og det å gi de bort. Spiselige gaver er alltid bra. Og send alltid postkort fra outreach», sier Bente, i en nesten formanende tone.

Klokka nærmer seg fire og en rask oppsummering av dagen gjenstår. Bente sier hun vil avslutte med tre punkter som er helt essensielle.

«For det første må vi fjerne alle hindre. Vi er så redde for avvisning eller hva folk vil si når vi ber dem om penger. Hva betyr det å være *DTS-stab* i ett år? Det er jobb. Det er jobb døgnet rundt. En pastor får penger fra vanlige folk, derfor kan vi også det. Pluss at det å leve på støtte er vanlig i bibelen. Ja, det er ønskelig. Det gir oss frihet fra økonomiske bekymringer når vi lever på støtte fra Gud. Da har han kontrollen og vi er frie. Det er ikke sånn at donor gir rett til deg. Det er feil. Alt vi eier, eier Gud. Så misjonsteamet ditt gir til Gud, fordi Gud har kalt dem til å gi. Og Gud gir videre til deg og meg, fordi vi ber om støtte til å utføre hans vilje på jorda.

For det andre har de fleste av oss en feiloppfatning. Vi tror det er ydmykende å be om penger. Vi har ingen overbevisning om at Gud vil hjelpe oss. Mange slutter i UiO på grunn av penger og gjemmer seg bak at Gud har kalt dem til noe annet. Det er dårlig kommunikasjon. Det må være dialog. Det er ikke sånn at Gud er imot lønnet arbeid, men en lønsslipp flytter tilliten fra Gud og over på arbeidsgiver. I tillegg skal vi også gi. Det står i bibelen. Alle skal gi tiende. Abraham ga tienden allerede før Moseloven. Det er en generell regel å gi tiende til de fattige, trengende eller til åndshus. Spør Gud hvor din tiende skal gå. Det er en vanlig misforståelse at dette bare var noe som ble snakket om i Det gamle testamentet. Loren Cunningham har beskrevet UiO som verdens mest sjenerøse gruppe og sånn burde det være. Gud er sjenerøs, derfor skal vi være sjenerøse. Vi skal speile ham. Sjenerøsitet er lovprisning, og det er først og

fremst en livsstil.

For det tredje må vi jobbe med egen holdning. Vi skal ha gode, gudlike holdninger der vi stoler på Gud. Vi er tjenere til våre venner og vårt nettverk. Vi er Kristus-ambassadører! Men, yrkesstolthet er vanskelig i UiO. Vi må være pålitelige, villige og ansvarlige. Penger er ikke målet vårt. Venner har verdi som venner og man skal aldri hinte til at man trenger penger. Enten spør man rett ut eller så lar man være. Vekk med en stakkars-meg mentalitet! Vekk med den norske ideen om at jeg betaler mitt og du ditt! Her inviterer vi folk med ut på kaffe, men betaler hvert vårt, hvorfor det? Hvis ikke vi forventer store ting fra Gud, så forminsker vi ham!»

Etter det blir vi blir sittende i stillhet. Bente har lent seg tilbake i stolen og foldet hendene over magen. De andre gjør som henne. Thale snakker først og takker for dagen, for Bente og for et inspirerende kurs. Martha ber Gud velsigne Bente og alle som skal ut å skaffe seg nettverk. Et par andre stemmer i. Etter bønnen blir Bente sittende, nesten urørlig. Vi andre samler sammen tingene våre og begynner å trekke ut mot junivarmen.

Det er sesonger i livet, kun en av dem er innhøsting

På en merkelig sammenfallende, kanskje til og med gudfeldig, måte, handlet søndagstalen hos Arena dagen før støttekurset om penger. Pastoren kalte det å snakke om elefanten i rommet, for da han gikk gjennom *bønne-* og *takkelappene* var det tre ting som gikk igjen. Det første var bønner om god helse og frihet fra sykdom. Det andre var bønner om jobb og forsørgelse. Det tredje sentrerte seg rundt det økonomiske. «Det vekker pastoren i meg», sa Rolf-Inge, «det handler om stabilitet». På søndagsmøtet stilte han tre spørsmål i plenum som han ba oss finne svar på: Hva/hvem sørger for deg? Hvordan tar vi vare på det vi har? Hvem forvalter? Alle spørsmålene er dype, men svaret er enkelt. Dessverre så enkelt at det ofte glemmes i hverdagen. Det er Gud.

I følge Marcel Mauss (1995, 29) bærer alle gaver med seg tre prinsipper; plikten til å gi, plikten til å ta imot og plikten til å komme med en gjentytelse. Denne formen for bytte sørget for gjensidig sosial avhengighet i småskalasamfunn og blir av Marshall Sahlins (2004, 193-194) beskrevet som generalisert resiprositet. Det vil si at alle gjenstander eller tjenester som blir gitt, før eller senere returneres med omtrentlig lik verdi. Ideer om likeverdighet har alltid vært grunnleggende i antropologisk bytteteori, eksemplifisert blant annet i forståelsen av gaven og dens gjentytelser i resiprositetsøkonomier eller markedsøkonomiens fokus på varer, pris og nytteverdi (Guyer 2004, 27). Den kristne gaverelasjonen som preger feltet mitt er spesiell og Paulus, Bente og Rolf-Inge setter alle fingeren rett i det kristent resiprositetsmønster som i korte trekk understreker at all rikdom i utgangspunktet tilhører Gud, men at den sirkuleres på jorda etter hans for godtbeholdende.

På basen bidrar de fleste med en månedlig tiende til et kristent prosjekt eller fellesskap, samtidig som de selv lever på andres gaver. Det er Gud som trekker i trådene og han skal konsulteres i alle økonomiske formål, både når det gjelder hvor tienden skal og hvor pengestøtte best kan finnes. Alle gir fordi Gud har sagt at de skal det, men ingen gaver, verken penger eller bønn, blir gitt i en toveisrelasjon. Bytteformen er tredelt og går alltid via Gud: Maria, stab ved Thrift-for-life, får et månedlig beløp fra onkelen sin. Onkelen til Maria er en del av misjonsteamet hennes og støtter henne med penger fordi Gud har bedt ham om det. Ved første øyekast kan det virke som om onkelen gir pengene sine rett til Maria, mens han egentlig gir til Gud. Gud videreformidler donasjonen og støtter Maria fordi hun er lydige og utfører hans plan på jorda. Det var riktignok Maria selv som tok kontakt med onkelen sin, men bare fordi Gud hadde fortalt henne at hun skulle gjøre det. På samme måte ville aldri onkelen ha blitt en del av Marias misjonsteam hvis ikke Gud hadde foreslått det. Det er Gud som både medierer og muliggjør bytterelasjonen.

I en diskusjon om bytteritualers tredjepart, setter Knut Mikjel Rio (2007, 19) spørsmålstegn om de (vi) som lever i samfunn preget av sterke og tilstedeværende statlige tradisjoner eller guddommer, i det hele tatt er i stand til å tenke rundt bytter der verken staten eller Gud spiller en rolle. Gud fungerer redistribuerende lik det norske skattesystemet. I Norge er skatteplikten implementert hos arbeidstakerne på en måte som minner om en moralsk resiprositetsøkonomi. Redistribusjonen maskeres som resiprositet og staten, lik Gud, blir tredjeparten som muliggjør byttet²³. Giveren donerer fordi Gud har kalt vedkommende til det og mottakeren får fordi hun trenger forsørgelse til å utøve lydighet i kallet sitt. Ideelt sett skal alle bytter gå via Gud og som relasjonens mer nøytrale tredjepart gjør han det tilsynelatende uproblematisk å spørre venner og bekjente om penger. Han reduserer ulikhetene en gave kan medføre, i seg selv en utfordring i et likhetsfokusert samfunn, og har makt til å oppheve bytterelasjonen. Gud kan be giveren om å slutte å gi eller be om støtte til andre prosjekter uten at det trenger å være vanskelig ovenfor mottakeren.

Resiprositeten fins med andre ord i flere former og i lange kjeder av donasjoner. Alle skal helst bidra, men aldri i et direkte bytte. Thomas Csordas (1997, 133) argumenterer for at hensikten med bruken av nådegaver er å bygge opp et kristent fellesskap. En forståelse jeg mener er overførbar på alle former for karismatiske gaver og som er det Bente refererer til i sin beskrivelse av økonomiske støttepartnerne som personlige misjonsteam. Evangeliseringskallet er

²³ En parallell til dette perspektivet gjenfinnes også i Jeanne Favret-Saadats (2010) mellomposisjon blant hekser og forheksede i Bocage. Hun kunngjør noe det ikke snakkes høyt om og blir tredjeparten som offentliggjør praksisen.

ikke alle forunt og på støttekurset fikk jeg inntrykk av at de som våget seg ut i verden, nærmest gjorde nettverket sitt en tjeneste ved å tilby dem en passivt deltakende i misjonsteamet. Poenget med å donere penger til gudgitt misjon er å bevege seg fra den kommersielle økonomien og over til et annet rike der andre materielle forventninger eksisterer. Verken pengegaver eller forbønn går dirkede til mann og misjon, men rett til Gud. Susan Harding (2001, 122) beskriver dette som en evangelieøkonomi.

I en helhetlig forståelse av kristendommen handler det meste om å gi (Harding 2001, 122). Gud ga menneskene den ultimate gaven, Jesus. Jesus er helt gratis, selv om informantene mine understreker at frelsen har sin pris og Jesus aldri kan tilbakebetales. Til tross for dette har det de siste tiårene vokst fram en pinsekristen retning som forkynner et velstandsevangelium (Coleman 2004, Ehrenreich 2010). Tanken er at Gud ønsker det absolutt beste for sin flokk, både i materialistisk og åndelig forstand, og teologien som forkynnes lover både rikdom og god helse. Det er mulig å få en ny bil, et rullerende frityrkjøkken eller månedlige pengegaver for Gud vil gi deg framgang. På støttekurset tilbragte vi mye tid i bibelen for å finne bekreftelse eller en legitimitet som tilsa at det ikke bare var greit å leve på gaver, men nærmest ønskelig. Spesielt ble bibelversene som påpeker at en arbeider er verdt sin lønn framhevet, med en slags overordnet forankring i Lukasevangeliet 12:33-34: «Selg det dere eier og gi gaver til de fattige. Skaff dere pengepunger som ikke slites ut, en uforgjengelig skatt i himmelen, der tyver ikke kommer til og møll ikke ødelegger. For hvor skatten deres er, der vil også hjertet deres være» (Luk 12:33-34). Verset har en tilnærmet normgivende effekt, som en stadig påminnelse om at det ikke er nødvendig å akkumulere stor, jordlig rikdom. Den ultimate gevinsten kommer først i etterlivet.

Skatten i himmelen kan ingen nå i dette livet, for selv om misjonsteamene er aldri så gavmilde, gir de med visse styrende interesser. Simon Coleman (2004, 432) mener det vitner om en spesifikk ønsket avkastning, om et slags påbud om materiell respons der Gud og ikke medmennesker holdes ansvarlig. UiO mener jobben de gjør er så viktig at andre mennesker kan finansiere den, for hvilke andre oppgaver kan måle seg med å utføre Guds plan på jorda? Dette legger også føringer for giverne, de gir også i lydighet til kallet sitt. Sammen fører det til at kristne gaver beveger seg ut av en verdslig ramme og inn i det hinsidige. Derfor ligger det heller ingen implisitt forventning om at gavene gjenytes materielt. Selv om nyhetsbrev og postkort fra outreachen er små drypp av en generalisert resiprositet, håper giveren på at framtidens belønning på nåtidens gaver vil være godtgjørelser i evigheten.

De kristne gavene blir gjort til gjenstander i en mer åndelig byttesirkel. I artikkelen sin om pengers innvirkning på en afrikansk bytteøkonomi, argumenterer Paul Bohannan (1959, 498) for at bytterelasjoner i sfæreøkonomier innehar en mer eller mindre institusjonalisert måte å

konvertere verdi fra en sfære til en annen på. De som klarer å konvertere goder fra en lav sfære til en høyere blir ofte ansett som suksessfulle. I en kristen sammenheng eksemplifiserer himmelen den høyeste sfæren og jordlig gavmildhet kan tolkes som en investering i etterlivet der troende transformerer materiell rikdom til en mer åndelig kapital. Både Hardings (2001, 122) forståelse av evangelieøkonomien og Colemans (2006a, 181) begrep om frelsesøkonomi betegner bytterelasjoner hvor gaver har blitt konvertert fra en sfære til en annen og giveren allerede er inkorporert i en større økonomisk forståelse.

Frelsesøkonomien er delvis implementert i den omkringliggende, mer formelle økonomien. En verden styrt av penger, lønn, regninger, lån, kreditt og skatt, hvor regelmessighetene, den forutsigbare rytmen og kontrollen formaliserer økonomien (Hann og Hart 2011, 114). Hos UiO blir gaveøkonomien forsøksvis formalisert og Bente pratet i klare ordelag da hun forklarte at hvis noen av støttepartnerne glemte å overføre det jevnlige bidraget de hadde forpliktet seg til, burde summen etterlyses med det samme. Forutsigbarheten kjennetegner også pengestøtten og deler av frelsesøkonomien blir på mange måter implementert i en formell økonomi. Andre deler befinner seg utenfor, blant annet skattes det ikke på gaver fra familie og venner og ingen kan offentlig sanksjoneres for å avslutte en privat pengestøtte. Gavene strekker seg også utover pengesfæren og blir en slags fellesbetegnelse på alle troshandlinger som søker det beste for den praktiserende, både i dette livet og det neste.

Kristen valuta

Maurice Bloch og Jonathan Parry (1989, 4) nyanserer pengebegrepet innledningsvis i *Money and the Morality of Exchange*. I tråd med Marx og Simmel forstår de penger som stimulerende for markedsrettet individualisme, men nedbrytende for solidariske lokalsamfunn. Pengegavens mangel på personlighet kan virke undergravende for giverens autoritet og sier ofte lite om giverrelasjonens personlige forhold. Penger, sammenliknet med andre former for gaver, skaper i mindre grad vedvarende, moralske og altruistiske relasjoner (Bloch og Parry 1989, 9) Hos UiO er det nesten stikk motsatt. Der har pengegaver en evne til å knytte sammen misjonsteam og danner nære bånd mellom giver og mottaker, forankret i lydighet til Gud. Den generaliserte resiprositeten skaper et gjensidig avhengighetsforhold der begge parter hjelper hverandre med å realisere sine personlige kall. Mottakeren får penger for å gjennomføre Guds plan på jorda og giveren donerer for å sikre gjennomføringen. Pengegavene i en evangelieøkonomi kan personifiseres gjennom flere kanaler, hos UiO skjer dette blant annet gjennom nyhetsbrevet. Folk tenderer mot å gi penger nettopp til folk de kjenner og stoler på, og friendraisingens

retorikk kan minne svakt om vitnesbyrdet.

På et basemøte i mai dukket det opp et powerpointbilde av Clint Scott. Clint er amerikansk, en del av det internasjonale lærernettverket hos UiO og er plaget av sykdom. På bildet hadde Clint armen kjærlig rundt kona si. Kristian fortalte oss at de manglet 2000\$ for å få råd til Clints operasjon og gjorde samtidig et poeng ut av at ingen svarer på misjonskallet i håp om stor, materiell rikdom. Clints familie hadde også tidligere vært preget av sykdom, noe som allerede hadde etterlatt dem med en høy sykehusregning. Kristian oppfordret oss til å gi og understreket at Clint nærmest er en av oss og selv om vi alle sammen har egne behov, er det godt å legge fokuset utenfor seg selv noen ganger. Sam, basens økonomiansvarlig, hadde tatt med seg en kortautomat for anledning. Det var også mulig å donere kontanter eller, for dem som hadde glemt lommeboka, skrive ned konkrete beløp på små lapper som kunne betales til Sam i løpet av dagen. Kristian viste også fram et lysbilde med informasjon om hvordan man kunne donere på internett. Donasjonen var selvfølgelig frivillig, men så godt som alle ga fordi mottakeren var en de kjente. De fleste hadde en relasjon til Clint, som igjen gjorde giverhandlingen både moralsk og altruistisk.

I det Clint får inn nok penger til å kunne gjennomføre operasjonen, vil han mest sannsynlig takke Gud og anse det som et slags mirakel. I andre enden av Clints innsamlede midler så jeg vanlige folk som ga i affekt til en de bryr seg om, men det er kanskje i seg selv et mirakel? De som donerte penger vil mest sannsynlig forklare at de ga fordi Gud, via Kristian, oppfordret dem til det, selv om det ikke var spesielt mye tid til å konsultere Gud på før kortet ble trukket. På støttekurset lærte vi at Gud er giver av natur og at folks offer bare blir en kopi av hans handlinger. Etter at pengene var gitt og basemøtet fortsatte, brant jeg inne med spørsmålet om hvorfor Gud alene ikke ble stolt på i denne situasjonen, for hvis Clint var syk, kunne Gud helbrede og hvis Clint trengte penger, ville Gud forsørge. Den avslappede holdningen det samme basemøtet viste for ti minutter siden, da potensielt nye kontorlokaler ble diskutert og vedtaket om å stole Gud ble fattet, hadde forsvunnet. I stedet håper, ber og donerer ungdommene penger og jeg forstår det som mer skremmende å stole på at Clint blir frisk på samme mirakuløse vis. Dette illustrerer også det kristne nettverket i praksis, men i det organisasjonen blir sitt eget sikkerhetsnett, utfordrer det den direkte tilliten til Gud. Samtidig er Guds forsørgelse i praksis redistribusjon av rikdom i mer eller mindre eksplisitte former.

UiO virker heller ikke spesielt opptatt av resiprositet i ren økonomisk forstand, men har en mer åndelig forståelse av konseptet. Donasjonen til Clints ryggoperasjon er i teorien frivilling og ingen ville blitt sosialt sanksjonert dersom de kneip igjen pengepungen. Praksisen preges likevel av en mer eller mindre uuttalt norm om å ivareta fellesskapet. De materielle sidene ved en

generalisert resiprositet blir underordnet de sosiale. Dette samsvarer med Sahlins (2004, 194) forståelse av at forventninger om direkte eller umiddelbar retur i vennskapelige relasjoner er usømmelig. I en ren økonomisk forståelse vil muligens den forlengede returen assosieres med en negativ form for resiprositet. Negativ resiprositet beskriver forsøk på å få noe igjen for ingenting, uten å bli straffet for det av fellesskapet. Verken pengegavene til Clints ryggoperasjon eller tienden gir noen form for umiddelbar retur annet enn en lettere samvittighet, men innbakt i et framtidsscenario ligger det forventning om en hellig godtgjørelse.

Frelsesøkonomien

Til tross for at det nå eksisterer et større fokus på velstandsaspektet ved evangeliseringen enn tidligere, er ikke penger den eneste målestokken for verdi. Bytterelasjonene følger ikke en kommersiell logikk og kristne bytter befinner seg følgelig utenfor markedsøkonomien (Harding 2001, 122). Det generer en usynlig verden, som vitner om et åndelig kongedømme der Gud lovprises kontinuerlig. Verdisystemet der tar utgangspunkt i Gud og Jesus gjøres til den ultimate gaven som aldri helt kan gjenyttes. Gode troende, som informantene mine, er rause i Guds navn og gavene de gir inkluderer både bønn, tid, kreativitet og omgjengelighet, i tillegg til penger. Jeg vil kalle det troskapital, der Jesus er valutakursen.

Alle gaver kan veksles inn i troskapital, som noe man gir, får eller har. Folk gir penger både månedlig og som engangsbeløp til enkeltpersoner, prosjekter eller aksjoner. Under eksamensfesten til Impactlinja, der venner og familie ble invitert for å feire studentene, arrangerte Kristian en storstilt innsamlingsaksjon til de nye kontorlokalene. Han sendte rundt ei gryte folk kunne putte gullpengene sine, eller utfylte avtalegiroer, i. Et annet eksempel er pinseaksjonen i Arena, der kollekten gikk til et nytt kirkebygg i Afrika. Folk gir penger, gjerne til flere prosjekter og uavhengig av størrelsen på lommeboka, men i tråd med tienden. Folk gir også av tiden sin. De jobber gratis, leier ut kontorene sine til redusert pris, ber for hverandre og stiller mannsterke på dugnad. Under et helbredelsesseminar i hovedstaden sa en av talerne at det i Norge er en enorm innefrosset kapital som kan løses ut gjennom bønn, bare menighetene våkner opp og begynner å be. I tillegg har også Gud velsignet flere med spesielle evner, referert til som Åndens gaver. Nådegavene er gitt gratis, men er ikke til for personlig nytelse eller selvpromotering. «Walk in the fear of God and never prostitute the gifts», sa læreren som underviste i Den hellige ånd. Et vellykket kristen fellesskap forutsetter en tilstrekkelig tetthet av medlemmer som er velsignet med Åndens gaver (Csordas 1997, 133). Generelt kan det sies at alle gaver bør godtgjøre det kristne fellesskapet, slik at det kan vokse og nå nye.

Den som gir i lydighet, får. Troskapitalen kommer ikke nødvendigvis i pengeform, det viktigste er at arbeideren er verdt sin lønn. I Norge er lønn som regel ensbetydende med penger, men hos UiO kan det også bety mat på bordet eller en ny bil. På basen i Skien kommer det en pensjonist innom annenhver uke. Han har med mat som har gått ut på dato og som han har brukt tid på å samle inn fra matbutikker i hele grenlandsområdet. Det dukket også opp fagkyndig og gratis arbeidskraft da UiO skulle restaurere kjøkkenet på basen. Både elektrikere og rørleggere har bidratt uten å skrive regning. Den ene rørleggeren som tilbød seg å jobbe gratis hadde arbeidet i fengselet da det var i bruk og var nysgjerrig på hvordan det så ut nå. De andre som stilte opp gjorde det gjerne fordi de sympatiserte med UiO. Lønn kommer med andre ord i mange typer.

Troskapitalen trenger heller ikke komme i så standardiserte former og kan gjøre seg gjeldende uten at de som bytter nødvendigvis skjønner hva de utveksler. Trine, lederen av smågruppa mi, fortalte meg om en lek hun hadde gjennomført da hun var student ved Evangeliseringsskolen. Det var en byttelek som handlet om å utfordre seg selv til å være mer *frimodig* i evangeliseringen. Alle studentene startet med hver sin klinkekule og målet var å bytte til seg størst mulig verdi med utgangspunkt i den. Studentene bytta i flere runder, snakket med mange forskjellige folk, fikk fortalt om Jesus og endte tilslutt opp med å banke på døra til et fremmed menneske for å høre om det kanskje var noen der som ville bytte med dem. Ei dame åpna. Hun var i utgangspunktet positivt innstilt til bytteleken og ble stående å småprate over dørstokken. Plutselig endret samtalen karakter og dama fortalte uoppfordret at hun nettopp hadde blitt diagnostisert med kreft. Det endte med at studentene ba en forbønn for henne. Trine forklarte meg at dette var et eksempel på Guds omsorg i praksis, hvordan en useriøs lek med ett ble alvorlig og innlemmet i en større frelsesøkonomi. Gud ville at de skulle ringe på akkurat den døra og leken fikk en dypere mening enn deltakerne først erfarte. Trine fortsatte å besøke dama i tiden som fulgte.

Frelsesøkonomien knytter det kristne fellesskapet sterkere sammen. All troskapital tilhører i utgangspunktet Gud og alt befinner seg i en evig, jordlig byttesirkel. Gaven skal skape vedvarende bånd mellom giver og mottaker, lik et totalt, sosialt fenomen (Mauss 1995). Den kristne gaven gjør det, men i en litt større kontekst. De vedvarende båndene inkluderer en tredjepart, Gud, og strekker seg utover selve livets varighet. Troskapitalen plasserer alle gavene inn i en frelsesøkonomi, med en underliggende visshet om at den ikke kan veksles inn før i etterlivet.

Kristen først, norsk så

Frelsesøkonomien er til en viss grad på kollisjonskurs med velferdsstaten og det kristne fellesskapet verdsettes som regel over eller på bekostning av det norske.

Den norske velferdsstaten er et sosialt tilbud til alle innbyggerne i landet, som blant annet inkluderer forskjellige trygdeordninger, medisinsk hjelp og utdanning. Tilbudet gjelder alle innbyggerne i landet og i utøvelsen av det skal det ikke eksistere noen form for forskjellsbehandling (Melhuus 2012, 17). Velferdsstaten er et produkt av politiske prosesser som tilsynelatende går nedenfra og opp, med en rot i forståelsen av at en ekspansiv stat er den framste garantisten for frihet. Verdien tilknyttet det å yte en innsats for fellesskapet preger velferden, enten dugnadsånden er tuftet i sosialdemokratiet eller i evangelisk-luthersk kristendom. Dugnaden blir økonomisk formalisert gjennom skatteplikten, der vanlige folk trekker av lønna si til det nasjonale spleiselaget som igjen redistribuerer pengene slik at kollektivet får nytte godt av det (Vike 2004, 22-23). I Norge er skatteplikten så normgivende at velferdsstaten framstår som et gratis tilbud heller enn betalte varer. Det oppleves mer i tråd med en generalisert resiprositet der moralske forpliktete bytter skjer i tråd med gjensidighetsprinsippet mellom landets borgere. Følelsen av resiprositet skaper sosial avhengighet og en erkjennelse av felles, sosiale normer (Narotzky og Moreno 2002, 285). Velferdsstaten har blitt en sosial norm nasjonen sammen har blitt enige om å bidra til, noe som igjen styrker fellesskapet ved å ta vare på de som trenger det.

UiO skatter ikke av gavene de får. Organisasjonens leder var i mars 2015 ute med en kommentar til *Vårt Land* i forbindelse med endringer av skattereglene på pengegaver (Freistad, 2015). Han håpet ungdommene skulle slippe skatt og uttalte at fordi UiO bidrar på så mange felt i samfunnet, ville det kanskje gå opp i opp, hvis noen begynte å regne på det (ibid.). «Vi er så viktige at vi kan be om penger for den jobben vi gjør», sa Martha. Likevel var Bente klar da hun på støttekurset oppfordret alle til å holde orden i papirene sine. Hvert år leverer de ansatte en liste til UiO sentralt, der de viser en oversikt over hva de har fått av pengestøtte det foregående året. Lista leveres sammen med en erklæring som understreker hele den samlede summen er akkumulert via gaver. Hvis skatteetaten skulle bestemme seg for å gå organisasjonen etter i sømmene må folk kunne dokumentere inntekten sin. Selv om ingen ønsket å skatte av gavene de fikk, besøkte de fleste et offentlig legekontor før de dro på outreach. Å unnlate å bidra til velferdsstaten, men samtidig ønske å benytte seg av velferdstilbudet, tenderer mot en negativ resiprositet. Et økonomisk vinnende bytte, men som genererer en viss grad av moralsk distanse; kristen først, norsk så (Narotzky og Moreno 2002, 290).

Det trenger ikke å være umoralsk å prioritere ett fellesskap på bekostning av et annet, men i Norge blir det problematisk fordi velferdsstaten har utgangspunkt i en delt norm om sosialitet og forvaltning av midler i samfunnet. UiO og den norske offentligheten opererer etter forskjellige logikker. Velferdsstaten regnes i penger og kristne bidrag regnes i troskapital, men velferdsstaten forvalter likevel deler av troskapitalen. De moralske forståelsene i de to forskjellige sfærene blir tidvis uforenelig. Informantene mine mener at velferdsstaten gjør Gud overflødig. «I Norge i dag trenger du ikke stole på Gud, for staten tar over. Vi har NAV, mat på bordet og økonomisk trygghet. Velferdsstaten blir et hinder for tro», sa pastoren i Arena under en søndagstale. Offentlig velferd strider imot prinsippet om å stole på Gud som forsørger og flytter tilliten fra han og over til staten. Mange av tilbudene som før tilfalt kristen menighetspleie²⁴ er nå overtatt av velferdsstaten, som er et produkt av sekularisering og et hinder for en praktisk, kristen livsførsel der Gud selv er velferdsstat.

Gud, forsørgeren

«Gud er sjenerøs, derfor skal vi være sjenerøse. Vi skal speile ham. Sjenerøsitet er lovprisning og det er først og fremst en livsstil», sa Bente og understreket at sjenerøsitet er verdsatt i alle kulturer.

Sjenerøsiteten kjennetegner feltet mitt i begge ender: Alle skal ta imot det de blir tilbudt og alle skal gi videre. De kristne bytterelasjonene samsvarer med Mauss' (1995) forståelse av gaven. I følge ham inneholder alle gaver, selv pengegaver, en del av giverens åndelige essens. Noe de personlige misjonsteamene i feltet mitt er eksempler på. De danner grunnlag for solide nettverk og stimulerer ønske om komme med en form for gjenytelse, men ikke nødvendigvis i materialistisk forstand. Penger er ikke UiOs eneste målestokk for verdi og de gjenytter ofte i form av en mer relasjonell troskapital. De sender nyhetsbrev, postkort, små gaver, bønn og stiller i stand fester for misjonsteamene sine. I tillegg kan gjenytelsen utsettes til etterlivet. Frelsesøkonomien kjennetegnes på den måten av langsiktige investeringer i egen framtid. Simon Coleman (2006a, 177-178) argumenterer i denne sammenhengen for at grunnmuren i en trosideologi i praksis er troens virkning her og nå, som igjen er direkte målbar i antall frelste sjeler, innsamlet kapital og nyplantede kirker.

Folk gir i lydighet til Gud og han redistribuerer rikdommen etter behov. Det i seg selv, sammen med bibelen, har en legitimerende kraft for denne typen økonomisk livsstil. Selv i

²⁴ I løpet av feltarbeidet forsto jeg at mange av informantene mitt forventer det samme fra kirkesamfunnet sitt som jeg forventer fra staten. Mye av dagens velferdstilbud springer ut av tradisjonell menighetspleie, bare i Skien har både lokalsykehus, skoler og barnehager utspring i diakonal omsorg, ofte grunnlagt på pengegaver (Aasland 2010, 35).

Norge, der likhetsidealet råder og gaver blir utfordrende fordi de skaper ulikhet, er det mulig å overleve på pengegaver. UiO må likevel passe på så de ikke lar seg kontrollere av pengene de får. Fienden er kjent for å benytte seg av egosentrert materialisme i den åndelige krigføringen og derfor skal tilliten til økonomisk forsørgelse ligge hos Gud alen. han vil sørge for at alle får det de trenger. På den måten blir velferdsstaten, som ett ledd av en norsk sekulariseringsprosess, problematisk. Den gjør Gud overflødig. Han trengs ikke på samme måte nå, som tidligere.

7. Evangeliet er dødt i Norge

«I dag er det enklere å sitte på Skavlan og prate om sexlivet sitt, enn det er å snakke om tro i offentligheten», Ole (32).

Lisbeth (54), ei dame i Arena, forklarte meg at det ligger en ond ånd over landet som suger Kristus ut av befolkningen og leder folk inn i fristelser. Hovedtaleren på *Søsterveven* stilte spørsmål om hvilke løgner vi tillater at slår rot i samfunnet vårt, for barna våre vokser opp og tror det er greit å eksperimentere med løse, seksuelle relasjoner samtidig som staten har tatt monopol på selve livets begynnelse. Den forhenværende regjeringen implementerte en felles ekteskapslov. Oslobiskopen uttalte under en preken på en felleskirkelig gudstjeneste at kristendommen stadig mister fotfeste i landet og det bringer med seg konsekvenser nasjonen ikke er klar over, blant annet den nye folkesykdommen individualisme. Europaavdelingen ved UiO-Skien mener evangeliet er dødt i Norge og at landet nå er et egnet sted for misjonsvirksomhet. De fleste informantene mine var ikke like radikale som Lisbeth, men erkjente de trossmessige utfordringene kristendommen nå står ovenfor. Det står med andre ord ikke så bra til med nasjonens åndsklima, ble jeg fortalt, og det var en gjenganger.

Norge er et av verdens mest sekulære land, i alle fall på papiret. Da statskirka ble avviklet i 2012, var det som en hyllest til religionsfriheten og ble mottatt med åpne armer av de fleste, selv i feltet mitt. Pastoren Rolf-Inge støttet løsrivelsen mellom stat og religion, for intet statlig forum eller annet offentlig maktsentrum skal kunne utnytte posisjonen sin til å misbruke Guds navn. I støtteerklæringen hans ligger det likevel en anerkjennelse av utfordringene sekulariseringen har brakt med seg. Det oppleves krevende å lede mennesker til troa i dagens Norge. Kristendommens posisjon generelt, Den norske kirke spesielt, har endret seg drastisk de siste tiårene, fra formelt å være inkludert i landets beslutningstaking til i større grad å bli en ytre påvirkningskraft for menneskeverdet (Melhuus 2012, 102). Til tross for dette er religioner mer synlige i offentligheten nå enn for ti år siden (Furseth 2015b, 174) og frikirkene opplever vekst, spesielt blant unge (Botvar og Schmidt 2010, 9). Flere av informantene mine fortalte også at de merket en endring i det kollektivt kristne, med en høyere grad av tverrkirkelig samarbeid og støtte enn tidligere. Konklusjonen er likevel den samme; evangeliet er dødt i landet og det må det gjøres noe med.

I dette kapittelet vil jeg undersøke skjæringspunktet mellom en sekulær samtid og et kristent tilsnitt, hvordan sekularismen påvirker hverdagskristendommen i et land der troen er

tilsynelatende velkjent, men ikke vel kjent (Cannell 2006, 1). Jeg vil presentere noen av utfordringene som ligger i det sekulære og hva slags konsekvenser det får.

Nasjonens åndsklima, Jesus sjekker inn på Paradise Hotel

Klokka nærmer seg ti og smågruppa er snart ferdig, selv om det er både lakseruller og grønnsaker igjen på serveringsfatet. Dette er siste møtet før påsken og vi har akkurat diskutert oss gjennom søndagens tale før Isabell litt forsiktig forteller at denne uka skal det være Jesusuke på Paradise Hotel²⁵. Hun spør hva vi tenker om det, før hun raskt sier at det førte til debatt i *Vårt Land* om blasfemi, hvor det underliggende spørsmålet var om en annen religion ville funnet seg i liknende harselas. Intuitivt tenker jeg at ingen annen religion ville funnet seg i å bli tråkket på av et program som fronter både fyll og fanteri, men ingen sier noe, selv jeg. Isabell fortsetter: «Vi feirer jo påske, og det vet jo alle. Man skal ikke legge seg opp i andres liv, for det er et logisk tema å ta nå, for det er jo påske. Jeg syns ikke det er så blasfemisk, jeg». Hun kikker seg rundt, et par av de andre nikker, men ingen tar til motmæle. Jeg spør hva blasfemi er. Trine, lederen av smågruppa, svarer at det betyr gudsbespottelse, og hvis kristne spotter Gud er det mye verre enn hvis ikke-kristne gjør det, de vet jo ikke bedre. Fortsatt stillhet. Jeg tar ordet igjen og spør om det er greit å gjøre narr av det andre holder hellig. Ruth tar programmet i forsvar. Det er ikke bare kristendommen som blir gjort narr av, forrige uke var det babyuke og alle parene måtte passe på hver sin baby. Det er underholdning og god tv. «Vi kan ikke bli støtt av alb», sier Ruth. Deretter forklarer hun rammene rundt Jesusuka. Den handler om flere bibelske skikkelser, blant annet sjekker Barabbas inn på hotellet. Deltakerne må kle seg ut og Jesus må bo på samme rom som Maria Magdalena.

Det virker ikke som jentene vet helt hva de skal mene. Ingen vil vedkjenne seg å følge med på programmet, men de fleste framstår likevel relativt godt oppdatert på det som skjer. Av nasjonal presse er det bare *Vårt Land* som har reagert på tilstelningen. Jeg lurte på om det sier noe om programmets manglende nyhetsverdi eller hvor lite folk bryr seg om kristen tro. «De jokker jo på et kors», sier jeg.

Da kommer det endelig en slags reaksjon. Dette syns ikke jentene er greit, men til tross for dette kommer smågruppa til en slags enighet om at kristne ofte antas å være mer

²⁵ Paradise Hotel er en realityserie der en gruppe single mennesker sjekker inn på et luksushotell og konkurrerer om å bli værende der lengst mulig. For å få bli med videre i konkurransen må deltakerne finne en partner av motsatt kjønn de kan dele hotellrom med. Hver uke kommer det inn en ny deltaker, og den som står uten partner ved ukens slutt, i den såkalte parseremonien, må forlate hotellet. Spillet endres underveis og inneholder flere overraskelser og det er opp til hver enkelt deltaker hvor langt vedkommende er villig til å gå for å få bli værende igjen til sist, hvor paradiset (en pengepremie) venter.

konserverne enn de faktisk er og at flesteparten bare trekker på skuldrene av det hele. Det er sant. Det er i grunn ganske lite oppstyr over at religionens viktigste symbol blir skjendet i beste sendetid av en full nordmann. Programarrangørene slipper unna med det, folkedypet reagerer ikke. Kanskje det er et resultat av en privatisering av norsk tro, som igjen gjør at Jesusuka ikke oppleves som et personlig angrep? Jentene mener uansett at det er en slags positiv bivirkning at de lærer om kristendom på Paradise Hotel; de får jo høre om Jesus.

«Jeg klarte ikke bli fornærma eller sur, jeg», sier Isabell og smiler. Jeg bryter inn og sier at det virker som kristen-Norge syns det er greit å bli tråkka på tærne og for meg er det vanskelig å forstå etter tiden i feltet hvor jeg for første gang har skjønnet hvor viktig Jesus er. Ruth er enig, men påpeker at påsken har blitt allemannseie. Norge er et tradisjonelt kristent land og kristendommen tilhører alle, enda en positiv bivirkning av sekulariseringen. Jentene blir ikke sure, men teller små seiere i deres favør hele tiden.

Isabell tar ordet igjen: «For eksempel homofili i kirka. Det er det samme. Jeg sitter igjen med et delt inntrykk. Jeg er glad i folk og folk må få elske hvem de vil, men det står i bibelen at homofilt samvær er feil og at ekteskapet er forbeholdt menn og kvinner. Da tenker jeg at homofile kan gifte seg andre steder». Det sier jeg at jeg forstår, men samtidig har jeg trodd at hele frikirke-Norge har liten eller ingen aksept for homofil kjærlighet, for ingen har korrigert fordommene mine før nå. Isabell svarer at det ligger en sannhet der, at kristne nok er litt feige og tier for mye. «Jeg er kylling. Jeg kan ikke forsvare det spesielle, Jesu mirakler eller hvorfor det fins ondskap hvis Gud er god».

Trine tar ordet: «Vi må være ydmyke og framstå som det. Vi kan ikke vite, ikke si hva vi tenker, men vi må håpe og være trygge. Vi har ingen bevis, men vi har troa. Det at man tror betyr at man vet noe i hjertet sitt, selv om det ikke kan forklares. Samtidig har tro blitt veldig privat, det er noe man ikke snakker om i ikke-kristne settinger». Jentene er enige om at kristen status ofte havner langt bak andre sivile statuser som yrke eller hobbyer. Trine føler at så fort hun sier hun er kristen, følger det med et litt kjipt stempel som konservativ og hjemmевærende med nesa i bibelen. Det er hun ikke interessert i, så hun unnlater å fortelle om sin personlige tro før hun har blitt godt nok kjent med folk og de vet at hun er mer enn det fordommene tilsier. Folk vet at hun er kristen, men hun vil ikke oppleves som påtrengende eller dytte noe på noen. Hvis folk spør direkte om trostilhørigheten hennes, svarer hun ærlig, men spørsmålet må komme først. Det må være en form for nysgjerrighet der før hun har lyst til å åpne opp.

«Ja, jeg orker ikke være en sånn kristen som løper etter folk, det kan også ødelegge kristnes rykte», sier Trine.

En sekulær samtids utfordringer

Det er ikke alltid like kult å være kristen (Gilbert 2014). Jentene i smågruppa vegret seg for å offentliggjøre troen sin i møte med nye eller andre mennesker. I følge Sindre Bangstad (2012, 53-54) har norsk kristendom blitt mer privat og usynlig, samtidig er det en misforståelse at sekularismen på noen måte forutsetter eller avhenger av sekulariseringen, for sekulariseringen av samfunnet og av staten er to forskjellige prosesser. Det er ikke nødvendigvis graden og utbredelsen av religiøs praksis som har endret karakter, men forholdet mellom tro og offentlig liv, og Norge har privatisert tro. I følge Inger Furseth (2015b, 176) bygger den norske sekulariseringen på en institusjonell differensieringstese som skiller religionen ut fra samfunnet som en egen sektor der avstanden til de andre institusjonene blir stadig større. Differensieringstesen fører religionen inn i privatsfæren og den sekulære staten blir en forutsetning for liberale demokratier.

Kristendommens offentlige rolle har blitt redusert, men sekularismen bifaller ikke bare de troløse. Jan-Olav Henriksen (2012) trekker fram kristenfilosofen Friedrich Gogartens perspektiv på sekularisering. Gogarten tar utgangspunkt i at det som opprinnelig var kristne ideer og erfaringer nå har blitt grunnlaget i det humanistiske fornuftssamfunnet. De tidlige kristne sannhetene har blitt allemannseie og noe enhver kan erfare og erkjenne uavhengig av trostilhørighet. Sekulariseringa blir på den måten en legitim konsekvens av den kristne troen (Henriksen 2012, 153). Kombinasjonen av påska og reality-tv gjør budskapet tilgjengelig, selv om det neppe var denne legitimiteten Gogarten siktet til. Jentene i smågruppa mi syns uansett det var en positiv bivirkning at folk som kanskje ikke kjente spesielt godt til kristendommen allikevel fikk en form for religiøst påfyll. Det samme dukket opp da en gjestepastor hos Arena søndagen etter Melodi Grand Prix uttalte at han som kristen var veldig fornøyd med gårsdagens vinner, for et samlet Europa hadde stemt fram kandidaten som liknet mest på Jesus. Han anerkjente at det var kontroversielt å mene at en homofil transvestitt kunne likne på Jesus, men minna menigheten på at både mannen og kvinnen er skapt i Guds bilde. Gud er både mann og kvinne, Jesus er sønnen.

Gjestepastorens hylling av transe-Jesus og smågruppas positive reaksjon på Paradise Hotels påskeuke er eksempler på en omvendt sekularisme eller snikkristifisering, der kristne også kan ta i bruk sekulære verktøy for å spre budskapet. Fra feltarbeidet sitt blant en gruppe kristne i England, påpeker Matthew Engelke (2009, 41) noe av det samme. Gruppa opplevde at i takt med kirkas reduserte posisjon, havnet det kristne trosuttrykket på sidelinjen i offentligheten, blant annet tolket av andre som en form for provokasjon. Svaret for Engelkes informanter ble å

strategisk gjøre sekularismen til sin egen. De ønsket å skape en relasjon mellom bibelen og vanlige folks hverdag ved å vise at bibelen alltid har vært og er en del av deres livsverden. De tapetserte hjembyen med plakater som utelukkende viste pistoler og blomster, ingenting annet. Uken etter hadde små tekstbobler blitt tilføyd, blant annet med påskriftene: «Er det rett av Lisa å hevne seg på Phil?», eller «Bør Dirty Dans barn tilgi at han faket sin egen død?» Teksten henviste til *East-Enders*, en britisk tv-serie. Den påfølgende uken var den kristne gruppas logo tilført plakaten med påskriften «såpeserier fra bibelen. Full av livets kvaler, kamp og emosjoner. Bibelen: mer relevant enn du skulle tro» (Engelke 2009, 1). Plakatene var en del av gruppas velplanlagte kampanje for å skape blest rundt bibelen og få den vanlige mannen i gata til å tenke på den. Gruppen understreket at det som av mange blir regnet som lavkultur også kan inneholde store spørsmål og benyttet seg av en strategisk sekularisme for å vise bibelens aktualitet (Engelke 2009). I den sammenhengen var verken Jesusuka eller Grand Prix vinneren Conchita Wurst beviste kristne eller strategiske forsøk for å revitalisere troen, men i det de først finner sted tolkes de som positive bivirkninger av sekulariseringen.

Samtidens sekularisme bringer med seg langt flere utfordringer enn positive bivirkninger, selv om små seiere telles over en lav sko. En kveld på et smågruppemøte ble jentene sittende å diskutere hvorfor bibelen er så full av mirakler, når de opplever at det skjer så lite utrolig til vanlig. De konkluderte med at en hektisk hverdag gjør det lett å glemme å inkludere Gud, som igjen resulterer i at det blir vanskeligere å få øye på alt det fantastiske han gjennomfører. Jentene visste også hva de måtte gjøre for å bli bevisst hverdagsmiraklene; tankene deres må settes opp mot handlinger. Tanker alene skaper ikke grobunn for mirakler, de er avhengig av faktiske troshandlinger. Lillian (20) eksemplifiserer det i en forestilt helbredelsessituasjon. Hun ber oss se for oss en kristen passere en ukjent mann på gata, som helt åpenlyst har smerter. Hvis den kristne ber inne i seg om at mannen må bli frisk, i stedet for å stoppe opp og høyt be en forbønn, vet ingen av dem som står rundt hvem som står bak mannens helbredelse. Kristne graver på den måten sin egen grav hvis de ikke anerkjenner hvem det er som faktisk utretter mirakler. Trine nikker samtykkende og tilføyer at folk i Norge ber, men uten en forventning om at noe kan skje og det blir en selvoppfyllende profeti. De må tro for at noe skal skje, selv kan jentene i smågruppa jobbe for å bli mer frimodige og oppsøke flere fremmede, selv om det er flaut. Isabell sier det er viktig, for man aner ikke hvem den trengende kan være og plutselig viser det seg at man kanskje har ignorert en *gudsfigur*.

Tanken på og evnen til å gjennomføre hverdagslige troshandlinger virker utfordrende på jentene i smågruppa, men stimulerende på ungdommene i fengselet. Flere av jentene i smågruppa mi hadde gjennomført disippeltreninga si, enten ved basen i Skien eller i utlandet og i

overgangen fra UiO til menighetslivet skjedde det en endring. Gud ble med ett mer privat og evangeliseringen mindre offentlig. Der UiO-studentene har en langt mer trosaktiv hverdag med kristent samvær døgnet rundt og flere arrangement der ikke-kristne aktivt oppsøkes, vegret jentene i smågruppa seg for å snakke offentlig om tro eller oppleves påtrengende i møter med mye mennesker. Hos UiO deles alt med alle stort sett hele tiden og fellesskapet gjør det mindre ensomt å forvalte troen, mens det i en menighet bare er møte hver søndag, i tillegg til smågruppeaktivitet. Jentene jeg fulgte var samlet i et kristent samvær på søndager, annenhver tirsdag og noen ganger benyttet de seg av tilbudet til *KRIK*. Sekulariseringen påvirker menigheten i større grad enn UiO, og UiO har et langt mer trosaktivt hverdagsliv. Etter disippeltreningsskolens outreach, men før uteksaminingen, gjennomføres som regel en uke med debrief der studentene snakker om hva de har vært igjennom, men også hvordan de best mulig kan vende tilbake til samfunnet. UiO oppfordrer studentene til raskt å bli aktive medlemmer i en menighet, slik at de kan etablere et kristent fellesskap det er naturlig å være en del av, selv etter disippelskolens slutt, for troshandlinger skaper mirakler og synliggjør potensialet i kristendommen.

I <3 Grenland

UiO og Arena jobber aktivt for å bli en motvekt til den norske sekulariseringstrenden som gjør religionen til noe privat anliggende. Det krever synliggjøring, tilgjengelighet og felles møtepunkt der frelste møter fortapte og naturlig kan engasjere dem i samtaler om tro. Det nære fellesskapet står sterkt blant europaavdelingen på basen og halvåret før mitt feltarbeid var Arenas overordnede tema «I <3 Grenland». De har hjerte for Grenland. Ungdommene i fengselet pratet generelt mye om alt de hadde hjerte for, men Skien sto i en særstilling. De ønsket å gjøre stedet mottakelig for Gud, spre budskapet og være en kilde til positivitet for innbyggerne, og viste blant annet det gjennom å plante et nytt kirkefellesskap i byen.

Til tross for en ekstra hard puls i Grenlandshjertet averterer verken Arena eller det nye kirkefellesskapet møtene sine i avisa og er avhengig av at medlemmene selv rekrutterer i sine egne omgangskretser. En reell utfordring er å gjøre seg kjent utenfor det allerede etablerte fellesskapet og oppsøke ikke-kristne arenaer. Mission Europe jobber tett mot nærmiljøet for å skape en bredere kontaktflate mellom seg selv om samfunnet rundt, med fellesskap som fanesak. Gateevangeliseringen er en del av disippeltreninga, men på en mer relasjonell måte. Ingen spør lenger om folk har hørt om Jesus, i stedet spør de om hvordan folk har det og tar seg tid til å lytte. De oppsøker samtalen. Evangeliseringsskolen har begynt å sitte på torget natt til lørdag og

tilby te og prat til tilfeldige forbigående. Det handler om å se mennesker og tilby dem noe de trenger, som en medisin mot individualismen.

I tillegg til dette jobbet basens ungdomsavdeling aktivt for å nå en målgruppe det ellers ikke bugner over av tilbud for. Gateevangeliseringen foregikk ofte på torsdager, som et ledd i torsdagskafeen *Café Motta*, et arrangement for ungdom i kjellerlokalene på fengselet. Kafeen solgte diverse småvarer og var godt besøkt av lokale ungdom, både med og uten trostilhørighet. Der ble de tilbudt brettspill, småprat og musikalske innslag. For meg framsto fellesskapet, og ikke misjoneringen, som det viktigste. Det samme går for organisasjonens to andre arrangement rettet mot ungdom, Prison Break, en helg der ungdommer fra lokale menigheter inviteres til å ta over fengselet spekket med forskjellig program, og *Viva la Vida*, en festkveld med DJ, dansing, konkurranser, kiosk og matservering i bakgården på fengselet, med høyt trykk og mye folk.

Selv om UiO jobber for å få et bredere nedslagsfelt i Skien, bærer stedet preg av kun å oppsøkes av troende. Det er generelt sett lite uformell, sosial kontakt mellom kristne og ikke-kristne i Skien. Like barn leker best og like barn tenderer mot å dukke opp i kristne fellesskap. Bente på støttekurset sa at hun hadde få ikke-kristne venner og det er forståelig hvis UiO både er arbeidsplass og omgangskrets. I tillegg tenderer moderne kirkefellesskap mot å tilby det som trengs, slik at kontakten med det sekulære samfunnet minker. Bare i Skien fins det to kristne privatskoler og flere av menighetene tilbyr leksehjelp, barnepass, ungdomsklubber, studentsamvær og *KRIK*. Trosuka er full av tilbud. På en spillkveld med jentene fra smågruppa dukket det opp over tjue stykker fra det kristne miljøet på Høgskolen. Kristne er flinke til å nå hverandre, men ikke like flinke til å nå andre. Det blir paradoksalt at det oppleves vanskelig å lede nye til troen slik at fellesskapet vokser og samtidig komme med en økende grad av interne tilbud som minker kontaktflaten mellom kristne og samfunnet rundt. Det føles utfordrende at troen er drevet vekk fra offentligheten, men årsaken til det kan ikke henges på sekulariseringen alene.

I følge pastor Rolf-Inge er det som nevnt to ting som aldri kan gjøres alene, det ene er å være gift og det andre å være kristen. Det kristne fellesskapet blir en forutsetning for god trosforvaltning og det jobbes for at tilgjengelighet skal kjennetegne den moderne trospraksisen. Selve poenget med evangeliserende kristendom bygger på misjonsbefalingen (Matt 28:19) og søker en stadig ekspansjon av fellesskapet, med årvåkenhet overfor nykommere (Luhmann 2004, 520). Hos Arena eksisterer det en aldri-alene politikk, hvor de som er nye blir ivaretatt. Alle i menigheten har blitt oppfordret til å være på vakt hvis noen så nye ut, for ingen skulle stå alene med mindre de ønsket det. Helst skal alle føle seg velkomne fra første stund og inkluderes i fellesskapet så fort som mulig, og sånn er det i praksis. På mitt første besøk hos menigheten, da

jeg stakk innom av ren nysgjerrighet og før jeg hadde spurt om lov til å gjennomføre feltarbeidet mitt der, ble jeg oppsøkt av flere. Jeg ble hilst på som om jeg hadde vært der før og det var helt naturlig at jeg kom igjen. Jeg ble oppsøkt og pratet til. I tillegg har Arena en *connect-stand* ute i foajeen, full av brosjyrer med informasjon om Arena og hva som skjer i kirkeuka. Alle nye får dette gjort klart i en ferdig goodie-bag som også inneholder en verdikupong til menighetens søndagskafé. Hos Arena var det lett å bli inkludert, som pinsekristne grupper flest vektlegger de inkluderingsprinsippet.

Gud er løsningsorientert

Heldigvis står ikke informantene mine alene om å møte de sekulære trosutfordringene. De har Gud med på laget og Gud er løsningsorientert. Han gjør det mulig å slå tilbake og forene mangfoldet om den ene, kristne sannheten. Enhet skaper fellesskap og folk ønsker fellesskap. Gud kommer med en rekke løsninger på det sekulære problemet gjennom uformelle, nære fellesskap, relasjonell kristendom, bibelkampanjer og større grad av tverrkirkelighet. Gud er kreativ og gjennom ham finner informantene mine nye, kreative troshandlinger for å revitalisere sin egen tro, spre den og snakke om den til uinnvidde, selv om det skorter på møtepunkt mellom den religiøse og den troløse delen av befolkningen.

Bibelen til alle

I begynnelsen av mai fikk jeg nyss om at noe utenom det vanlige var i gjære. Flere på basen var stresset, ringte rundt og prøvde å få med seg lokale støttespillere til både å donere bønn og penger til en kampanje de kalte *Bibelen til alle*²⁶. På en intern konferanse for UiO stilte noen et spørsmål ved organisasjonens planer for markeringen av det forestående reformasjonsjubileet. I 2017 er det 500 år siden Martin Luther utløste reformasjonen, i hovedsak som en reaksjon på katolikkenes avlatsordning, og på mange måter revolusjonerte kristendommen ved å gjøre den tilgjengelige for folk flest på deres eget språk. Dette skal selvfølgelig markeres og Loren Cunningham utfordret UiO-Norge på å gjennomføre en kampanje som igjen ville gjøre troen tilgjengelig og skape blest rundt *verdens viktigste bok*. I denne sammenhengen ble Bibelen til alle en realitet. Kampanjen er enkel å forstå; penger skal samles inn, slik at alle husstandene i Norge på sikt kan bli tilbudt en bibel. Historiene om Jesus trenger en renessanse og Guds ord må igjen bli allemannseie, i reformasjonens sanne ånd. Visjonen om å tilby enhver husstand i landet en bibel

²⁶ For en mer inngående presentasjon av kampanjen se Høglad 2015.

er et stort mål for en relativt liten organisasjon. Av den grunn bestemte UiO seg for å gjennomføre et prøveprosjekt i Finnmark, fylket med lavest innbyggertall. I løpet av høsten 2014 skulle kampanjen igangsettes, sammenfallende med Norges grunnlovsjubileum, som en hyllest til grunnlovens kristne fundament.

I oktober dro hele UiO-Norge til Finnmark og i løpet av måneden skulle 32.000 husstander besøkes. Misjonsprosjektet var avhengige av å knytte til seg flere deler av kristen-Norge for å klare å gjennomføre prosjektet. Kristne landet rundt ble oppfordret til å donere troskapital både i form av tid, bønn og penger, prosjektet er fullstendig gavefinansiert og alle som ville være med under selve kampanjedagene fikk lov til det, for en så systematisk utdeling av bibelen har aldri blitt utført i Norge. I tillegg var UiO avhengige av at en lokal forankring til husly, transport og støtte under selve utdelinga. Det skulle sikre kampanjens langsiktige virkninger ved å tilby kristent fellesskap til de som takket ja til biblene og ønsket mer enn bare den hellige teksten. Biblene som ble delt ut var i kunstsinn og av det mer påkostede slaget, og kom med en leserinvtasjon som kort forklarte den kristne troen og hva som skjedde i tidsperioden mellom Det gamle og Det nye testamentet. Det ble også arrangert flere lokale debattmøter og forskjellige typer menighetsarbeid rundt om i fylket under kampanjen, selv Loren Cunningham kom på besøk og talte ved flere anledninger.

I en salig sammenblanding av å bli invitert med og å invitere seg selv, satt jeg i midten av oktober på et fly til Finnmark. Skiensbasen hadde fått ansvaret for utdelingen i Alta kommune og både studenter og stab stilte mannsterke. Jeg ble plukket opp på flyplassen av gamle feltkamerater og kjørt til ukas tilholdssted, et menighetshus i Alta. Der lokale ildsjeler ikke bare lånte ut storsalen sin, men også stilte hjemmene sine, bilene sine og seg selv til disposisjon for å sikre en vellykket gjennomføring av kampanjen. Formiddagene ble tilbragt med undervisning for Impact-linja og evangeliseringsskolen, der fokuset for uka var bibelen. Det kom en kokk i totida som komponerte dagens middag, som vi spiste relativt tidlig. Da klokka nærmet seg tre ble vi delt inn i team. Et team per bil, lastet med fire kasser hellig skrift og små kart der dagens rute var tegnet inn. Jeg tilbrakte to kvelder i Alta sentrum, og to andre på veien langs Finnmarksfjorder. Alta er en av Norges største kommuner, men hvis UiO først hadde gått offentlig ut og proklamert at ethvert hus skulle besøkes, måtte det gjennomføres og overraskelsen var stor i de dørkarmene som bokstavelig talt lå ved veiens ende. Menneskene som åpnet opp var imøtekommende, de fleste takket ja til bibelen. Da uka nærmet seg slutten opplevde flere som helt eksplisitt sa at de hadde ventet på oss, for de hadde familie eller venner som hadde fått en ny bibel og nå ville de selv ha.

Guds ord har en sentral plass hos UiO og gjennom bibelen til alle skapte de konkrete møtepunkt mellom kristendommen og det sekulære samfunnet rundt. I overvekkelsen av en gave med et iboende potensiale til å snu opp ned på folks hverdag og egenhendig lede dem til troen, gjorde UiO seg tilgjengelige. Riktignok var organisasjonen på forhånd blitt enig om at visse retningslinjer måtte gjelde for utdelinga. Det skulle ikke under noen omstendigheter foregå evangeliserende aktivitet i dørkarmen, ingen forbønn eller helbredelse. «Ingen gladkristen aktivitet», sa den ene lederen i en fleipete undertone før en av ettermiddagene vi skulle ut. Møtet skulle kjennetegnes av et hyggelig og høflig tilbud, uten påtvingende misjonering. Takket vedkommende ja, fikk de også tilbud om å komme på et informasjonsmøte menighetene i Alta arrangerte og en festforestilling i Nordlyskatedralen der Loren Cunningham selv kom for å tale og et teaterstykket om grunnloven skulle vises. Baktanken med dette var at de lokale menighetene skulle få lov til å forvalte kampanjens langtidseffekt, ved å tilby et vedvarende fellesskap i tillegg til bibelen. I etterkant av kampanjen opplevde menigheter rundt om i fylket en økende interesse med mulighet for vekst og flere steder ble det startet opp *Alphakurs*.

I Finnmark takket over 28.000 ja til en bibel. Statistikken ble sirlig ført inn fortløpende på et skjema som ble levert til sekretariatet etter dagens runde var fullført. Flere andre fylker har meldt sin interesse for en videreføring av prosjektet. I Sogn og Fjordane har prosessen kommet lengst og har etablert et tverrkirkelig interimstyre for videre planlegging. UiO har ikke ressurser til å gjennomføre kampanjen i andre fylker, slik de gjorde i Finnmark, men håper menighetene selv vil forenes rundt bibelen og ta lokalt eierskap til prosjektet. UiO har fortsatt en visjon om å nå alle i Norge med det hellige budskapet, og vil være en viktig samarbeidspartner for Bibelen til alle i tiden som kommer (Valbø 2015, 8-9). Jeg ble fortalt at evangelisering i hjemtraktene stadig er mer prekært og Gud velsigner de som er lydige mot ham med en vilje til å skape endring og en sterk gjennomføringsevne. Gud er løsningsorientert og langsiktig i planleggingen sin, med en stadig evne til å fornye formene evangeliseringen kommer i.

Den nye folkekirke er fellesskap

I *When God talks back* (2012, 15) beskriver Tanya Luhrmann informantene sine med et utseende som passer bedre inn på et treningssenter enn i en kirke. Ingen bruker dress eller kjole, men dukker opp i uformelle klær som shorts og joggesko. De kaller seg bibelorienterte og omfavner en åndelighet der Gud søkes hver dag. Forsamlingsstedene er ikke tradisjonelle kirkebygg, høye spir er ingen forutsetning for å nå guddommen. I mitt tilfelle har et tidligere LO-bygg og et gammelt fengsel vist seg som ypperlige tilholdssteder, mens andre moderne kirker samles i

kinoer, på konsertarenaer eller auditorier uten tilknytning til den kristne troen. Harde kirkebenker er erstattet med behagelige stoler. Kirkekoret og salmene er for lengst erstattet av et lovsangsband. Jeg kjenner igjen Luhrmanns (2012) gjengivelse i pinsekristendommen jeg møtte, og tolker det som et uttrykk for en uniform pinsekristendom som tilbyr en trosforvaltning på en ny måte.

På søndagsmøtene hos Arena så jeg ikke snurten av verken slips eller skjorte, men jeg hørte ofte bandet før jeg hadde kommet inn i møtesalen. Det fungerende kirkerommet inneholder ingen soner som er for hellige til at vanlige folk kan gå dit eller oppholde seg der og scenen er for alle. Pastorparet ville aldri tatt på seg klær forbeholdt et presteskap. Hos Arena er det lite som skiller det hellige og det profane, med en flat struktur i sann pinsekristen ånd, der alle er like foran Gud. Rolf-Inge kan helt fint kombinere en dyptgripende søndagstale med en hullete olabukse og tøysko. Ingen må sitte i ro med lemmene inntil kroppen og være stille, folk er folk, og det er fint. Det uformelle fellesskapet har en appellerende effekt og Barbara Ehrenreich (2010, 45), amerikansk forfatter og samtidsdebattant, argumenterer for at de nye kirkene bevisst er sekulært utformet for å senke terskelen mellom det kristne fellesskapet og den sekulære omverden rundt. Ingen skal føle at de har snublet inn i en fremmed sekt. Kirken er heller ikke en bygning, men et kristent fellesskap som fins i hjertet, og har i stor grad droppet klassisk kirkedekorasjon som ikoner, kors, tårn og bilder av Jesus som en strategisk inkluderende gest ovenfor de søkende. I Arena er det ingen synlige, kristne symboler. I begynnelsen av feltarbeidet sto det et kors på scenen med påskriften «I <3 Grenland», men det forsvant i løpet av mars.

«Nei, her er det ikke som hos katolikkene, dere skal slippe å reise fra hytta for å gå i kirka», fleiper Rolf-Inge på søndagsmøtet andre påskedag. Det første arrangementet Arena tilbyr i løpet av påsken. Deretter oppfordrer han oss til å klappe for sidemannen som kommer til kirka på en så fin mandag som dette. Det har vært sol hele dagen. Folk bryter ut i applaus, tar sidemannen i skuldra og smiler. Arena legger til rette for at folk skal komme og retter seg etter menigheten i stedet for at menigheten må rette seg etter kirka. Pastorene er flinke til å understreke at de har tiltro til at folk skal klare å være kristne på fritida, for familien er et like viktig kristent fellesskap som kirka.

Mandagstalen springer ut av påskekrimmens avslutning: svik, misunnelse, mord, sammensvergelse og konspirasjon. En analogi til slutten på evangeliene. Påska er den store historien om hvordan Gud vil forsone seg med menneskene igjen. Rolf-Inge snakker om Peter og referer til Markusevangeliet, der Jesus forutså Peters fornektelse av ham. Jesus sier til Peter med sikkerhet at før hanen galler, skal Peter ha fornektet ham tre ganger. Peter repliserer eplekjekt at noe sånt aldri kommer til å skje, for selv om hele verden eventuelt vender Jesus

ryggen, skal han bli. Peter havner imidlertid i en vanskelig mellomposisjon, han følger etter Jesus, men ikke på ordentlig. «Peters ytre press møter hans indre styrke», sier Rolf-Inge, og forteller at Peter tre ganger i løpet av natta sier han ikke kjenner Jesus. Da han forstår hva han har gjort, faller han på kne.

Rolf-Inge dveler en stund på kampen mellom ytre fristelser og indre styrke, som er overførbart til å skape unnskyldninger for egne fristelser. Det er som regel veldig lett å kjenne seg igjen i det han snakker om. Det er nært, forståelig, lett håndgripelig og relevant for oss alle, selv for en tviler som meg. Rolf-Inge gjør seg tilgjengelig og sårbar, i det han viser at han bare er et menneske. Han snakker videre om David og Batseba. Om å være på feil sted til feil tid. Om hvordan vi kan beskytte oss fra fristelser ved tankens og bønnens kraft. Om hvordan vi blir frelst, at vi kan få fred med Gud igjen og at Gud lengter etter oss. Lovsangbandet har sneket seg opp på scenen igjen og tonesetter Rolf-Inges avsluttende ord. Han lever seg alltid inn i sin egen tekst, kanskje fordi den som regel ligger tett opp til erfaringene hans som pastor og medmenneske, og også i dag står han med blanke øyne når han oppfordrer oss til å snakke med Gud og bare være i hans nærvær.

Arena tilbyr folk et nært og relasjonelt fellesskap de kan forvalte troen sin i. Ehrenreich (2010, 144) skriver om liknende menigheter som en form for behovsprøvd kristendom med en mer forretningsorientert tilnærming til hva en kirke er og kan være. Det fungerer ikke lenger å bare annonsere kirketidene i avisa og håpe at folk dukker opp, i stedet må menighetene aktivt begynne å finne ut hva folk ønsker seg av en kirke. Arena opererer med tillit til menighet og frihet i troen når de understreker at folk klarer å være kristne på fritiden. De ønsker å tilby en nær kristendom, med et intimt uttrykk.

«Pinsevern eller påskevern, samma det»

Ordene tilhører hovedtaleren på Søsterveven. Hun avsluttet talen sin med å oppfordre kristne til å heie på hverandre i forskjellige sammenhenger, for Jesus er selve veien, sannheten og livet. Den sannheten har makt til å forene kristne på tvers av teologiske motsetninger. Evnen til tverrkirkelig samarbeid har blitt løftet fram i flere situasjoner som viktig og nytt, og har preget feltrelasjonen min fra den brå begynnelsen i Bamble, via UiO og til bibelparadens avslutning i Alta. I ett av våre første møter fortalte Rolf-Inge meg at de aldri kunne ha startet opp Arena for tjue år siden. Det hadde ikke det religiøse miljøet i Grenland akseptert, spesielt ikke med tanke på at det allerede var etablerte, velfungerende pinsemenigheter både i Skien og Porsgrunn. Spenningene mellom menighetene var før preget av konkurranse om de samme medlemmene. I

forbindelse med oppstarten av det nyplantede kirkefellesskapet, uttalte Synnøve at alle kristne strengt tatt tilhører samme menighet, for Gud er alles Gud og det bør være grunnlaget for alt fellesskap og samarbeid.

Jeg vet ikke hva som har endret seg, heller ikke informantene mine er sikre. Der det før var kniving om høyest medlemstall, regierer det nå en felles enighet om at det er flere måter å nå den ene sannheten på. Menighetene har generelt blitt rausere mot hverandre. Noen fortalte meg at det står skrevet i Johannes Åpenbaring, endetidsberetningen, at menighetene vil søke hverandre når det nærmer seg Jesu andre komming, det nye bruddet. «Det er merkbare endringer i landet», forklarte Maria, «Den hellige ånd planlegger noe, en vekkelse eller en oppvåkning». Det sammenfaller med Jesu siste bønn til disiplene. Der oppfordret han alle kristne om å være ett med hverandre og ett med Gud (Joh. 17). Personlig tror jeg UiO har spilt en viktig rolle for tverrkirkeligheten i Grenland. De lar utgangspunktet for arbeidet sitt være å dele den sannheten som har makt til å skape enhet. Uten at de skal få stikke av med all æren, er de flinke til å tilknytte seg lokale menigheter med en felles interesse for misjonering, både i fjernt og nært. Mission Europe ble grunnlagt fordi evangeliet oppleves dødt i Europa, satt på spissen betyr det at de fleste har hørt om Jesus, men at et fåtall virkelig kjenner ham.

Evangeliet er dødt i Norge

Høsten etter feltarbeidet mitt plantet Mission Europe en ny kirke i byen. Flere i lederteamet hadde mottatt kall fra Gud om å komme tilbake for å etablere et fellesskap. Synnøve fortalte meg at det ville vært nærmest hyklersk å prate stort om nær tro, uten å starte en egen menighet. *2:42-kirka*²⁷, oppkalt etter et bibelvers i Apostlenes gjerninger «De holdt seg trofast til apostlenes lære og fellesskapet, til brødsbrytelsen og bønnene» (Apg. 2:42), skal ikke konkurrere om medlemmer i en by som allerede er preget av høy forsamlingstetthet. Derimot ønsker de å tilby noe Gud har fortalt dem at folk trenger, et fellesskap som botemiddel på folkesykdommen individualisme. De vil finne de som ennå ikke er funnet, tenke nytt og nå unge. Formen er uformell og hyggelig, troen skal gjøres tilgjengelig på en ny måte.

Det norske, kristne mangfoldet klarer nå, i større grad enn før, å enes om at det er flere måter å nå sannheten på. I stedet for å motarbeide hverandre, preges nå relasjonene av tverrkirkelig samarbeid. En samlet trupp gjør det lettere å møte de sekulære utfordringene. Evangelisering i hjemtraktene blir stadig mer prekært og det er nå fullt mulig å gjennomføre deler av outreachen i nærmiljøet. I tillegg har misjonen en egen evne til å fornye seg selv, bibelen har

²⁷ 2:42-kirka ble etablert etter feltarbeidet mitt offisielt var over. Men, jeg har vært på besøk og da var litt over tjue stykker samlet hjemme i stua til den ene av lederne, for mat, prat og sang.

for lenge blitt tilgjengelig som app, lydbok og i mp3-format. Selv om den strategiske sekularismen ikke benyttes like bevisst hele tiden, viser Gud seg stadig mer løsningsorientert. I bibelen sier Paulus at folk skal gjøre det enkelt å formidle budskapet, fjerne hindre og forvalte det i valgfri form. Jesus brukte det som lå han for hånden, og fellesskapets måltid har potensielt en langt viktigere effekt enn budskapets innpakning. Synnøve fortalte meg en gang at hun i studentfellesskapet hun ledet blant studentene på Høgskolen i Telemark hadde gjennomført nattverd med cola og taco, i stedet for oblat og altervin²⁸. Jesus visste at mat skaper fellesskap og i det nye husfellesskapet dreier samværet seg om måltid og misjon, med en spesiell vekt på hvordan brødsbrytelsen evner å knytte folk sammen.

Selv om sekulariseringa i Norge har kommet langt, tror ingen lenger at religion fullstendig vil avvikles i det moderne samfunnet. Det religiøse vil alltid være tilstede, integrert i mennesket, med løsninger på spørsmål vi ennå ikke har funnet svar på (Kapferer, Eriksen og Telle 2009, 3).

²⁸ Matt Tomlinsons (2014, 49) viser noe av det samme i sine beskrivelser av et nattverd på Fiji der den tradisjonelle kavaen har fått innpass.

8. Avsluttende bemerkning

Det er en stund siden jeg forlot klasserommet mitt med en erkjennelse av at jeg manglet noe de andre hadde. I Norge er det fortsatt vanligst å være kristen, men erfaringen av kristendom har endret seg. I *Religionens tilbakekomst i offentligheten* konkluderer Inger Furseth (2015b, 170; 181) med å avkrefte troens tilbakekomst og understreke at det har skjedd en religiøs svekkelse blant den norske befolkningen. Det er færre som tror, ber, går til gudstjeneste eller deltar i de kirkelige overgangsritualene. For første gang noensinne kunne Den norske kirke i år melde om at under 60% av nordmenn valgte å døpe barna sine (Hammerstad 2015). Norge opprettholder med andre ord en vedvarende sekularisering og kristendommen opplever seg selv som tilsidesatt i et landskap som før var gjennomkristnet.

Til tross for dette har religiøse uttrykk blitt mer synlig i offentligheten de siste tiårene og trosdebattene har endret ordelag. Der konservativ og karismatisk kristendom var 1970-tallets skurk, blir nå islam uglesett og frikirkelige samfunn mer positivt omtalt (Furseth 2015b, 174). Pinsekristendommen er i ferd med å bli stuerein, både i norsk offentlighet og som antropologisk forskningsobjekt. Joel Robbins (2014, 160) mener sekulariseringen blir en for enkel forklaring på moderniseringens konsekvenser og at den heller ikke stemmer overens med pinsebevegelsens etablissement som den nye verdenskristendommen.

Disse religiøse trendene påvirker også den norske åndeligheten. Både UiO, Arena og den nyetablerte 2.42-kirken er del av et universelt pinsekristent paradigme og sammenfaller på flere punkter med internasjonale strømninger. Blant annet i hvordan troende må vise lydighet til kallet sitt, bryte med sine tidligere liv, la seg lede av Gud og stole på han for økonomiske bidrag. I tillegg kan Bibelen til alle illustrere et lokalt uttrykk for en langt større global kampanje. UiO har en visjon om å oversette bibelen til alle verdens språk, for deretter å kunne tilby hele verden en bibel. Arbeidet har utgangspunkt i Gud og hans ønske om å få være velsignende, løsningsorientert og god. På den måten setter det de nåværende frikirkelige aktivitetene i Skien inn i en større, internasjonal tradisjon.

For å oppsummere gjennomsyrrer Gud fortsatt verden. Han fins og er ekte, men kristne må få hjelp til å erfare ham. De som får det, lærer helt spesifikke måter å kommunisere med Gud på og har en oppskrift på en tilegnelsesprosess som bidrar til å gjøre de gudlike erfaringene både allmenne og unike. Effektene av Gud deles og reproduseres i fellesskap. Vitnesbyrdet blir i seg selv et narrativt bevis på en guddommelig eksistens og fungerer i seg selv motiverende for nye handlinger. Forestillingene om Gud ligger forankret i kristne fellesskap.

Det å bli kjent med Gud legitimerer en tilsidesettelse av det sekulære samfunnet til fordel for det hellige kallet. Både UiO og Arena fordømmer den postmoderne tilstanden som tilsier at sannheten er subjektiv. Likevel har den individuelle søken etter Gud flere postmodernistisk trekk ved seg og det felleskirkelige arbeidet åpner opp for forskjellige lesninger av bibelen. I feltet mitt har det blitt en større aksept for at det er flere måter å nå den ene sannheten på og i den sammenhengen har trossamfunn alt å tjene på å fremstå nøytrale. Klare identitetsmarkører vil kunne skape mer splittelse enn samhold. Pinsekristne grupper har ofte et ekstremt inkluderingsprinsipp og tenderer mot å overkommunisere det som forener, for eksempel i lovprisningen der alle blir likeverdige bidragsytere.

Ønsket om å fremstå nøytrale sammenfaller med den norske likhetstankegangen der forestillingen om likhet er et viktig premiss for inkludering. I en pinsekristen sammenheng er ulikhetene tilsynelatende enklere å akseptere, for alle er i utgangspunktet like foran Gud, som elsker fram ulikheter gjennom sine unike skaperverk med et ønske om menneskelig mangfold. Likevel blir ulikhetene i neste runde inkorporert i de standardiserte oppskriftene for tilegnelsen av Gud. Det oppretter blant annet kristne biografier rundt et episodisk før-etter perspektiv der alle valg preges av kontrasterte motsetninger. Måten Gud fungerer på speiles i formingen av kristne fellesskap der alle er ulike, men i neste omgang gjøres like.

Skapelsen av en pinsekristen likhet går på bekostning av det norske. I bruddet med tidligere liv reorienteres moralen slik at den forankres i det kristne fellesskapet. Synliggjort i gavebytter der den generaliserte resiprositeten baserer seg på en delt moralsk forståelse og utfordringen blir om den skal være kristen eller norsk. I feltet mitt er det uproblematisk å leve på pengegaver fra familie og venner, selv i et likhetsdyrkende samfunn der gaver kan skape hierarkiske former for ulikhet. I artikkelen « Likhet og verdighet. Gavebytter og integrasjon i Båtsfjord » konkluderer Marianne Lien (2001b, 96) med at gaver er viktigere for sosiale relasjoner og fellesskap enn likhet. Både i Båtsfjord og hos UiO skaper gavene skaper nettverk og rangeres over den norske likhetsnormen.

Gud er med andre ord reel og han har en aktiv funksjon i hverdagen. Han leder folk, støtter dem økonomisk, møter sekulære utfordringer, bryter opp, tilgir og skaper gode fremtider. Hans tillagte funksjoner gjenspeiler utformingen av kristne fellesskap og det sier igjen noe om hvordan kristne grupper skaper seg selv.

Mitt møte med feltet, helt fra den brå begynnelsen i Bamble og til bibelkampanjen i Finnmark, har vært et møte med det fjerne i det nære og det har lagt et premiss for store deler av arbeidet.

Litteraturliste

- Andersen, Per Thomas. 2012. *Norsk litteraturhistorie*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bangstad, Sindre. 2012. «En norsk sekularisme? ». I *Sekularisme med norske briller*
redigert av Sindre Bangstad, Olav Leirvik og Ingvild T. Plesner, 47-66. Oslo: Unipub.
- Bibelen. 2011. *Bibelen*. Bibelselskapet.
- Blikstad, Eivind m.fl. 2010. «Brannenenes by». I *Skiensboka, et lokallhistorisk leksikon*
redigert av Eivind Blikstad, 62-63. Skien: Historisk Forum
- Bloch, Maurice & Jonathan Parry. 1989. «Introduction: money and the morality of
exchange». I *Money and the Morality of Exchange*, redigert av Jonathan Parry og Maurice
Bloch, 1-32. Cambridge University Press, Cambridge.
- Bloch, Maurice. 1991. «Language, Anthropology and Cognitive Science». *Man, New Series* 26
(2): 183-198.
- Bohannan, Paul. 1959. «The Impact of Money on an African Subsistence Economy». *The Journal
of Economic History* 19, (4): 491-503.
- Botvar, Pål Ketil. 2010. «Endringer i nordmenns religiøse liv». I *Religion i dagens Norge*,
Redigert av Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt, 11-24. Oslo: Universitetsforlaget.
- Botvar, Pål Ketil og Ulla Schmidt. 2010. «Forord». I *Religion i dagens Norge*,
Redigert av Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt, 9-11. Oslo: Universitetsforlaget.
- Cannell, Fenella. 2006. «The Anthropology of Christianity». I *The Anthropology of Christianity*
redigert av Fenella Cannell, 1-50. Durham: Duke University Press.
- Cassaniti, Julia L. og Tanya M. Luhmann. 2014. «The Cultural Kindling of Spiritual
Experiences». *Current Anthropology* 55, (10): 333-343.

- Coleman, Simon. 2003. «Continuous Conversion? The Rhetoric, Practice, and Rethorical Practice of Charismatic Protestant Conversion». I *The Anthropology of Religious Conversion*, redigert av Andrew Buckser and Stephen D. Glazier, 15-27. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- . 2004. «The Charismatic Gift». *Journal of the Royal Anthropological Institute* 10, (2): 421-442.
- . 2006a. «Materializing the Self, Words and Gifts in the Construction of Charismatic Protestant Identity». I *The Anthropology of Christianity* redigert av Fenella Cannell, 163-185. Durham: Duke University Press.
- . 2006b. «When Silence isn't Golden: Charismatic Speech and the Limits of Literalism». I *The Limits of Meaning, Case Studies in the Anthropology of Christianity* redigert av Matthew Engelke og Matt Tomlinson, 39-62. New York: Berghahn Books.
- Csordas, Thomas. 1990. «Embodiment as a Paradigm for Anthropology». *Ethos* 18, (1): 5-47.
- . 1997. *Language, Charisma, and Creativity. The Ritual Life of a Religious Movement*. Berkely: University of California Press.
- Cunningham, Loren. 2010. *Er det virkelig deg, Gud?* Oslo: Proklamedia.
- DTS-magasin. 2013. «Praktisk pensum». *Ungdom i Oppdrags DTS-magasin*. Proklamedia.
- Ehrenreich, Barbara. 2010. *Livets lyse sider. Hvordan den hemningsløse dyrkelsen av positiv tenkning har underminert Amerika*. Oslo: Oktober.
- Engelke, Matthew. 2004. «Discontinuity and the Discourse of Conversion». *Journal of Religion in Africa*, 2004 34, (1-2): 82-109.
- . 2009. «Strategic Secularism. Bible Advocacy in England». *Social Analysis* 53, (1): 39-54.

- Eriksen, Annelin. 2014. «Sarah's Sinfulness: Egalitarianism, Defined Difference, and Gender in Pentecostal Christianity». *Current Anthropology* 55, (10): 262-270.
- Evans-Prichard, E. E. 1976. *Witchcraft, Oracles, and Magic among the Azande*. Oxford: Oxford University Press
- Favret-Saada, Jeanne. 2010. *Deadly Words, Witchcraft in the Bocage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Furseth, Inger. 2015a. «Innledning». I *Religionens tilbakekomst i offentligheten? Religion, politikk, medier, stat og sivilsamfunn i Norge siden 1980*, redigert av Inger Furseth, 9-20. Oslo: Universitetsforlaget.
- Furseth, Inger. 2015b. «Religionens tilbakekomst, nedgang eller økende kompleksitet?». I *Religionens tilbakekomst i offentligheten? Religion, politikk, medier, stat og sivilsamfunn i Norge siden 1980*, redigert av Inger Furseth, 169-182. Oslo: Universitetsforlaget.
- Freistad, Erlend. 2015. «Frykter gaveskatt skal ramme frivillige». *Vårt Land*, 17.3.2015. (Lest 6.4.2015). <http://www.vl.no/troogkirke/frykter-gaveskatt-skal-ramme-frivillige-1.345259>
- Frøystad, Kathinka. 2003. «Forestillingen om det «ordentlige» feltarbeid og dets umulighet i Norge». I *Nære steder, nye rom. Utfordringer i antropologiske studier i Norge*, redigert av Marianne Rugkåsa og Kari Trædal Thorsen, 32-64. Oslo: Gyldendal Norske Forlag.
- Gardåsen, Tor Kjetil. 2010a. «Befolkning og bosetting i de ulike bydelene i gamle Skien». I *Skienboka, et lokalhistorisk leksikon*, redigert av Eivind Blikstad, 38-39. Skien: Historisk Forum
- . 2010b. «Gustav Lammers». I *Skienboka, et lokalhistorisk leksikon*, redigert av Eivind Blikstad, 242-243. Skien: Historisk Forum.

- Gilbert, Ida Marie Haugen. 2015. «Flaut å være kristen». *NRK-Ytring*, 2.2.2014. (Lest 2.2.2014).
<http://www.nrk.no/ytring/flaut-a-vaere-kristen-1.11508161>
- Gullestad, Marianne. 1996. *Hverdagsfilosofier. Verdier, selvforståelse og samfunnssyn i det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- . 2000. *Kultur og hverdagsliv*. Oslo: Universitetsforlaget.
- . 2001a. *Kitchen-table Society*. Oslo: Universitetsforlaget.
- . 2001b. «Likhetens grenser». I *Likhetens paradokser, antropologiske undersøkelser i det moderne Norge*, redigert av Marianne Lien, Hilde Liden og Hallvard Vike, 11-31. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gundersen, Thor. 2010. «Brynesteinshandelen». I *Skiensboka, et lokalhistorisk leksikon*, redigert av Eivind Blikstad, 68. Skien: Historisk Forum.
- Guyer, Jane I. 2004. *Marginal Gains. Monetary Transactions in Atlantic Africa*. Chicago: The University of Chicago Press
- Hann, Chris. 2007. «The Anthropology of Christianity per se». *European Journal of Sociology* 48, (3): 383-410.
- Hann, Chris og Kith Hart. 2011. *Economic Anthropology*. Cambridge: Polity Press.
- Hammerstad, Bjørn Olav. 2015. «Historisk lavmål for barnedåp». *Dagen*. 19.3.2015. (Lest 20.5.2015). <http://www.dagen.no/Nyheter/dap/Historisk-lavmål-for-barnedåp-180505>
- Harding, Susan. 1986. «Convicted by the Holy Spirit: the Rhetoric of Fundamental Baptist Conversion». *American Ethnologist* 14, (1): 167-181.
- . 2001. *The Gospel of Jerry Falwell*. Princeton New Jersey: Princeton University Press.
- Henriksen, Jan-Olav og Pål Repstad. 2005. *Tro i sør, sosiologiske og teologiske blikk på sørlandske religion*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Henriksen, Jan-Olav. 2012. «Religion mellom sekularitet og sekularisme: Sekularitetens gevinster i et religionsfilosofisk perspektiv». I *Sekularisme med norske briller*, redigert av Sindre Bangstad, Olav Leirvik og Ingvild T. Plesner, 147-162. Oslo: Unipub.

- Howell, Signe. 2001. «Feltarbeid i vår egen bakgård – noen refleksjoner rundt nyere tendenser i norsk antropologi». *Norsk antropologisk tidsskrift* 12, (1-2): 51-59.
- . 2010. «Whatever Happened to the Spirit of Adventure?». *Paideuma* 56, (1): 189-204.
- Høgblad, Tone. (under publisering). «Kristus i krise? Kristendom, antropologi og en slags bibelrenessanse i det sekulære Norge». *Betwixt & Between* 25.
- Ibsen, Henrik. 2000. «Brand». I *Ibsens: Fra Brand til keiser og Galilæer*. Oslo: Gyldendal.
- Janøy, Jostein. 2010. «Tabernaklet». I *Skiensboka, et lokalhistorisk leksikon*, redigert av Eivind Blikstad, 386. Skien: Historisk Forum.
- Kapferer, Bruce, Annelin Eriksen og Kari Telle. 2009. «Introduction. Religiosities towards a Future – in Pursuit of the New Millennium». *Social Analysis* 53, (1): 1-16.
- Kolshus, Thorgeir. 2010. «Farsskapningen, betraktninger over makten i et barnesete». *Nytt Norsk Tidsskrift* 4: 401-410.
- Leirvik, Olav. 2012. «Religionsdialog, sekularitet og eit felles forpliktande språk». I *Sekularisme med norske briller*, redigert av Sindre Bangstad, Olav Leirvik og Ingvild T. Plesner, 7-24. Oslo: Unipub.
- Lem, Gunn Hild. 2014. «I helvete heller». *NRK-Ytring*, 9.2.2014. (Lest 9.2.2014).
<http://www.nrk.no/ytring/i-helvete-heller-1.11519924>
- Lien, Marianne Elisabeht. 2001a. «Latter og troverdighet. Om antropologi i hjemlige egne». *Norsk antropologisk tidsskrift* 12, (1-2): 68-74.
- . 2001b. «Likhet og verdighet. Gavebytter og integrasjon i Båtsfjord». I *Likhetens paradokser, antropologiske undersøkelser i det moderne Norge*, redigert av Marianne Lien, Hilde Liden og Hallvard Vike, 86-109. Oslo: Universitetsforlaget.

- . (2015 forventet publisering). *Becoming Salmon: Aquaculture and the Domestication of Fish*. Oakland: University of California Press.
- Luhrmann, Tanya M. 2004. «Metakinesis: How God Becomes Intimate in Contemporary U.S. Christianity». *American Anthropologist* 106, (3): 518-528.
- . 2012. *When God Talks Back: Understanding the American Ecangelical Relationship with God*. Random House.
- Lunde, Ove. 2010. «Menstadslaget». I *Skienboka, et lokalhistorisk leksikon*, redigert av Eivind Blikstad, 267-268. Skien: Historisk Forum
- Marshall, Ruth. 2014. «Christianity, Anthropology, Politics». I *Current Anthropology* 55, (10): 344-356.
- Mauss, Marcel. 1995. *Gaven*. Halden: Cappelen Akademiske Forlag.
- Melhuus, Marit. 2012. *Problems of Conception. Issues of Law, Biotechnology, Individuals and Kinship*. New York: Berghahn Books.
- Meyer, Birgit. 2002. «Commodities and the Power of Prayer: Pentecostalist Attitudes towards Consumption in Contemporary Ghana». I *The Anthropology of Globalization*, redigert av Jonathan Xavier Inda & Renato Rosaldo, 247-269. Blackwell Publishing: Oxford.
- Mollona, Massimiliano. 2009. *Made in Sheffield. An Ethnography of Industrial Work and Politics*. New York: Berghahn Books.
- Müller, Hanne. 1996. «Veien inn til den tause kunnskapen». *Norsk Antropologisk Tidsskrift* 7 (3): 225-232.
- Narotzky, Susan and Paz Moreno. 2002. «Reciprocity's dark side. Negative reciprocity, morality and social reproduction». *Anthropological Theory* 2, (3): 281-305.
- Radiodokumentaren. 2014. «Et sant helvete». *NRK Radio*, 25.1.2014.
<http://radio.nrk.no/serie/radiodokumentaren/mdup01000414/25-01-2014>

- Rio, Knut Mikjel. 2007. *The Power of Perspective. Social Ontology and Agency on Ambrym Islands, Vanuatu*. New York: Berghahn Books.
- Robbins, Joel. 2003. «On the Paradoxes of Global Pentecostalism and the Perils of Continuity Thinking». I *Religion* 33, (3): 221-231.
- . 2004. «The Globalisation of Pentecostal and Charismatic Christianity». I *Annual Review of Anthropology*, 33, (1): 117-143.
- . 2007. «Continuity Thinking and the Problem of Christian Culture: Belief, Time and the Anthropology of Christianity». *Current Anthropology* 48, (1): 5-38.
- . 2014. «The Anthropology of Christianity: Unity, Diversity, New Directions: An Introduction to Supplement 10». *Current Anthropology* 55 (10): 157-171.
- Rosaldo, Renato. 1993. *Culture & Truth: The Remaking of Social Analysis*. Beacon Press.
- Sahlins, Marshall. 2004. *Stone Age Economies*. London: Routledge.
- Seland, Bjørg og Olaf Agedal. 2008. *Vekkellesvind*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Solbakken, Stine. 2015. «Ny menighet vil ikke slå rot». I *Telemarksavisa*, 20-21. 14.1.2015.
- Sommerfeldt, Atle. 2014. «Grunnloven og statens verdigrunnlag». I *Kirke og kultur* (2): 206-219. Universitetsforlaget.
- Tomlinson, Matt og Matthew Engelke. 2006. «Meaning, Anthropology, Christianity». I *The Limits of Meaning, Case Studies in the Anthropology of Christianity*, redigert av Matthew Engelke og Matt Tomlinson. New York: Berghahn Books.
- Tomlinson, Matt. 2014. *Ritual Textuality, Pattern and Motion in Performance*. New York: Oxford University Press.
- Thorsnæs, Geir. 2014. «Skien». *Store norske leksikon*, 31.7.2014. (lest 17.12.2014)
<http://www.snl.no/skien>
- Valbø, Jorunn. 2015. «Bibelen til alle i Norge?». *Mot målet* 43 (1): 8-9.

- Vike, Hallvard. 1996. «Norden». I *Fjern og nær. Sosialantropologiske perspektiver på verdens samfunn og kulturer*, redigert av Signe Howell og Marit Melhuus. Oslo: Gyldendal.
- . 2004. *Velferd uten grenser. Den norske velferdsstaten ved veiskillet*. Gjøvik: Akribe.
- Wahlstrøm, Thorbjørn. 2010. «Bakken». I *Skienboka, et lokalhistorisk leksikon*, redigert av Eivind Blikstad, 29. Skien: Historisk Forum.
- Wikan, Unni. 2012. *Resonance. Beyond the Words*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ytring-TV. 2014. «Kristne i skapet». *NRK TV*, 31.1.2014.
<http://tv.nrk.no/serie/nrk-ytring/KMND00000114/31-01-2014>
- Øvrum, Tor. 2010. «Menighetenes by» I *Skienboka, et lokalhistorisk leksikon*, redigert av Eivind Blikstad, 266. Skien: Historisk Forum.
- Aasland, Ann-Mari. 2010. «Kampen for barnehager i Skien, et historisk tilbakeblikk». I *Skienboka, et lokalhistorisk leksikon*, redigert av Eivind Blikstad, 34-35. Skien: Historisk Forum.

Vedlegg 1: Feltordliste

A

Adam: Det første mennesket, mannen, skapt i Guds bilde

Adlyde: Å vise lydighet og vilje til å gjennomføre Guds plan for deg

Alphakurs: Et kurstilbud med ti ukentlige samlinger som gir en grunninnføring i kristen tro, se www.alpha-kurs.no

B

Barmhjertig: Understreker at Gud er raus og alltid gir en ny sjanse

Bibelen: Guds ord gitt til menneskene via forskjellige profeter og evangelister. Det er en hellig skrift og basisen i den kristne troen. Bibelen er 100% fra Gud, men 100% skrevet av mennesker. Den må leses selv, for bibelen er det rene ordet og all bibelundervisning er fortolket.

Bibelen til alle: En kampanje arrangert av UiO med målsetting om å tilby enhver husstand i Norge en bibel.

Blasfemi: Gudsbespottelse. Det er verre hvis kristne er blasfemiske enn de som ikke tror, for de vet ikke bedre.

Bønn: En henvendelse til Gud med et behov, ingen bønn er for liten. Enhver bønn bør utøves i ydmykhet og vise takknemlighet til Gud. Det er mulig å be når som helst, 24 timer i døgnet. I tillegg representerer bønner et møte med Gud og er en måte å bli kjent med ham på.

Bønne- og takkelapper: Lapper medlemmene i Arena anonymt kunne fylle ut hvis de trengte forbønn eller ønsket å takke for noe. Et utvalg av lappene ble lest høyt og bedt for på søndagsmøtene, resten ble behandlet av et eget team med forbedere.

Bønnesvar: Guds svar på bønner. Det kan komme på mange forskjellige måter, også i negativ forstand.

C

Café Motta: Et kafétilbud til all ungdom i alderen 13-21, arrangert av UiO-Skien

Cellegruppe: Små grupper organisert av menigheter/organisasjoner, med formål om å diskutere teologi og bibelen, men er også et kristent, sosialt tilbud og inkluderer ofte bønn og annen samtale. Gruppene har faste møtepunkter og er ofte kjønnsdelt for å tilrettelegge for en mer åpen dialog. Navnet *cellegruppe* kommer fra ønsket om at de skal vokse og dele seg, slik cellene i kroppen gjør, se også *smågruppe*.

Churchplant-DTS: En disippeltreningsskole med fokus på kirkeplanting, tilbudt ved UiO-Skien

D

Demon: Onde ånder som kommer fra Satan, forårsaker sykdom og sprer løgner

Disippel: en disiplinert Jesusstudent med frihet til å stille spørsmål og tålmodighet til å vente på svar, dedikert etterfølger.

Disippeltreningsskolen/ Discipleship Training School (DTS): UiOs grunnprogram, en forutsetning for videre jobb eller studier internt i organisasjonen.

DTS-stab: ansatt ved en disippeltreningsskole, har ansvaret for å planlegge undervisning, hente inn lærere og gjennomføre misjonsreisa

E

Ekteskap: En hellig pakt mellom en mann, en kvinne og Gud, forutsetningen for seksuelle relasjoner og skapelsen av familien.

Eva: Det andre mennesket, kvinnen, skapt i Guds bilde.

Evangelisering: Å dele Jesus med noen

Evangelist: en som aktivt oppsøker mennesker for å fortelle om Jesus

F

Faderen: Gud, en del av treenigheten

Faith: en blanding av tro og tillit

Familien: En enhet bestående av mor, far og barn, voktet av den hellige ekteskapspakten og høyt elsket av Gud, desto mer utsatt for angrep (skilsmisser, homofilt samliv etc.) fra djevelen. Guds intensjon og plan for alle mennesker.

Far: Alle mennesker har én himmelsk og én jordlig far, begge to har vært med på å skape deg.

Faste: Å avstå fra noe for å gi Gud mer plass. For eksempel kan avståelse fra måltider bli omgjort til gudetid. Nå er det mer aktuelt å oppgi en avhengighet, som sosiale medier eller kaffe.

Fellesbønn: En bønn der alle ber høyt, på likt, i munnen på hverandre.

Felleskirkelig: Betegnelse for en hendelse som overskrider de vante menighetsgrensene.

Forbedere: De som ber for andres behov, aktivt medierende mellom den som blir bedt for og Gud.

Forbønn: Å be en bønn for noe eller noen. Det er vanlig å benytte seg av forbønn som et ledd av helbredelse via Gud.

Fordomsfrihet: Alle er like for Gud, for han har skapt alle og Ånden dekker over skillene i oss.

Frelse: Ta imot Jesus Kristus og la seg døpe av Den hellige ånd, redder kristne fra evig fortapelse.

Frelst: Reddet

Fri vilje: Et redskap Gud skapte mennesker med, slik at de selv kan velge hans perfekte kjærlighet. Gud vil ikke påtvinge mennesker å elske ham, for selvvalgt kjærlighet er verdt mer enn påtvunget.

Friundraising: Skaffe seg et nettverk som kan fungere støttende for personlige misjonskall

Frimodig: Være frampå og gjennomføre noe litt utenfor komfortsonen

Fundraising: Samle inn kapital for å gjennomføre et personlig misjonskall

Før-babelsk: Språket som eksisterte på jorda før menneskene forsøkte å ta seg til himmelen via Babels tårn. Gud straffet dem for dette, ved å gjøre språkene deres fremmed for hverandre og kommunikasjon på tvers av folkeslagene umulig, se 1. Mos 11.

G

GO-Fest: UiOs største arrangement og medarbeiderkonferanse som gir oppdatert erfaring fra misjonen.

God time: Stilletid med Gud

Gruppebønn: Alle i en gruppe ber høyt og samtidig.

Gudfeldig: Guds plan; ingenting er tilfeldig, men gudfeldig.

Gudsfigur: En gudeskikkelse i menneskelig form

Guds farshjerte: Fag ved disippeltreningsskolen, undervisning om faderens kjærlighet.

H

Helbredelse: Sykdom som leges ved hjelp av Ånden, altså på en overnaturlig måte. Helbredelse viser at Guds rike er nært og er en oppgave kirken har fått av Jesus

Hjerte: Selve kjernen av hvem hver enkelt er og en kombinasjon av kropp, sjel, ånd og følelser. Å bli kristen kan sammenliknes med å få et nytt hjerte der donoren skal æres i det nye livet.

Hunger/tørst: Metaforer på behovet for Gud, han er like essensielt for mennesket som mat og drikke.

Huskirke: Kristent samvær der forsamlingsstedet er hjemme hos medlemmer av menigheten.

Høytidskristen: Kristne som bare tar seg tid til Gud under høytidene, likner tradisjonskristne, har ingen høy rang i feltet mitt.

I

Impact-DTS: En ni måneders disippeltreningsskole, tilbudt hos UiO-Skien

Islam: Abrahams første sønn, unnfanget med tjenestekvinnen Hagar, Ishmaels vei, aldri Guds intensjon.

J

Jesu kropp: Metafor på hvordan kroppens funksjoner speiler menigheten.

K

Kall: Guds vilje eller plan for hver enkelt. Ingen kjenner konsekvensene av sitt eget kall før etter det er gjennomført, det skal derfor ikke stilles spørsmål ved, men bare utføres.

Kirke: Menneskelig forsamling som ærer Gud, et kristent samvær, et hellig tempel, Jesu kropp og/eller Jesu brud.

Kjødets lyst: Kåtskap, kjønnets fristelser

KRIK: Kristen idrettskontakt, et kristent fritidstilbud som kombinerer kristendom og idrett

Kristen: Et ord med flere definisjoner, men som i hovedsak betyr etterfølger av Jesu Kristus, som handler med et kristent utgangspunkt, tilhører et kristent fellesskap og tror på bibelen.

L

Lovene: en referanse til Lovene slik de står i 3.Mosebok, Guds spesifikke direktiv i livet.

Lovprisning: En hengiven uttrykkelse av Gud, tilbedelse av Gud, ofte gjennom musikk, håndsopprekning og dans,

Lovsang: populærkulturell sang med kristent budskap som finnes i alle sjangre. Sangene er ofte suggererende og lette å synge med på, med enkel og gjentakende tekst og melodi, se vedlegg 2.

Løgn: Usannheter, kommer fra Satan og skaper avstand til Gud.

M

Manna: Føden som på mirakuløst vis ble gitt til jødene fra Gud da de oppholdt seg i ørkenen, se 2. Mos 16.

Mini-outreach: en kortere misjonstur til et land i Europa, trening til den lange misjonsreisen

Misjon: langvarig opphold som handler om å spre budskapet, gjennomføres ofte i utlandet og inkluderer flere forskjellige ting som blant annet evangelisering, bønn og lovsang.

Mission Europe: Avdeling ved UiO-Skien med et spesielt fokus på misjon og kirkefellesskap i Europa.

N

Nyhetsbrev: Regelmessig oppdateringer på hva som skjer til det personlige misjonsteamet, se *friendraising*.

Nådegaver: Overnaturlige evner Den hellige ånd velsigner troende med, for eksempel tungetale, profetier og helbredelse, se 1.Kor 12.

O

One-on-one: Internsamtaler i UiO for personlig oppfølging og vekst, ideelt sett skal alle ha en person de prater jevnlig og privat med.

Oppmuntring: Når Den hellige ånd får deg til å si noe positivt om andre

Ordet: Bibelen, Guds ønsker, vilje og oppfordring til menneskene, Jesus er ordet i kjøtt og blod.

Outreach: Å rekke ut en hånd, betegner ofte den lengre misjonsreisen utenlands ved de forskjellige UiO-skolene.

P

Popcornbønn: Bønnepraksis der én og én i en gruppe ber rett etter hverandre, uten noen form for organisert rekkefølge eller struktur.

Prison Break: en helg i fengselet der ungdom fra lokale menigheter flyttet inn og ble tilbudt deltakelse på diverse arrangementer.

Profetere: forkynne Guds sannheter

Profeti: En sann forutsigelse fra Den hellige ånd

S

School of Biblical Studies (SBS): En ni måneders skole med et intensivt fokus på Guds ord gjennom et systematisk studie av bibelen, der hver av de 66 bøkene leses fem ganger.

School of Evangelism (SoE): En ni måneders evangeliseringsskole med spesielt fokus på misjonstrening og –ledelse i Europa.

Sjel: Sitter i magen, en kombinasjon av følelser og intuisjon.

Sjelsbånd: Bånd som skapes i relasjoner mellom mennesker, ofte ubevisst og spesielt i seksuelle relasjoner. Negative sjelsbånd opphører ved tilgivelse.

Skapelsen: Fortellingen om da Gud skapte jorda og menneskene.

Skjebnetro: Troen på at framtiden er forutbestemt. Kristendommen er ingen skjebnetro, men et resultat av Guds vilje blandet med fri viljen.

Smågruppe: se *Cellegruppe*

Stab: kollega, medarbeider på basen

Støttepartner: en som bidrar til det personlige misjonskallet med bønn eller gaver, i lydighet til Gud.

Sykdom: Ondskap fra Satan, ikke fra Gud

Synd: Alt som skaper avstand til Gud. Adam og Eva brakte synden inn i verden og Jesus tok synden ut.

Syndefallet: Å bli avskåret fra Gud. Guds perfekte kjærlighet inkluderer frie valg, som førte til at mennesket valgte å være ulydig og ble bortvist fra Paradis, se 1. Mos 3.

Søndagskristen: En kristen som bare har tid til Gud på søndager, se også *høytidskristen*.

Søsterveven: En kristen kvinnegruppe

T

Takksigelse: Takking i bønn, uttalt takknemlighet ovenfor Gud

Tale: Det frikirkelige ordet for preken, prat i en mer formell sammenheng.

Tentro: En kombinasjon av ordene tenåring og tro, Arenas konfirmasjonsundervisning som både gir kjennskap og vennskap med Gud.

Thirst for life: En seks måneders disippeltreningsskole, tilbudt ved UiO-Skien.

Tiende: Bibelsk skattesystem der troende hvert år skulle donere en tiendedel av rikdommen sin til Gud, se 3.Mos 27:30.

Tilgivelse: Syndsforlatelse, bøte på synder med anger.

Tro: Vite noe med sikkerhet i hjertet sitt, selv om det ikke kan forklares.

Troshandling: Handlinger med et kristent utgangspunkt, i tråd med bibelen.

Tungetale: kommunikasjonsspråk med Gud, Åndens språk.

Tverrkirkelig: se *felleskirkelig*

V

Vitnesbyrd: Å fortelle om en hellig inngripen, et mirakel, en troshendelse, et bøttesvar etc. man har vært vitne til

Villighet: Nøkkelen til sann, bibelsk frihet.

Visjon: En gudgitt, ofte storstilt plan for enkeltmennesket eller større grupper.

Viva la Vida: Ungdomskveld for ungdom i alderen 13-19 år, arrangert av UiO-Skien

Å

Å ha hjerte for noe: Brenne for noe, vise medfølelse og gjøre godt.

Åndelig krigføring: En kollektiv og individuell kamp mot de onde åndene i verden der fienden får gjennomgå i kraft av Jesus Kristus.

Åndsdåp: Å motta Den hellige ånd i kroppen etter den kristne troen er bekjent.

Åndsvåpen: Brukes i den åndelige krigføringen, kan være alt fra bønnegrupper, faste, lovsang, fellesskap med Gud, proklamering i Jesu navn, bruk av nådegavene etc.

Vedlegg 2: Lovsanger

Anchor

I have this hope
As an anchor for my soul
Through every storm
I will hold to You

With endless love
All my fear is swept away
In everything
I will trust in You

CHORUS

There is hope in the promise of the cross
You gave everything to save the world You love
And this hope is an anchor for my soul
Our God will stand
Unshakeable

VERSE

Unchanging One
You who was and is to come
Your promise sure
You will not let go

BRIDGE

Your Name is higher
Your Name is greater
All my hope is in You

Your word unfailing
Your promise unshaken
All my hope is in You

Hillsong Worship

Colorful

You are beautiful in all of your ways
You are colorful in the way that you save me
In the way that you give me life
(x2)

From the heights of heaven to the sea below
You came to tear down the doors of our imprisoned souls
You lift the weight of the world, give the world what our heart's longing for
We see the mercy of undeserving love
We see your perfect heart as you remake us, God
We see you as you are, not as we've made you to be
You're the maker of all our hopes and dreams

You are beautiful in all of your ways
You are colorful in the way that you save me
In the way that you give me life

We give you everything
We give you all our love
We love you, Beautiful King
You what our heart's longing for
(x2)

Savior, Father, Maker, God of new and sovereign life restarted
Remaking, changing desperate hearts of sons and daughters from the Father
(x2)

We give you everything
We give you all our love
We love you, Beautiful King
You what our heart's longing for
(x2)

You are beautiful in all of your ways
You are colorful in the way that you save me
In the way that you give me life

Will Reagan, United Pursuit

Vår Gud

Vår Gud, hvem er som deg?
Du gir liv i gave.
Trofast, hellig og nær,
er du, og du alene.

Vi vil opphøye ditt navn, Gud,
for du gir ekte liv.
La vår pris gi deg behag.

Ja, vår Gud, alene er den som gir håp.
Din nåde er ny hver en dag.
Ja, vår Gud, alene er den som gir liv
i overflod. Vi priser deg!

Frihet finnes i deg.
I dag vil vi synge
om deg, vår Herre og Gud.
All pris du fortjener.

Vi vil opphøye ditt navn, Gud,
for du gir ekte liv.
La vår pris gi deg behag.

Ja, vår Gud, alene er den som gir håp.
Din nåde er ny hver en dag.
Ja, vår Gud, alene er den som gir liv
i overflod. Vi priser deg!

Du er vårt håp til frelse.
Vi ser din trofasthet.
I alt er du alene
vår største kjærlighet!

Ja, vår Gud, alene er den som gir håp.
Din nåde er ny hver en dag.
Ja, vår Gud, alene er den som gir liv
i overflod. Vi priser deg!

Agapekirka

Elskede Jesus

Elskede Jesus, ingen kan sammenlignes med deg
Elskede Jesus, du er den eneste for meg
Du er den strålende morgenstjernen
Den fremste blant ti tusen menn
Du bor i et lys ingen kan nærme seg

Du er den første og siste
Hersker over kongene på jorden
Din skjønnhet overgår alt jeg kan tenke meg

Så kom og ta din plass på tronen i mitt hjerte
Jeg kroner deg som konge med min kjærlighet (x2)

Elskede Jesus, du er alt mitt hjerte trakter etter
Elskede Jesus, det er bare du som tilfredsstill
Du er den strålende morgenstjernen
Den fremste blant ti tusen menn
Du bor i et lys ingen kan nærme seg

Du er den første og siste
Hersker over kongene på jorden
Din skjønnhet overgår alt jeg kan tenke meg

Jesus, Jesus
Du er skjønn og herlig (x2)

Opp fra mitt hjerte stiger en sang
En sang om Jesus, om Jesus
For ingen er som ham,
ingen er som ham
Så skjønn og så herlig

Jesus, Jesus
Du er skjønn og herlig (x2)

Så kom og ta din plass på tronen i mitt hjerte
Jeg kroner deg som konge med min kjærlighet (x2)

Marie Hognestad

Come, now is the time to worship

Come, now is the time to worship
Come, now is the time to give your heart
Come, just as you are to worship
Come, just as you are before your God
Come

One day every tongue will confess
You are God.
One day every knee will bow
Still the greatest treasure remain for those,
Who gladly choose you now

Come, now is the time to worship
Come, now is the time to give your heart
Come, just as you are to worship
Come, just as you are before your God
Come

One day every tongue will confess You are God.
One day every knee will bow
Still the greatest treasure remain for those,
Who gladly choose you now
(x2)

Come, now is the time to worship
Come, now is the time to give your heart
Come, just as you are to worship
Come, just as you are before your God
Come

Oh, come. Oh, come. Oh, come.
Worship the Lord. Oh, come.

Philips, Dean and Craig